

Joos van Heek vliegt uit

Max de Lange-Praamsma

MAX DE LANGE-PRAAMSMA

JOOS VAN HEEK
VLIEGT UIT

TWEEDE DRUK

UITGEVERIJ G.F. CALLENBACH bv – NIJKERK

© Uitgeverij G.F. Callenbach bv Nijkerk

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 90 266 4501 5

I

Schaamteloos luid ratelt de brutale, kleine wekker de daarnet nog bijna tastbare stilte stuk in de kamer, die Joos en Ineke van Heek samen delen.

Ineke, in haar opklapbed tegen de ene zijwand, gromt iets, gooit zich met een nijdige ruk om en slaapt daarna weer verder. Maar Joos, in het hare er tegenover, zit ogenblikkelijk rechtop en graait in het donker naar de lawaaimaker. Ze heeft 'm, dank zij z'n licht-gevende cijfers, meteen te pakken en drukt, in het minst niet meer slaperig, dadelijk resoluut het afzetknopje naar omlaag.

Stilte.

Gelukkig. Zo'n hekel als ze er toch aan heeft om door zo'n ratelding wakker gemaakt te worden. En dat is nu voorlopig haar voorland.

Ze zucht eens even. Maar ook maar heel even. Er zijn erger zaken dan lawaaiërige wekkers.

Ze zet de wekker op z'n plaats terug en duikt nog even behaaglijk onder de dekens. 't Is kwart over vijf. Over een uur gaat haar bus. Haar boterham neemt ze mee. Hij ligt al gesmeerd en belegd, ingepakt klaar. Vijf minuutjes kan het nog wel lijden.

Bovendien, ze gaat uit vrije wil, spint ze dan weer verder aan haar gedachten van daareven. Ja, uit volkomen vrije wil.

Dat moet ze zich nu nog maar 's even heel goed realiseren. En ze gaat, voorlopig tenminste, tijdelijk. Dat moet ze ook vooral niet vergeten. Bevalt het haar daarginds niet, dan kan ze immers, zodra deze drie maanden voorbij zijn, weer naar het veilige nest hier terugvliegen. En dan wordt ze nog met gejuich binnen gehaald ook. Want vader en moeder, nou ja, ze laten haar gaan. Maar daarmee is het ook gezegd. Ze doen het louter en alleen, omdat zij dit zo graag 's proberen wil. Vader vooral. Dat weet ze best. Nee, 't is voor haar heus zo'n geweldige onderneming niet, nu ze zich te allen tijde weer welkom weet thuis. Als het nu een móeten was. Met daarbij een straks niet weer terug kunnen....

Maar nu moet ze toch opstaan. Anders....

Resoluut slaat ze het dek terug en wipt uit haar bed. Nog steeds in het donker schiet ze zonder moeite in haar slofjes, die, netjes en precies als ze is, steeds op hetzelfde plekje staan. Dan loopt ze, zacht en vlug, naar het raam dat het dichtst bij haar bed is. Even kijken wat voor weer het is, voorzover dat dan te bekijken valt op dit vroege uur midden in de winter.

Ze schuift het degelijke, dikke overgordijn -- erfenis uit de gedeeltelijk opgebroken huishouding van oma Jaarsma en prachtig passend voor de hoge, ouderwetse ramen van een oud huis in een nog veel oudere stad -- een eindje op zij en gluurt benieuwd naar buiten.

Sneeuw! Bijna had ze het hardop gezegd. Zo verbaasd is ze. Alles wat ze verwacht had, maar dit! Niet dat er geen sneeuw meer kan komen als het half Februari is. Zo dom om dat te denken is ze niet. Maar eergister, eergister leek het wel zomer. Nou ja, zomer. Maar in ieder geval wel lente. Gister was het wel weer veel kouder, maar toch zonnig. En nu sneeuw. Net nu zij zo'n eind moet bussen.

Enfin, 't is in ieder geval een pracht-gezicht. Zelfs hier aan de achterkant van hun huis, dat, midden in de stad, aan één van de drukste grachten ligt en net als alle overigens vrij diepe huizen hier, voor het merendeel zakenpanden, maar een heel klein tuintje heeft. Sneeuw weet nu eenmaal altijd alles sprookjesachtig mooi te maken. Zelfs de kleinste binnenstadstuintjes en de oudste daken, waarop Joos hier vanuit deze achterbovenkamer het uitzicht heeft.

Even blijft ze geboeid staan kijken. Maar dan laat ze het gordijn vlug terugvallen, loopt naar de deur en draait daar een schakelaar om.

Licht. Warm licht, dat straalt onder een aardige, groengeel geruite lampekup vandaan in een gezellige, nu wat nachtelijk-rommelige meisjes zit-slaapkamer.

Er zijn boeken, er staat een eenvoudig bureautje, een paar gemakkelijke stoeltjes, een kleine kloostertafel. Er hangen een paar mooie, ingelijste reproducties aan de wand. „Het bloeiende abrikozenboompje” van Vincent van Gogh, „Petrus en Johannes” van Burnand, „Het huwelijk” van Toorop.

Joos loopt naar de vaste wastafel, die in een nis in de wand tegenover de ramen is aangebracht, schuift het gordijn dat 'm camoufleert voorzichtig, om Ineke niet wakker te maken, op zij, trekt dan de lamp er boven aan.

De wekker wijst inmiddels al halfzes. Ze begint zich te reppen. Waar die tien minuten nu toch zo gauw gebleven zijn? Met de sneeuw moet ze ook rekening houden. Er ligt een behoorlijk pak als ze 't goed gezien heeft. En het sneeuwt nog maar aldoor ook. Verbeeld je dat ze de bus mist.

Dan raakt haar hele plan in de war. Nee, dat moet niet.

Ze haast zich nog meer. Hoort ze daar een deur? Vader zal nu toch niet toch nog stillletjes.... Vader....

Heel even luistert ze gespannen. Nee, alles is stil. Ze heeft

het zich zeker verbeeld. Gelukkig maar. Ze hebben ook goed afgesproken dat er niemand voor haar zou opstaan. Vader vooral wilde daar eerst niets van horen. Maar toen heeft ze gezegd dat, als vader haar per se wilde wegbrengen, ze in ieder geval een bus later ging. En dan zou ze weer zoveel minder tijd bij oma hebben. Goeie vader!

„Joos, doe je asjeblijft dadelijk dat licht uit.” Dat is opeens Ineke’s geïrriteerde stem, hard en luid.

Joos schrikt er gewoon een beetje van.

„Stil toch,” fluistert ze dan meteen, „je maakt vader en moeder zo nog wakker. En ik kan me toch moeilijk in het donker wassen.”

„Wassen? Nu al?” Ineke’s stem is nu meer verbaasd dan boos. Alsof ze denkt: Kind, hoe krijg je dat nu toch in vredesnaam in je hoofd. Wie wast zich nu midden in de nacht.

Maar nu is Joos geprikkeld.

„Ik moet toch zeker zo meteen naar de bus,” snibt ze. Hoe kan Ineke dat nu toch vergeten. Ineke denkt nu letterlijk altijd eerst aan zichzelf. Pas aan een ander in de regel als ze er zelf iets mee te maken heeft.

Ba! Je enig zusje nog wel. In plaats dat ze nu opstaat en haar wegbrengt straks. Voor haar zou ze het niet erg vinden zoals voor vader. Ineke is jong. Vader. . . .

„Och heden ja, dat is waar ook. Je gaat vandaag naar je rimboe. Tja, dan zal die lamp wel moeten aanblijven,” verzucht Ineke intussen slachtofferachtig. Dan draait ze zich naar de muur en trekt de dekens zover mogelijk over haar hoofd.

„Je weet dat ik niet kan slapen als er licht brandt. Wat doe je ook zo vroeg weg te gaan,” moppert ze dan toch nog na. Joos geeft haar geen antwoord meer. Dat is nu weer op en top Ineke. Ineke ten voeten uit. Dan haalt ze even, met een

gebaar van: Vooruit maar, ik kan er ook niets aan doen, Ineke is nu eenmaal Ineke, haar schouders op. Ze is intussen bijna klaar. Haar horloge nog. De toiletbenodigdheden. Haar handtas. Ze trekt het licht boven de wastafel uit, kijkt nog even spiedend rond. Heeft ze nu werkelijk niets vergeten? Nee, ze gelooft het niet. Zo, nu vlug naar de huiskamer. Zal ze Ineke nog gedag zeggen? Even aarzelt ze. Ineke... Maar dan loopt ze toch naar haar bed. Ze gaat ten slotte niet voor een dagje weg. Alleen Ineke's blonde kruin is te zien. Slaapt ze alweer? Dan... Joos staat een ogenblik besluiteloos. Maar dan keert Ineke zich om. Tegelijkertijd verschijnt haar linkerhand, de hand met de smalle, gladde, gouden ring, boven het dek. Onwillekeurig kijkt Joos naar die hand en naar die ring. De ring van Toon Denijs. En even komt er een schampere trek om haar iets te grote mond. Toon, van wie ze heeft gedacht dat hij voor haar kwam, uilskuiken dat ze was. Toon, die zoveel notitie van haar nam, enkel en alleen om Ineke, gewend nummer één te zijn, daardoor jaloers te maken en te vangen. Ba, de tactiek. Niet dat ze van Toon gehouden heeft. Nee. Maar toch, onplezierig heeft ze z'n attenties niet gevonden. Als iedereen altijd alleen maar naar je mooie, jongere zusje kijkt, dan.... Maar ze staat hier te mijmeren alsof ze helemaal geen haast heeft. Ze moet opschieten. En vlug ook. Opeens buigt ze zich over Ineke heen. „Ik ga, hoor!” zegt ze zacht. Ineke blijkt toch niet echt in slaap, zit meteen rechtop, slaat haar armen om Joos' hals en geeft haar een stevige zoen op allebei haar wangen. „Nou, goede reis dan maar, Joosje. En sterkte in je rimboe,”

zegt ze hartelijk. „Hu, jij liever dan ik. Als het je daarginds niet bevalt, kom je maar gauw weer thuis, hoor.”

„Ja, ja.” Iets anders weet Joos opeens niet te zeggen. Ze schaamt zich plotseling een beetje, omdat ze daarnet alleen aan die ene, lelijke kant van Ineke gedacht heeft. Deze kant heeft ze immers ook, al laat ze die andere vaker zien.

„Nu moest ik eigenlijk opstaan en je wegbrengen, hè,” komt Ineke dan en ze trekt daarbij een heel grappig-schuldig gezicht. „Maar je weet het wel, hè, ik ben nu eenmaal een onverbeterlijke slaapkop en een akelige koukleum. Ik vind het eigenlijk wel erg dat ik het niet doe, zie je. Je gaat voor zo'n tijd. Zal ik toch nog . . . ?

Joos kan opeens helemaal niet boos meer op haar zusje zijn.

„Ja, eigenlijk moest dat wel. Zo'n jonge blom als jij bent moest niets om vroeg opstaan en een wandelingetje door de sneeuw op je nuchtere maag geven,” schertst ze.

„Sneeuw?” schrikt Ineke. „Ligt er werkelijk nog sneeuw ook?”

En als Joos lachend knikt, zegt Ineke: „Kind, blijf dan toch thuis. Wat doe je in de kou.”

Nu lacht Joos voluit. „Zeker om een beetje sneeuw trouwe-looslijk van m'n nog wel zelf begeerde post wegblijven, hè? Nee, Ineke van Heek, dan ken je je zus nog maar slecht, meisje. Maar kruip jij maar weer lekker onder de wol, hoor, oude koukleum. Hier, ik zal je nog 's even fijn instoppen. Zo, ik maak een vogelnestje voor je. Weet je nog wel, dat oma Van Heek dat altijd zo heerlijk deed toen we nog klein waren?”

Ineke knikt. „Nou, en of. Maar jij kunt het op z'n minst even goed als oma, hoor,” waardeert ze dan. „Heerlijk, Joos. Dank je wel.”

Joos loopt naar de deur en draait daar het licht uit.

„Nu is 't helemaal ideaal,” geniet Ineke en ze schuift nog wat verder onder het warme dek. „Dag, hoor, Joos! Goede reis. En vooral de groeten aan oma.”

„Dank je.” En dan: „Je helpt vader goed, hè?”

Er zijn opeens een paar zorgenrimpeltjes in Joos' voorhoofd verschenen. Over vader heeft ze eigenlijk de meeste zorg nu ze weggaat. Zij deed een groot deel van de administratie voor vader. En als vader er niet kon zijn, was zij in de winkel. Nu zal Ineke dat doen. Maar Ineke is zo'n freule zonder zorgen, zo'n spring in 't veld. Hoe of dat gaan zal? Ze heeft er werkelijk een zwaar hoofd in. Hoe vaak heeft Ineke moeder, die ze anders hielp in de huishouding, niet met de hele boel laten zitten als 't zeilweer was bijvoorbeeld en de een of andere kennis haar vroeg om mee te gaan. Moeder nam dat altijd maar. Vader kan dat eenvoudig niet doen. Dan loopt de hele boel immers hopeloos in 't honderd.

„Tuurlijk. Al zou het alleen maar zijn om Toon later te kunnen helpen, hè?” komt Ineke intussen. En ze is werkelijk op dit moment boordevol goede voornemens.

Ja, Toon. Joos' zorgenrimpeltjes verdwijnen een beetje. Het is tenminste een geluk dat Toon ook in de textiel zit. Al is het dan in de textiel-groothandel. Nu krijgt Ineke tenminste eindelijk 's een klein beetje interesse voor de zaak. En vader daardoor misschien wat hulp aan haar.

Voorzichtig opent ze de deur, sluit 'm behoedzaam, loopt dan op haar tenen, zonder licht te maken, de zo bekende weg over het portaal, langs de slaapkamer van haar ouders, naar de huiskamer, die aan de voorzijde op het zuiden ligt en de hele breedte van het winkelpand beslaat. En met dat ze die binnenstapt is er, vlak op de kleine schrik, omdat het licht daar binnen in volle glorie brandt, de blijde verrassing. Want vader is daar, gekleed en wel. Hij zit gehurkt voor de

haard en schoffelt er in van jewelste. Er staat thee op het lichtje, beschuiten en boter op tafel, een eitje, netjes in een dopje, er naast.

Joos wordt helemaal warm van binnen. Dat is nu weer echt vader. O, vader!

„Vader!” groet ze blij.

Mijnheer Van Heek komt overeind uit z'n gebukte houding.

„Joosje!”

Ze geven elkaar een morgenkus en voelen zich in deze ogenblikken in de intimiteit van deze behaaglijk-warme kamer, terwijl het op dit vroege morgenuur in het hele huis nog zo weldadig rustig is, zeer nauw aan elkaar verbonden, deze vader en deze dochter.

Joos begint plotseling tegen het afscheid op te zien. Doet ze er wel goed aan dat ze gaat? Volgt ze nu niet egoïstisch haar eigen weg? Laat ze vader eigenlijk niet in de steek? Maar mevrouw Royer dan? Die is ontzettend blij dat ze komt. Die kan toch ook niet zonder hulp. En ze heeft het niet zelf gezocht. Oma Van Heek. . . .

Er is opeens een wirwar van tegenstrijdige gedachten en gevoelens in Joos' hoofd en hart. En ze komt er maar niet zo een-twee-drie mee klaar die te ordenen.

„Lekker warm hier?” vist haar vader dan kinderlijk naar een complimentje.

„Heerlijk, vader!”

Joos schudt resoluut alle andere gedachten van zich af. Ze moet dit knusse kwartiertje samen met vader nog even voor de volle honderd procent genieten. Het uitbuiten en het niet bederven door tobberijen.

Ze loopt naar het dressoir, zet de eigen kopjes van haar vader en haarzelf uit en begint thee te schenken. Intussen

zegt ze half lachend, half verwijtend: „Maar u hebt u niet aan onze afspraak gehouden, papaatje. Foeil!”

Mijnheer Van Heek gaat hier niet op in. Hij lacht alleen maar 's innig-vergenoege. Dan gaat hij bij de tafel zitten en begint beschuiten te smeren. Lang is hij en smal. Een man van even vijftig met al flink grijzend, nog vol haar. Z'n neus is vrij fors, z'n mond uitgesproken groot. Maar van onder een paar borstelige wenkbrauwen kijken z'n grijze ogen, eerlijk en vertrouwen-wekkend de wereld in.

De uitdrukking van die ogen alleen maakt z'n hele gezicht, dat op de keper beschouwd toch eerder lelijk dan knap is, bijna mooi.

„Moeder wilde ook voor je opstaan,” vertelt hij als Joos bij hem komt zitten. „Maar ik heb gezegd, dat ze maar moest blijven liggen. 't Is maar voor een ogenblikje. Meegaan naar de bus kan moeder toch niet door die sneeuw. En ze slaapt in de regel zo slecht weer in als ze er zo tegen de ochtend even uit geweest is. Je vindt het niet erg, hè?”

Joos schudt haar hoofd. „Ik ga moeder zo meteen nog wel even gedag zeggen.”

Maar als ze vijf minuten later naast het bed van haar moeder staat op de grote, eigenlijk te luxueus gemeubelde slaapkamer, helemaal haar moeders smaak, slaapt mevrouw Van Heek als een roos.

Even komt er weer dat schampere trekje om Joos' mond.

Moeder. . . . Vader zal daarnet heus niet veel moeite gehad hebben om moeder te overreden maar in bed te blijven. Moeder en Ineke.... Als zij zelf kinderen had! Later! Dan....

Door de sneeuwstille straten fietsen ze even later in die vroege winterochtend samen naar het busstation, vader Van Heek en Joos. Ze praten niet veel. Alles wat gezegd moest

worden is gezegd. Bovendien hebben ze alle aandacht bij hun stuur nodig. Er is werkelijk al een dik pak gevallen en het sneeuwt nog maar steeds door ook, met kleine, fijne vlokjes, die ze recht in hun gezicht krijgen.

De bus staat er al als ze bij de standplaats komen. Vader Van Heek brengt de beide fietsen in het overdekte rek een eindje verderop. Joos slaat intussen haar regencap met capuchon, die ze over haar dikke, ruig-wollen winterjas had aangetrokken, uit. Dan klimt ze vlug in de bus, wacht daar in de deuropening op haar vader.

„Jij hebt er slag van, zeg, om je in een wip van een sneeuw-kabouter in een normaal mens om te toveren,” lacht hij, zodra hij haar ontdekt.

„Nou, hè?” Joos pakt haar groen-linnen week-end tas, die haar vader inmiddels al zo goed mogelijk sneeuw-vrij heeft gemaakt, van hem aan.

„U gaat niet met twee fietsen terug, hè, vader?” zegt ze dan bezorgd.

„Nee, hoor,” belooft mijnheer Van Heek. „Ik zal Gooitzen die van jou straks wel even laten ophalen.”

„Prachtig.”

Joos is gerust. Gooitzen vindt het natuurlijk best leuk. 't Is net een karweitje voor zo'n handige loopjongen, die gewend is door de stad te karren en door alle mogelijke gaatjes zonder kleerscheuren weet heen te manoeuvreren. Maar voor vader. Neel!

De bus is lang niet vol. Ze kan te kust en te keur gaan voor een goed plaatsje. Ze zoekt er een uit bij de ramen voorin. Kan ze mooi uitkijken als 't licht gaat worden. Ze bezet de plaats met haar tas, loopt dan naar het portier terug.

't Is inmiddels twee minuten voor vertrektijd. En juist op dat moment komt er een jongeman met een bij deze sneeuw een-

voudig onverantwoordelijk snelle vaart aangeraced, remt vlak bij de bus gewoonweg roekeloos hard en weet dan toch nog heelhuids van z'n fiets te komen: Douwe Ploegstra.

Vader Van Heek schudt ernstig z'n hoofd over zoveel jeugdige overmoed en onbezonnenheid. En Joos krijgt plotse-ling kleine, boze rimpeltjes in haar voorhoofd. Douwe nota bene. Och ja, ze had toch ook eigenlijk niet anders kunnen verwachten. Douwe, de enige die haar boven Ineke verkiest. Hoe bestaat het.

Ja, ze had dit werkelijk eigenlijk wel kunnen weten. Hij volgt haar immers nu al zo lang overal als een trouwe hond. En hij blijft dat maar doen, ook nadat ze hem nu zeker al wel weer twee jaar geleden kort en duidelijk heeft gezegd, dat er tussen hen nooit iets anders zal kunnen zijn dan wat vriendschap. Dat hij nooit meer van haar moet verwachten. Ze vindt z'n trouw eigenlijk onbegrijpelijk. Het zou bijna aandoenlijk zijn, als het haar soms niet zo ontzettend irri-teerde.

Douwe Ploegstra, bijna een half hoofd kleiner dan Joos, stevig en breed gebouwd, merkt van dit alles niets. Hij probeert z'n rode, natte gezicht met een grote, witte zakdoek een beetje droog te wrijven, hijgt intussen, leunend over het zadel van z'n wit-besneeuwde fiets: „Is me dat een sof. Wie rekende er nu gisteravond op sneeuw. Enfin, ik heb het ge-haald.” Dit laatste met een zucht van voldoening.

Dan haalt hij haastig een klein pakje uit één van z'n binnen-zakken, duwt het, opeens een beetje verlegen, Joos in de hand.

„Voor onderweg,” legt hij dan uit, nog roder wordend dan hij al was.

Z'n kennelijke verlegenheid maakt moederlijke gevoelens

in Joos wakker. Hij ontwapent en vertedert haar er mee, zoals al zo dikwijls. Alle scherpe woorden, die zoëven nog op het puntje van haar tong zweefden, zijn plotseling verdwenen.

Hij meent het zo goed, deze Douwe. Ze heeft nu alleen maar meer medelijden met hem.

„Dat had je nu niet moeten doen, Douwe,” zegt ze dan ook enkel. „En ook niet hier naartoe komen. Je had me immers gisteravond al goede reis gewenst.”

Ze maakt het pakje intussen een beetje open en kijkt er even in.

„Heerlijk, Droste flikken!” komt ze dan eerlijk blij. „Dank je wel, hoor, Douwe. Ik ben er dol op. Maar je had het toch echt niet moeten doen.”

Douwe wuift haar dank met een gebaar van: och kom, dat is immers de moeite niet, zo'n kleinigheid, luchtig weg. Maar hij glundert intussen als een groot kind, dat een pluimpje krijgt, omdat het een goede beurt heeft gemaakt. De chauffeur klimt in de aparte, afgesloten afdeling in z'n stuurstoel. De conducteur gaat langs Joos heen de bus binnen. Het is precies kwart over zes.

„Nu, dag, paps.” Mijnheer Van Heek krijgt nog gauw een zoen.

„Douwe.”

„Je schrijft me toch, hè, Joos?!” Douwe Ploegstra kijkt Joos daarbij plotseling zo smekend aan, dat ze het hart niet heeft om botweg te weigeren.

„Als ik tijd heb,” houdt ze zich op de vlakke.

De conducteur drukt op een knop. Het portier gaat onherroepelijk dicht. Ze rijden.

Nog een ogenblik kan ze de beide mannen zien staan in het

licht van de stationslantaarns. Twee eenzame figuren in de witte sneeuwwereld. Ze wuift wat ze wuiven kan. Dan neemt de grijs-groene bus een kleine draai en meteen zijn ze uit haar gezichtsveld verdwenen.

Joos' reis is begonnen.

II

Iets langzamer dan gewoonlijk rijdt de bus de ogenschijnlijk nog bijna helemaal slapende stad uit, de weg tussen de besneeuwde weilanden op. Joos, in haar hoekje, installeert zich plezierig voor de lange rit. Ze houdt van reizen, in wat voor voertuig dan ook. Vervelen zal ze zich stellig niet. Ze heeft zoveel om over te denken. En 't is zo heerlijk rustig in de bus.

Niemand van haar medepassagiers schijnt gelukkig nog behoefte aan een praatje te hebben. En straks! Straks zal er zoveel te zien en te genieten zijn met die sneeuw. Bovendien heeft ze lectuur in d'r tas. En ontbijten moet ze nog. Nee, ze hoeft zich allerminst te vervelen. Dat doet ze zich trouwens nooit.

Ze kijkt op haar horloge. Vijf minuten voor halfzeven. Vader zal al wel weer thuis zijn intussen. Aardig van vader om haar toch weg te brengen. O, vader zal ze missen, daarginds. Echt missen. Vader en zij begrijpen elkaar altijd zo goed. Moeder en Ineke. . . . Och. Als Ineke vader nu maar flink helpt. Totdat Toon om haar kwam heeft alle belangstelling voor de zaak haar ten enenmale ontbroken. Alleen als er nieuwe stoffen waren was ze er als de kippen bij om de eerste keus te hebben. Maar dat was dan ook alles.

Zij heeft dat nooit kunnen begrijpen. Ze hebben toch allemaal belang bij de winkel. Ze eten er immers van.

In dat opzicht lijken Ineke en moeder trouwens, net als in

hun uiterlijk, als twee druppels water op elkaar. De zaak doet moeder ook niets. Diep in haar hart heeft moeder er eigenlijk maar een hekel aan.

Dat gelooft Joos vast. Moeder zegt dat zo niet. Maar je voelt het wel. Zij kan zich zoiets eenvoudig niet voorstellen. Als zij nog 's ooit met een zakenman zou trouwen, dan, nou!

Vader heeft er ook wel verdriet van dat moeder zo is. Dat weet ze best. Moeder wil ook nooit helpen in de winkel als er 's een van de meisjes ziek is. Ze weigert dat nooit botweg, als vader er een balletje over opgooit, iets wat de laatste jaren trouwens allang niet meer gebeurt. Maar vroeger!

O, ze herinnert zich dat nog zo precies. Dan sloeg moeder haar arm om vaders hals en zei heel lief: „Ik kan het echt niet Carel. Werkelijk jongen, ik zou alles scheef knippen. Je bent in je winkel meer met me dan om me verlegen. Heus.” Alsof ze alleen stoffen verkopen en in verhouding niet veel meer stukgoederen.

Ineke kan net zo doen. O, zo lief en aardig, maar intussen houdt ze haar eigen stuk stevig vast. En 't is gek, maar je tippelt er met dergelijke typen eigenlijk altijd nog weer in ook. Dat ze ten slotte toch precies alleen dat doen wat ze willen, ontdek je dikwijls pas achteraf. En dan is het in de regel te laat om nog te laten merken dat je eigenlijk boos op hen bent. Moeder en Ineke.... Als er ooit twee mensen sprekend op elkaar geleden hebben zijn zij het.

Zouden vader en zij dat nu ook doen? Uiterlijk wel. Dat zeggen de mensen tenminste altijd. Zelf zie je dat zo niet. Nu ja, ze weet natuurlijk wel, dat ze net als vader een grote mond heeft. Te groot. Al wint die van vader het dan toch nog weer van de hare in omvang. Ze hebben daar samen wel 's pret om. En haar neus is, ook net als die van de pipa, van een fors slag. En ze heeft vaders grijze ogen.

Mal eigenlijk dat ze dat allemaal heel precies weet en dat ze toch zelf niet kan zien dat ze zo op vader lijkt. Ze heeft ook hetzelfde haar als vader. Zoals vader het vroeger had dan. Donkerblond, vol, glanzend en golvend haar is het. Mooi haar. Haar enige schoonheid, zoals ze dikwijls schertsend heeft gezegd als men het bewonderde.

Ineke is er een beetje jaloers op. Hoeft ze anders niet te zijn nu iedereen toch met een permanent er van kan maken wat men wil, bij wijze van spreken. Maar ja, zoals zij het draagt, gewoon kort, met alleen maar haar eigen natuurlijke slag er in, dat kan Ineke niet. Enfin, Ineke heeft andere schoonheden genoeg. Donkerblauwe ogen, lange, dichte, pikzwarte wimpers. Een klein, recht neusje. Een mooi gevormde, vrij kleine mond. Noem maar op.

Dan gaan haar gedachten weer naar haar vader. Och ja, dat uiterlijk. Maar in karakter? Zou ze in karakter net zoveel op haar vader lijken als Ineke op moeder doet?.... In heel veel dingen in ieder geval wel.

Maar vader en zij zijn natuurlijk niet van dezelfde sexe. Dat alleen geeft al een groot verschil. Dat hebben moeder en Ineke niet. De luxe paardjes uit het gezin. „Er zijn nu eenmaal luxe paarden en werkpaarden, vader.” Ze heeft dat wel 's schamper gezegd als moeder en Ineke, hen vriendelijk gedag wuivend, zeer eensgezind, 's morgens om halftien vaak al, innig-gearmd gingen winkelen en vader en zij hun handen meer dan vol hadden in de winkel. Nu moet ze opeens een beetje lachen om die vergelijking. Begint ze al afstand te nemen? Nu al?

Ze haalt een broodje uit haar tas. Lekker is het. Natuurlijk. Moeder heeft het klaargemaakt. Zulke dingen zijn altijd prima in orde. Wat dat betreft is moeder zorgzaam genoeg.

Eten en drinken en kleren. Het huis mooi aankleden en gezellig maken. Bloemen schikken.

Maar vader. Nee, ze lijkt toch lang niet in alles op vader weet ze dan meteen heel zeker. Vader is ondanks alles dol op moeder en Ineke. Vader is bijna kinderlijk trots op hen. En zij? Natuurlijk houdt ze wel van hen. Maar toch niet zoals van vader. En soms, soms. . . . O nee, ze kan aan vader in heel veel dingen niet tippen. Zo echt goed als vader is, zo weinig zelfzuchtig, zo geduldig. Nee, zij. . . .

Dan springen haar gedachten opeens naar een heel ander onderwerp. Douwe Ploegstra. Ook al zo'n goeierd. Met z'n Droste flikken. En dat, terwijl hij voor zichzelf zo zuinig is. Of moet zijn. Hij praat nooit over die dingen, maar ze heeft altijd het idee dat hij z'n hele maandsalaris thuis afdraagt. Z'n moeder heeft maar een klein pensioentje. En op Siets na, die trouwens op dat kantoor van Wielenga ook nog wel geen kapitalen zal verdienen, kosten z'n zusjes allemaal nog.

Een gaat er op de Kweek en de beide andere op de Mulo. Eigenlijk heeft hij een edel karakter. Hij is ook altijd echt goed voor z'n moeder en zusjes, voelt zich als de oudste en bovendien als de enige zoon absoluut mee-verantwoordelijk voor alles. Ze kan dat ook allemaal echt in hem waarderen. Ze mag 'm ook wel. Maar om met iemand te trouwen moet er toch meer zijn dan respect en een wel mogen. Zij heeft tenminste hogere idealen voor het huwelijk.

Een kleine, dikke, zeer beweeglijke juffrouw, die naast Joos aan de andere kant van het pad ook in het hoekje zit, diept een zakdoek uit haar mantelzak op en begint daar haar raampje degelijk mee schoon te boenen. Vlak daarop snuit ze haar neus in hetzelfde, nu niet bepaald meer erg schone doekje.

Joos trekt onwillekeurig een vies gezicht. Lekker fris, denkt ze. Gelukkig dat ik een reserve-exemplaar bij me heb.

Ze haalt dat exemplaar meteen te voorschijn en begint ijverig een kijkgat in haar raam te vegen, want door het nu schone van haar buurvrouw heeft ze ontdekt, dat het buiten begint te dagen.

Af en toe stopt de bus en laat passagiers binnen. Het wordt drukker en voller. Maar Joos zit fijn nog steeds prins-heerlijk alleen.

Wat is de wereld mooi. Alles. De boerderijen, de nog winters-kale bomen, de struiken. De hekken, vooral de scheefgezakte. Een wagen die eenzaam en verlaten midden in een weiland staat. Joos kijkt haar ogen uit. Ze geniet tot en met. Nu rijden ze weer zo'n oud Fries stadje binnen. Wat is dat prachtig in z'n sneeuwkleed. Die ophaalbrug. Dat stuk bolwerk. De inking in dat smalle straatje. Dat park met die bank. Nu weer dat grachtje met die huizen met hun prachtige, oude gevels. Het havenplein.

Joos krijgt een gevoel of ze een reisje maakt dat uitgaat van een touring-car bedrijf, waarvan de ondernemers deze tocht langs al deze mooie plekjes speciaal hebben georganiseerd. De lampen in de bus beginnen een vals licht te geven. Ze naderen de kop van de Afsluitdijk. Wat gaat het eigenlijk vlug. Nog even. Ja, daar gaan ze de dijk op, rijden langs het IJsselmeer. De lucht is zo grijs. Bijna zo grijs als het meer. Het sneeuwen heeft opgehouden.

Joos pakt nog een broodje. Intussen nemen haar gedachten nu een sprong vooruit. Nog een uurtje, dan is ze bij oma Van Heek. Fijn. Daar verheugt ze zich toch zo op. Ze is dol op oma. Altijd al geweest trouwens. Moeder vond het onzin dat ze deze omweg maakte. Nou ja. Moeder... Maar zij. Al was de omweg nog ééns zo groot, dan zou ze die nog

maken. Wie weet hoe lang het duurt eer ze weer 's gelegenheid krijgt om oma op te zoeken. Als ze eenmaal op „Klein Beukenheim” zit, zal het veel moeilijker gaan. De reis is te ver en te kostbaar om die op een vrije dag 's even op een retourtje te maken. En het lange weekend dat ze eens per maand zal krijgen is natuurlijk voor thuis.

Oma Van Heek. Hoe zou oma toch op de gedachte gekomen zijn om juist haar te vragen of ze mevrouw Royer wilde gaan helpen. . . . Zij had thuis toch een volledige taak. Dat wist oma ook wel. En Ineke. . . . Bovendien, oma heeft wel meer kleinkinderen en kennisjes en. . . . Nee, oma moet er een speciale reden voor gehad hebben. Daar kent ze oma wel voor. Maar welke? Ze heeft hier in de voorbije veertien dagen al vaker over gepiekerd, maar ze is er nog steeds niet achter gekomen. Als er straks gelegenheid voor is zal ze het oma toch eens vragen. Oma. . . .

De afstand van de bushalte naar het aardige grachtje, waarop oma Van Heek vanuit haar klein, gerieflijk bovenhuis het uitzicht heeft, is niet groot. Gelukkig maar. Joos' weekendtas weegt tamelijk zwaar en er valt hier een miezerige, koude regen, waar doorheen af en toe wat natte sneeuwvlokken dwarrelen. Wat een verschil met Friesland. Van een witte wereld is hier zelfs niet het geringste spoor te ontdekken.

Toch loopt Joos met lichte, veerkrachtige stappen. Wat is het altijd goed weer hier te komen in dit mooie stadje, waaraan ze zoveel blijde herinneringen bewaart. Is dit stadje enkel maar mooi in haar ogen, omdat het steeds een feest geweest is hier naar toe te gaan? Nee, dat toch niet. De grachtjes zijn werkelijk beeldig en de oude Waag! Die. . . .

Wacht 's, ze neemt de weg over 't Waagplein. Het is iets om,

maar dat mag niet hinderen. Ah, daar is de brug al. En daar is de Waag.

Onwillekeurig staat ze stil. De klok wijst een minuut voor negen. Treft ze dat even. Kan ze zo meteen negenmaal de ruitertjes zien rijden. Nee, ze gaat de brug nog niet over. Even op zij dit grachtje op. Vandaar kun je ze zo goed zien. Wat is oma vaak expres met hen naar dat plekje toe gelopen toen ze nog klein waren. En wat waren ze er altijd weer verrukt van. Ineke net zo goed als zij. Eén keer was opa er ook bij. Dat herinnert ze zich nog heel goed. Verder weet ze niet veel meer van opa. Maar die keer! Die keer verzon opa een prachtig verhaal over de trompetter die, boven de plaats waar de ruitertjes straks zullen rijden, hun komst lijkt aan te kondigen.

Joos glimlacht stil voor zich heen. Die trompetter, hij staat er nog even fier als toen. Daar begint het carillon te spelen. Wilt heden nu treden voor God, den Here.... Nu begint de klok te slaan. Tegelijkertijd verschijnen de ruitertjes en rijden rond.

Joos staat heel stil. Ze beleeft in deze enkele ogenblikken voor haar gevoel een gouden uur. Als de ruitertjes allang weer verdwenen zijn staat ze er nog. Een man, die bezig is een boot te lossen, kijkt haar verwonderd aan. Ze merkt het plotseling, loopt een beetje beschaamd terug naar de brug, gaat er over, het Waagplein op, kijkt dan nog eens naar het mooie, oude bouwwerk. Ja, werkelijk prachtig is dat. Maar ze weet het opeens: al was dit een heel gewoon stadje, zonder de eigen sfeer van grachtjes en Waag en nauwe straatjes en huizen die zo in het water staan, huizen die stuk voor stuk het huis van Peerke en z'n grootvader ¹ zouden kunnen

¹ Hier is gedacht aan „Peerke en z'n kameraden” van W. G. v. d. Hulst.

zijn, dan zou het voor haar toch nog altijd een van de mooiste plaatsjes blijven die ze kent. Om al de vreugden die ze er heeft mogen beleven en die ze als een kostbare schat in haar herinnering bewaart.

Het is precies zoals Joos het zich heeft voorgesteld. Oma zit al in haar eigen hoekje bij het raam naar haar uit te kijken. Er is van weerszijden een blij herkennen, een lachen en knikken en wuiven. En dan is oma opeens verdwenen. Maar nog voordat Joos bij de deur is wordt die al wijd opengetrokken.

Ze loopt de laatste stappen nog vlugger dan ze al deed sinds ze dit grachtje opkwam, wipt haastig de stoep op, struikelt bijna over de drempel en klimt dan zo gauw ze kan de vrij steile trap op.

„Fijn, dat je er bent, kind!” Joos krijgt een hartelijke kus op allebei haar wangen.

„Omaatje!” Zo blij als je toch soms kunt zijn.

Joos trekt haar jas uit, haalt een kam door haar haren. Klaar! Oma Van Heek ziet het glimlachend aan.

„Kom maar gauw binnen, Joosje,” noodt ze dan, terwijl ze de kamerdeur al opendoet. „k Had je zo graag van de halte gehaald. Maar ik dorst het met dit natte, ongezone weer toch niet goed aan.

„Verbeeld je, u door die miezerige regen. En dan ook nog zo vroeg in de morgen. k Heb u geen moment verwacht, hoor!” Joos nestelt zich behaaglijk in het antieke vouwstoeltje naast de haard, dat oma daar expres voor haar heeft klaargezet, geniet intussen intens van deze oude, zo vertrouwde omgeving. De notenhouten bonheur, de ouderwetse canapé met de al wat vale, groen pluche bekleding en de in

het midden zo lage leuning, die de beide knusse hoekjes extra lijkt te accentueren, de gebeeldhouwde, ook groenbeklede stoelen, de pendule onder de glazen stolp, waarvan ze als kind zo dikwijls het elegante, vergulde meisjesfiguurtje, dat nog maar steeds even gracieus het kleine vogelkooitje in haar hand houdt, heeft bewonderd.

Het is alles precies eender als ze het zich van haar prilste kinderjaren af herinnert. Ze zou het hier ook nooit anders wensen. Deze meubels horen bij oma en oma hoort bij deze meubels en bij heel deze inrichting.

Mevrouw Van Heek schenkt meteen koffie in. Koffie op een klontje in een blauwe lijzenkop. Heerlijk. En oer-knus. En ze heeft er nog een lekker boterhammetje voor Joos bij ook. Twee dunne, witte sneedjes met veel boter en een dikke plak kaas er tussen.

De boterham waar Joos dol op is. Als Ineke hier nu zat kreeg ze precies hetzelfde, maar dan met marmelade er tussen in plaats van kaas, weet Joos.

„Oma, oma,” zegt ze, „begint de verwennerij nu dadelijk alweer? Wat moet dat worden vandaag.”

Oma Van Heek lacht maar eens.

„Je bent zo vroeg op geweest. Die lust je nog best,” komt er dan en het klinkt bijna als een verontschuldiging. Ze vindt het ook zo heerlijk om 's weer een van haar kleinkinderen hier te hebben en die 's fijn even te kunnen verwennen. En Joosjel Voor Joos heeft ze nu eenmaal altijd al een extra warm plekje in haar hart gehad. Komt het omdat ze van klein kind af, uiterlijk en in karakter, zoveel geleken heeft op haar enig dochttertje, dat ze heeft moeten missen toen het zestien jaar was? Misschien. Ze weet het niet. Maar het is in elk geval altijd heerlijk haar hier te hebben. Ze begrijpen elkaar zo goed, hoeveel ze ook in leeftijd verschillen.

Zelf pakt ze een beschuit, oma Van Heek, komt dan bij Joos zitten.

„Ik doe voor de gezelligheid nog een beetje met je mee, zie je wel,” lacht ze. Een vrij grote, nogal gezette dame is ze. En ze ziet er nog zo vitaal uit. Men zou haar haar vier en zeventig jaren beslist niet geven. Haar keurig verzorgd, donkerblond kapsel begint alleen bij de slapen nog maar te grijzen. Als die bronchitis haar ook niet zo plaagde af en toe, dan. . . .

Ze praten honderd uit samen die morgen. Eerst is het vooral oma die vraagt en Joos die vertelt. Over haar vader en moeder en Ineke en Toon. Over de zaak en de meisjes en Gooitzen. Over haar vriendin, Fok Attema, die het vorige jaar met haar familie naar Australië is geëmigreed. Over Ineke's vriendinnenschaar. Oma heeft voor alles en iedereen belangstelling. En tenslotte belanden ze bij de familie Royer. Ze zitten dan intussen al aan tafel. En nu is het Joos' beurt van vragen en mag oma vertellen.

„Toe, oma, vertelt u eens alles wat u weet van de familie Royer,” zegt Joos. „Alles interesseert me. Ik ben natuurlijk erg benieuwd bij wat voor mensen ik terecht kom. En ik weet alleen maar, dat mijnheer vaart als kapitein bij de koopvaardij en dat er vier kinderen zijn en dat ze plotse-ling zonder hulp kwamen te zitten.”

Mevrouw Van Heek lacht.

„Nieuwsgierig Aagje,” plaagt ze dan. „Ontzettend jammer dat mevrouw Graafland nu net uitgerekend vandaag de stad uit moest. Die zou je hebben kunnen inlichten! Nou! Het speet haar zelf ook zo. Ze was beslist van plan je hier te komen opzoeken, maar dat ging nu niet. O ja, voordat ik het

vergeet. Ze heeft gister een klein pakje voor mevrouw Royer gebracht. Of jij dat voor haar wilde meenemen. Ik heb het maar geaccepteerd."

„Natuurlijk, oma. Hebt u het hier bij de hand? Dan stop ik het meteen maar in m'n tas. Anders vergeten we het straks misschien nog."

„Je hebt gelijk." Mevrouw Van Heek diept een klein pakketje op uit de la van de bonheur, reikt het haar aan en zegt meteen troostend: „Maar ik kan je toch ook nog wel wat vertellen, hoor! Dat mevrouw Royer Maret heet en mijnheer Egbert en dat mijnheer twaalf jaar ouder is dan mevrouw. Dat mevrouw lief is en snoezig om te zien en mijnheer een grote, stille, sympathieke man. Dat de kinderen stuk voor stuk schatten zijn. Jan Jaap van zeven, Edith van zes, Wilfred van drie en Marlieske van anderhalf."

Joos lacht. „Veel te mooi allemaal, oma. Dat valt natuurlijk tegen."

„Och," zegt oma Van Heek, „dat hoeft nu niet direct. Maar ja, 't is waar, al de goede dingen die ik je vertel zijn allemaal gezien door de ogen van mevrouw Graafland, die dol is op dit gezin. Ze is dat kleine, grijze dametje, dat een paar jaar terug hier in de buurt van 't station is komen wonen, weet je wel?"

„O ja," knikt Joos, „ik weet heel goed wie ze is. Ze kreeg een plaats naast u in de kerk en zo is de vriendschap begonnen. Van de zomer heb ik haar nog bij u ontmoet. En we zijn ook een keer samen bij haar geweest. Een allerhartelijkst iemand leek ze. U hebt echt veel aan d'r, hè?"

„Ja, werkelijk. We kunnen ons geen van tweeën voorstellen dat we elkaar drie jaar geleden nog nooit gezien hadden zelfs. We zijn echt wat jullie zouden noemen dikke vriendinnen geworden. Dat heb je soms, hè? Seelenverwandt-

schaft. Zeggen ze dat zo niet met een vreemd woord?" Oma Van Heek zet opeens een grappig, bijna coquet gezicht.

Joos moet er om lachen. Die omal

„Ja, hoor, omaatje. Keurig,” prijst ze dan schalks. „Maar hoe kent mevrouw Graafland de Royers eigenlijk zo goed. Ze zijn toch helemaal geen familie van elkaar, hè?”

Mevrouw Van Heek schudt haar hoofd.

„Nee, familie niet. Maar als mevrouw Royer haar eigen dochter was, dan zou mevrouw Graafland geloof ik bijna niet meer van haar kunnen houden. Mevrouw Royers moeder, mevrouw Bade, was een vriendin van haar. Of beter gezegd: de vriendin. Hoewel ze nogal wat in leeftijd verschilden. Maar mevrouw Graafland, die jarenlang particulier verpleegster is geweest en pas op latere leeftijd trouwde, heeft mevrouw Bade's moeder heel lang verpleegd. Mevrouw Bade was toen nog niet getrouwd.

En van die tijd af dateert de vriendschap al. Later ging mevrouw Graafland altijd bij de Bade's logeren. En nu mevrouw Bade gestorven is, beschouwt ze mevrouw Royer geloof ik zo'n beetje als de erfenis die haar moeder haar heeft nagelaten. Ze heeft zelf nooit kinderen gehad moet je denken. En mevrouw Royers schoonouders leven ook geen van tweeën meer.”

„Aardig van mevrouw Graafland,” vindt Joos. „Echt sympathiek.” En dan, alsof haar grootmoeder een verhaaltje vertelt: „En verder, oma?”

„Verder?” herhaalt mevrouw Van Heek, terwijl ze Joos de pudding — natuurlijk chocolade-pudding met vanille-saus, Joos' lievelingstoetje — nog eens aanreikt. „Tja, er is zoveel. Maar om het voornaamste nu in 't kort te vertellen.... Mevrouw Royer woonde met haar moeder in dat dorpje in de bossen waar jij nu straks naar toe gaat. In de oorlog kreeg

ze daar een onderduiker. Een getrouwde man die zwaar gezocht werd. Royer heette hij, maar . . .”

„Och, mevrouw Royer is dus de tweede vrouw van mijnheer,” valt Joos, die opeens meent dat ze er nu alles van begrijpt, dat grote leeftijdsverschil en zo, haar grootmoeder plotseling een beetje teleurgesteld in de rede. Hè, dat vindt ze nu zowaar niet zo leuk.

Maar mevrouw Van Heek haast zich te zeggen: „Nee, nee, nee. Helemaal niet. Nee, hoor! Maar na de bevrijding moesten mevrouw Bade en Maret zal ik nu voor 't gemak maar zeggen, natuurlijk bij die mijnheer Royer, een zakenman uit Rotterdam, komen logeren. En net toen ze daar waren, in Juli '45 was dat, kwam een jōngere broer van mijnheer, een eerste stuurman, in het land terug en kreeg daar z'n thuis. Z'n ouders waren beiden in de oorlogsjaren gestorven. Die zakenman was z'n oudste broer. Hij had bovendien ruimte genoeg. Dat lag dus voor de hand. En ja, hoe gaat dat dan, hè? Ze vonden elkaar aardig, Maret en hij. Hij kwam 's naar „Klein Beukenheim”. Ze gingen van elkaar houden. En tenslotte verloven en trouwen.”

„Wat romantisch,” zucht Joos nu. „Veni, vidi, vici. Hij kwam, hij zag en hij overwon.”

„Ja, zoiets,” lacht oma. „Maar je kunt natuurlijk ook zeggen dat zij dat deed.”

„Dat is waar,” vindt Joos. „Maar wanneer zijn ze toen getrouwd, oma?”

„In Januari '46.”

Joos rekent vlug. Juli, Augustus. . . .

„Dus na een half jaar al,” komt ze dan. „Wel gauw, vindt u niet, oma?”

„Ja, wel een beetje gauw,” is oma het met haar kleindochter eens. „Dat vonden mevrouw Bade en mevrouw Graafland,

die natuurlijk ogenblikkelijk van alles op de hoogte werd gesteld, ook. Maar ja, soms zie je en weet je nu eenmaal zo, dat iets goed is. Bovendien moest hij begin Februari weer gaan varen, zie je. En och, het scheelde natuurlijk een stuk dat ze zijn broer zo heel goed kenden."

„Ja, natuurlijk. En zijn ze toen bij mevrouw Bade gaan inwonen?” Joos wil al maar meer horen.

„Ja. Aan een huis konden ze toch niet komen. En op „Klein Beukenheim” was ruimte genoeg voor zo’n pas getrouwd paartje. Bovendien zou hij toch de meeste tijd op zee zijn. Dan was het voor Maret veel gezelliger om bij haar moeder in huis te wonen dan ergens alleen te zitten op gemeubelde kamers bij vreemde mensen. Een gewone inwoning was toen zelfs bijna niet te krijgen. En zo „verloor” haar moeder haar enige dochter meteen niet.

„Nee. Dat was voor beide partijen een pracht-oplossing.”

„Ja, dat was het. Alleen als mijnheer Royer met verlof kwam was het een beetje lastig. Dat dorpje in de bossen ligt nu eenmaal voor een zeeman niet zo heel erg gunstig. Ze kunnen dikwijls maar een paar dagen thuis zijn en er gaat dan zoveel van die kostbare tijd met reizen verloren. Dat bezwaar voelen ze nu ook steeds meer. En daarom proberen ze ook weleens om hun huis te ruilen en in de omgeving van Amsterdam of Rotterdam iets te vinden. Maar tot nu toe lukt het niet. En als je ’t mij vraagt, is dat maar gelukkig ook. Mevrouw Royer schijnt niet zo sterk te zijn en ’t is daar gezond en rustig voor haar en haar kindertjes. Zo’n vrouwtje heeft een zware taak, vind ik. Eigenlijk te zwaar. Practisch staat ze helemaal alleen voor de opvoeding van de kinderen. Financieel hebben ze het gelukkig best. Meneer Royer heeft een goed inkomen, vooral nu hij kapitein is sinds een paar jaar. En mevrouw is lang niet onbemiddeld. Dat is allemaal

prachtig. Maar verder....” En dan opeens guitig: „Bedenk je goed voordat je ooit een zeeman trouwt, hoor, Joosje. Het lijkt mooier dan het is, meisje.”

Joos lacht.

„Dat geloof ik ook wel,” zegt ze dan. „Maar ja, als je toch van elkaar houdt.”

„Ja, dan ben je verloren. Dat spreekt vanzelf. Maar je moet zorgen dat het zover niet komt, weet je.” En dan, haar gezicht een en al lach bij de herinnering: „Ik zal je 's een leuk, echt gebeurd verhaaltje vertellen, Joos. Moet je luisteren. Ik had vroeger een vriendin, die in een stadje, waar een zeevaartschool stond, woonde. Een echt mooi meisje was ze. En weet je wat die 's tegen me zei? „Ina,” zei ze, „als ik jongens van die zeevaartschool zie aankomen draai ik gewoon m'n hoofd om. Altijd. Ik wil niet verliefd worden op een zeeman. Beslist niet. En ik heb toch al een zwak voor uniformen.” ”

Joos schatert het uit.

„Enig, oma, die zelfkennis. Ik heb toch al een zwak voor uniformen. Kostelijk. En hielp het? Kreeg ze ook werkelijk geen zeeman?”

„Toch wel,” lacht oma Van Heek. „Al die hoofdafwenderij op straat hielp niets. Op een goede, of misschien moet ik zeggen kwade dag, ontmoette ze bij vrienden een tweede stuurman. En toen was 't gedaan met haar vrijheid. Toen hij eerste werd is ze met hem getrouwd en gelukkig getrouwd. Dat moet ik er bij zeggen.”

„Hoe bestaat het,” verzucht Joos en haar ogen schitteren, zo geniet ze van het verhaal van haar grootmoeder. „Als het je bestemming toch maar is, hè, oma?”

Mevrouw Van Heek kijkt opeens ernstig. „Ja, als het je bestemming is, dan bereik je die, hoe dan ook,” zegt ze dan.

Ze tafelen heel lang samen. Oer-gezellig vindt Joos dat. Aan tafel kun je meestal zo fijn praten. Thuis worden de maaltijden geregeld vlug afgewerkt. Het is altijd: gauw, gauw, haast je, rep je, want zo meteen kan de winkelbel weer gaan. En hoeveel keren moeten ze, ondanks dat gehaast, toch nog van tafel opstaan om beneden een klant te gaan helpen. Zo'n hekel als ze daar toch altijd aan gehad heeft. Een poosje hebben ze de zaak van halfeen tot half-twee gesloten. Dat was fijn. Maar dat wilde vader toen toch al gauw niet meer.

„k Hoop, dat jij het maar een beetje naar je zin krijgt daarginds, Joosje,” begint oma Van Heek dan weer.

Joos knikt. „Ik ook, oma.” En na een ogenblik: „Ineke vindt dat ik me zo'n beetje ga begraven daar. Ze praatte aldoor over „je rimboe”. Maar ik heb er toch m'n werk. En als mevrouw Royer nu werkelijk zo aardig is en”

Mevrouw Van Heek kijkt opeens een beetje boos.

„Och, Ineke,” zegt ze dan. „Laat die toch praten. Ja, natuurlijk, voor haar zou het daarginds naar toe moeten gaan gelijk staan met het de rimboe intrekken. Ineke moet mensen om zich heen hebben. Veel mensen liefst en veel kabaal. Die moet kunnen uitgaan en asfalt en lichtreclames zien. Die weet niet hoe goed stilte een mens kan doen. Hoe hij dit nodig heeft om tot zichzelf te kunnen komen. Ze is geloof ik eerder bang voor de stilte dan dat ze die kan waarderen. En ze weet ook niets van de vreugden die juist buiten zo te genieten zijn. Ineke. . . . Nee. Jij bent heel anders, Joos. Jij houdt van de natuur. En ook van de stilte. Dat weet ik. Jij. . . .” Ze houdt plotseling op. Heeft ze al niet te veel gezegd? Het lijkt er een beetje op of ze Ineke. . . ., of ze Ineke. . . . En 't is toch ook haar kleinkind. En Joos' zusje.

Zij, die alle stilte vrezen,
Hebben nooit hun hart gelezen,
Hebben nooit geknield,

moet Joos daar tussendoor plotseling denken. Ze schaamt er zich meteen een beetje over, dat die versregels juist nu in haar brein te voorschijn springen. Het lijkt zo op een eigengerechtigte veroordeling van Ineke, haar zusje toch. Nee, ze wil . . .

„Vroeg u daarom mij om naar „Klein Beukenheim” te gaan, oma, en niet Ineke?” vraagt ze dan opeens. Als het hierom geweest is dat oma . . . , dan . . .

Mevrouw Van Heek's antwoord komt dadelijk.

„Ja, dat was tenminste een van de redenen,” zegt ze eerlijk. „Maar Ineke lijkt me bovendien helemaal niet geschikt voor hulp in de huishouding in zo'n gezin. Mevrouw Royer heeft een serieuze hulp nodig dunkt me en geen spring in 't veld.” En dan, na een kleine aarzeling, heel warm: „En het leek me vooral voor jou ook zo goed om er 's uit te zijn, Joos. Helemaal er uit.”

Joos krijgt plotseling een kleur.

„Het valt niet altijd mee om in de schaduw van een jonger, mooier zusje te moeten leven, oma.” Dat heeft ze van de zomer, toen oma bij hen logeerde, eens schertsend gezegd, toen Ineke 's weer het middelpunt van een stel jongelui was. Iets, wat haar op dat moment werkelijk niets deed. Ze herinnert zich dat plotseling weer heel duidelijk. Heeft oma toen gevoeld dat . . . , dat zij dat toen wel werkelijk als grap bedoelde —, o, anders zou ze het immers nooit, nooit gezegd hebben —, maar dat ze het soms toch ook echt weleens een moeilijke opgave vond? Heeft oma daarom . . .

Ze durfde er niet naar te vragen.

Oma Van Heek ziet haar kleur niet of doet alsof. Ze gaat rustig verder: „Het is voor ieder jong mens goed om 's, al is het maar voor een poosje, uit z'n eigen omgeving vandaan en onder vreemden te komen, Joos. Niet als logé, bedoel ik. Maar gewoon om te werken. Je leert op een afstand je thuis anders zien. En dikwijls ook meer waarderen, iets, waarvoor het bij jou nu niet direct nodig is, geloof ik. Maar je gaat jezelf ook anders bekijken. Ja, dat ook. O, en nog zoveel meer. Voor Ineke zou het ook heel, heel goed zijn, dunkt me. Maar die moet niet gaan als hulp in de huishouding. Nee, die.... Wat die zou moeten doen weet ik eigenlijk niet. Maar ik ben erg blij dat ze jou thuis deze gelegenheid geven. Werkelijk.”

III

En nu nadert Joos het einddoel van haar reis: het dorp midden in de bossen. Over een kwartiertje kan ze er zijn. Ze verlangt er naar en ze ziet er, nu het zo heel dichtbij komt, opeens een beetje tegen op ook. Zou ze van de bushalte gehaald worden? Och, dat kan bijna niet. Wie zou het moeten doen? Mevrouw zelf kan natuurlijk niet van huis om de kleintjes. En die oudste jongen, Jan Jaap, is nog niet eens acht, zei oma. Die laat mevrouw natuurlijk bij avond niet zo alleen gaan.

't Zal zeven uur zijn als ze aankomt. Helemaal donker. En dan in zo'n klein dorp, dat natuurlijk vrij slecht verlicht is bovendien. Nee. Enfin, ze vindt het wel.

Ze kijkt door het raampje het duister in. Bomen, bomen, al maar bomen, even belicht door de fel-schijnende koplampen van de bus, dan weer opgeslokt door de nu nog dieper schijnende duisternis.

Maar dan opeens legt ze haar hand boven haar ogen, drukt haar voorhoofd zowat plat tegen de ruit om maar beter te kunnen kijken. Ziet ze dat goed? Sneeuwt het hier nu ook? Ja warempel, het is zo. Wat grappig, vanmorgen een witte wereld, later niets meer en nu hier weer een begin er van.

De bus stopt. Is ze er al? Ze heeft niet verstaan wat de con-

ducteur riep. Ze kijkt op haar horloge. Vijf voor zeven wijst dat.

Ze twijfelt. Ze is hier totaal onbekend en bussen rijden nu eenmaal niet zo precies op tijd als treinen. Verbeeld je, dat ze te ver mee gaat. Dat zou ook even een figuur zijn. De conducteur, die beloofd heeft haar te zullen waarschuwen, let niet eens op haar. Hij helpt ijverig een moeder met een in een dikke deken gewikkelde baby uitstappen. Zou hij haar vergeten?

Ze houdt het opeens niet langer uit, vraagt een beetje zenuwachtig aan haar buurman waar ze hier zijn.

De conducteur, die nog bij het portier in het midden van de bus staat, hoort het, zegt meteen vriendelijk en geruststellend: „Nee, u bent er nog niet, hoor. De volgende halte.”

„Fijn.”

Vijf minuten later stoppen ze weer.

„Nu moet u uitstappen, juffrouw.”

„Ja, dank u.” Joos staat al. Langzaam en een beetje ongeduldig loopt ze achter een dikke dame aan, die kennelijk moeite heeft, om met haar vele bagage: een koffer, een tas, een doos en een paraplu, zonder brokken te maken door het smalle pad te manoeuvreren en uit de bus te komen. Maar als die tenslotte met behulp van de conducteur toch buiten staat, is Joos ook direct naast haar. Hè, hè, was me dat even een toer.

Er stapt geen enkele passagier in. Het portier gaat meteen weer dicht. De bus rijdt dadelijk verder. Daar staat Joos dan nu in haar nieuwe woonplaats op een aardige brink vlak bij een flink, geel gesausd hotel. En de sneeuwvlokken dwarrelen maar neer, net als vanmorgen, toen ze met haar vader naar 't busstation fietste. Wat lang geleden lijkt dat nu al. Een beetje onwennig kijkt ze om zich heen. Het is hier heel

rustig. Er staan een paar opgeschoten jongens, een man, die lui, wat verveeld over z'n fiets hangt. Dat is alles. Nee, toch niet. Daar, helemaal aan de kant, ontdekt ze opeens twee keurig geklede kinderen, hand in hand. Een jongen van een jaar of acht en een wat kleiner meisje. De jongen heeft een degelijke, donkerblauwe cape aan en lijkt net een leuke kabouter met z'n puntmuts zo op z'n hoofd. Het meisje draagt een stevig, donkerblauw regenjasje met capuchon op een ook blauwe trainingsbroek.

Joos kijkt naar hen. Zij kijken naar haar. Dan komen ze, een beetje aarzelend nog, op haar af.

Zouden dat? . . . Ze moeten het zijn. Vlug stapt Joos naar hen toe.

„Jan Jaap en Edith Royer?” Ze vraagt het spontaan.

Ze knikken alleen maar, de twee hummels, lijken een beetje verrast, omdat die juffrouw, die hen toch nog nooit gezien heeft en die ook niet wist dat zij hier zouden staan — moeder dorst hen eerst immers niet eens te laten gaan — hen zomaar lijkt te kennen. Maar dan zegt de jongen, kennelijk zich bewust van de gewichtigheid van z'n opdracht: samen met z'n jonger zusje de nieuwe hulp in de huishouding in het donker van de bus te halen en veilig bij mamma brengen: „En dan bent u natuurlijk juffrouw Van Heek?”

Joos lacht. „Goed geraten. Maar je hoeft niet juffrouw tegen me te zeggen, hoor! Je mag me Joos noemen. Leuk, dat julle me komen halen, zeg.” Ze geeft hun allebei een hand. „Dan gaan we nu maar gauw, hè? Welke kant moeten we op?”

„Deze.” Jan Jaap doet meteen parmantig een paar stappen in de aangewezen richting. Maar dan keert hij zich plotseling om, komt op Joos af en zegt als een galante, kleine ridder: „Geeft u mij die tas maar.” Hij zet daarbij zo'n heerlijk-

gewichtig, ernstig snuitje, dat hij op slag Joos' hart steelt. Maar ze zegt: „Nee, Jan Jaap, ik weet wat beters. We dragen 'm samen. Hij is nogal zwaar, zie je.”

„Jan Jaap is anders sterk, hoor!” komt Edith nu niet zonder trots.

Joos lacht naar haar. Wat een snoesje lijkt dat met die grote, blauwe ogen in dat fijne gezichtje. Jan Jaap heeft dezelfde ogen, maar is verder helemaal wat grover.

„Fijn hè, zo'n grote, sterke broer,” zegt ze dan. „Geef jij me een arm, Edith? Dat loopt veel gezelliger, hè? Zo.” Ze voelt zich dadelijk thuis met deze beide kinderen en babbelt, dankbaar voor dit prettige begin, vrolijk met hen, terwijl ze gedrieën een van de vijf wegen die op het dorpsplein samenkomen, inslaan. Jan Jaap en Edith zijn ook goed op dreef. Ze wijzen haar de kerk, de pastorie, de school, vertellen van hun juffrouw. Eer Joos er erg in heeft zijn ze er. Ze ziet een mooie, kleine villa met een warm strodak in een heel grote tuin. Aan de luifel boven de voordeur brandt helder de lamp, een aardige lantaarn en verlicht het grasveld met de lege borders, de heesters en de bomen, die al een klein laagje sneeuw dragen intussen.

Jan Jaap duwt het tuinhekje open. Het piept een beetje. Hoort mevrouw Royer dat? Zeker wel. Op hetzelfde moment gaan de overgordijnen in de kamer rechts van de deur, die aan deze kant in een halve cirkel is uitgebouwd en daar wel enkel uit ramen lijkt te bestaan, tenminste een eindje van elkaar en verschijnt er heel even een hoofd tussen. Maar ook maar een ogenblik. De gordijnen vallen ogenblikkelijk weer terug. En net als Edith de klopper, die midden op de mooi gepolijste voordeur hangt, wil pakken — enig, zo'n echte klopper, geniet Joos ondertussen — gaat de deur al

open en staat een nog jonge, slanke vrouw in de opening. Mevrouw Royer.

„Fijn! Daar is onze hulp in nood al,” zegt ze vriendelijk, terwijl ze Joos haar hand toesteeft. En je hoort zo aan haar hele toon, dat ze meent wat ze daar zegt. „Hartelijk welkom hier, Joos. Kom maar gauw binnen, kind. Hè, wat ben ik blij dat jullie er zijn.”

„Werd u al een beetje ongerust, mevrouw?” vraagt Joos, terwijl ze in de lichte, vrolijke hal haar mantel uittrekt. „Nou, ongerust,” komt mevrouw Royer.

„Natuurlijk. Moeder is altijd ongerust als wij weg zijn,” weet Jan Jaap.

„Nu, altijd, dat is niet waar, Jan Jaapje,” verdedigt z'n moeder zich. En dan, weer tegen Joos, eerlijk: „Maar wel vaak, daar heeft hij gelijk in. Het is m'n aard om me gauw bezorgd te maken, weet je. En dan komt er nog bij, dat ik in de regel een dubbele verantwoordelijkheid draag, omdat mijn man bijna nooit thuis is. Ik zou me gewoon geen raad weten als er 's iets met de kinderen gebeurde terwijl hij op zee was.” Ze ziet er nog bijna meisjesachtig jong uit zoals ze daar staat in haar nachtblauw Bleyle-pakje.

Oma Van Heek heeft wel gelijk. Zo'n vrouwtje heeft eigenlijk een te zware taak, denkt Joos.

„Ik begrijp het best,” zegt ze dan. „Ik zou geloof ik in uw plaats net zo zijn.”

„Maar 't is voor ons echt vervelend,” mengt Jan Jaap zich nu weer in 't gesprek. „We mogen nooit iets.”

„Dat geloof ik niet, Jan Jaap. Nu drijf je vast een beetje over,” lacht Joos, terwijl ze hem even plagend aan een oor trekt.

Jan Jaap schatert opeens. „Drijf je over. Dat is leuk. Dat ga 'k 's gauw op school tegen de juffrouw zeggen.”

Een leukerd lijkt Joos, denkt hij tevreden. Heel wat aardiger dan Phine. Die maakte nooit 's een grapje.

„Je doet maar, hoor!” zegt Joos. Ze is mevrouw Royer intussen gevolgd naar een heel grote kamer, de kamer rechts van de hal, waarvan haar eerste indruk is: wat gezellig, wat feestelijk licht, wat lekker warm, wat heerlijk ruim.

Ze krijgt een plaatsje vlak bij de haard, onder de schouw. Mevrouw Royer brengt haar meteen een kopje koffie, komt dan bij haar zitten.

„Zo, drink maar 's even lekker warm op,” zegt ze hartelijk. „Je hebt zo'n reis gehad.”

„Niet zo'n lange reis als u denkt,” komt Joos. „Ik heb 'm in twee etappes afgelegd, weet u.” Ze vertelt van haar bezoek bij oma Van Heek, herinnert zich het pakje, dat mevrouw Graafland daar bij oma voor mevrouw Royer had gebracht. „Ik pak het dadelijk even.” Ze verdwijnt vlug naar de hal, grabbelt in haar tas. Een ogenblik later is ze alweer terug ook.

„Alstublieft, mevrouw. Daar is het al.”

„Dank je.” En terwijl mevrouw Royer het elastiekje van het pakketje trekt en het papier er afwikkelt: „Die oma van jou ben ik toch zo dankbaar. Want aan haar heb ik jou toch maar te danken. Mooi uitgedrukt niet?” laat ze er dan lachend op volgen.

Joos lacht met haar mee. „Ja, heel mooi.” En dan schalks: „Maar misschien denkt u daar straks wel heel anders over. U kent me nog niet.”

„Dat is waar. Wie weet hoe je tegenvalt,” gaat mevrouw Royer even op Joos' schertsende toon in. Maar dan weer in ernst: „Nee Joos, daar ben ik nu zomaar helemaal niet bang voor. Ten eerste omdat ik via je oma en tante Bets Graaf-

land zoveel goeds van je heb gehoord natuurlijk. Maar verder zie ik altijd maar naar het wezen van de mensen, weet je. En als ik dat bij jou zo doe, heb ik een heel goed oog op je."

Joos kleurt opeens een beetje. Dit klinkt als een complimentje. Maar mevrouw Royer meent het. Dat ziet en dat voelt ze. „Fijn,” zegt ze dan oprecht dankbaar. Ik hoop, dat u niet in mij teleurgesteld wordt, wil ze er op laten volgen. Maar ze doet het toch niet. Het lijkt zo gewichtig-doenerig. Nee. „Ik kijk altijd maar naar het wezen van de mensen.”

Ze loopt plotseling weer in haar geboorteplaats. Samen met Douwe Ploegstra. Op één van de singels. Het is avond. Ze komen van een vergadering. Hoe ze op dat, achteraf beschouwd, toch wel heel eigenaardige onderwerp gekomen zijn, begrijpt ze nu nog niet. Maar zij zegt: „O, Ineke is stukken knapper dan ik.” En Douwe, trouwhartig als altijd: „Dat is niet waar, Joos. Jij bent veel en veel mooier.” En dan zij weer, een beetje schamper: „Laat me nou niet lachen, Douwe. Je meent het opperbest, hoor. Dat weet ik wel. Maar ik ben toch zeker niet blind, jongen. Dat kan ik immers zelf ook best zien. En het doet er trouwens ook niets toe. Het is nu eenmaal zo. Ineke is de beauty van de familie. En Joos. . . ., Joos het lelijke eendje.”

„Dat later een zwaan bleek te zijn,” laat Douwe daar dan weer prompt op volgen. En zij, bijna opoe-achtig: „Mis, jongetje. Daarop is geen schijn van kans meer. Zoiets gebeurt veel en veel eerder. Meisjes van bijna twintig, zoals ik. . . .” Maar Douwe, bijna stijfkoppig, houdt z'n stuk vast: „En toch ben jij veel en veel mooier dan Ineke. En zal ik je nu eens vertellen waarom? Om je wezen.”

Je wezen. Ze heeft toen eigenlijk niet precies begrepen wat hij daarmee bedoelde, wilde er ook niet op ingaan, vond

het eigenlijk maar een beetje mal dat ze samen over deze dingen gesproken hadden. 't Zou de indruk kunnen geven, dat ze jaloers was op haar mooie zusje. En dat was ze toch eerlijk niet. Ze zou immers werkelijk niet met Ineke willen ruilen. Zo'n oppervlakkig vlinderleven. Nee. 't Zou haar nooit kunnen bevredigen. Zij. . . . En nu, een goed jaar later, gebruikt mevrouw Royer opeens datzelfde woord. Het wezen. Hoe kun je dat anders zeggen? Je innerlijk? Je karakter? Ze dekken elkaar niet volledig, deze drie woorden. Maar ze voelt nu toch plotseling heel goed wat mevrouw Royer bedoelt en wat Douwe op die avond heeft willen zeggen. Eigenlijk fijn van zo'n eenvoudige jongen om zoiets te denken, zo door de buitenkant heen te kijken, de eigenlijke waarde van een mens te kunnen schatten. Heeft zij dat bij Douwe misschien nooit gekund? Hem nooit naar z'n werkelijke waarde weten te waarderen? En hem daardoor schromelijk te kort gedaan? Maar het was toch echt niet om z'n uiterlijk, z'n kleiner zijn dan zij, dat zij niet. . . . Hoewel ze dat natuurlijk niet leuk vond. Maar liefde. . . ., liefde. . . .

Al deze gedachten flitsen in een razende vaart achter elkaar door Joos' hoofd, terwijl ze haar koffie uitdrinkt. Intussen vertelt mevrouw Royer trouwhartig verder. „Ik zat er toch zo ontzettend mee. Mijn vorige hulp is verleden jaar Mei bij ons gekomen. Het ging allemaal best. Het is hier dan al mooi en van die maand af wordt het hier ook al maar drukker met vacantiegangsters. Ze kon best wennen. 't Was een keurig, flink meisje. Maar ze kwam uit Amsterdam en na de vacantiemaanden begon ze over de stilte hier te klagen. Steeds erger. Het was hier zo 'n saaie boel. Er viel niets te beleven. Enzovoort, enzovoort. Och, ik kan het aan de ene kant ook wel begrijpen. Het is hier 's winters werkelijk heel erg stil. Ik liet haar zo vaak mogelijk naar de stad gaan en

's een extra Zondag naar huis. Maar ik hield m'n hart intussen vast. Want ik dacht aldoor: Vandaag of morgen gaat ze weg. En waar haal ik dan in de winter zomaar een, twee, drie een andere, goede hulp vandaan. Hier op het dorp zijn praktisch geen meisjes als hulp in de huishouding te krijgen. Je moet hier eigenlijk altijd iemand van buiten het dorp hebben. Maar ze bleef, tegen m'n verwachting in, toch maar bij ons hangen. Totdat ze met Kerstmis naar huis ging. Ze kreeg daar thuis angina en hakte toen gelijk de knoop door. Ze was nu ziek. Ik moest maar meteen naar een andere hulp uitzien. Ze kwam niet terug. En daar zat ik. Gelukkig wilde de werkster me net zo vaak extra helpen als het nodig was. Maar ik ben nu toch zielsgelukkig dat jij er bent. Als het jou nu maar niet te stil is hier."

„Vast niet, hoor,” lachte Joos. „Ik houd van de stilte. Het lijkt mij juist zo mooi, zo'n rustig dorp midden in de bossen en bij de hei."

Maar mevrouw Royer tempert haar enthousiasme. „Stel je er maar niet te veel van voor, hoor, Joos. Dan valt het je beslist tegen. Je zit hier werkelijk erg afgelegen."

Maar Joos blijft optimistisch. „'t Zal best meevallen. Ik heb me er op ingesteld moet u denken." En dan schertsend: „En bovendien, het is immers voorlopig maar voor drie maanden. Dat houd ik zeker uit."

Verbeeldt ze het zich of betreft mevrouw Royer's gezicht nu toch heus een beetje? Heeft mevrouw er in haar hart al op gerekend dat zij, een kleindochter van oma Van Heek.... Maar zo is de afspraak toch. Drie maanden als noodhulp en dan 's weer praten. Bevalt het van weerskanten goed, dan blijft ze. En anders krijgt mevrouw om die tijd toch veel gemakkelijker weer een nieuwe hulp dan nu? Zou ze.... Vooruit, daar kan ze nu ook niet over gaan piekeren. Maar

toch heeft ze net een gevoel of ze moet troosten als ze zegt: „En hier in huis kan het immers niet stil zijn. Met vier kinderen.”

Nu lacht mevrouw Royer. „O nee, dat is het in de regel ook lang niet,” zegt ze dan. „Behalve 's avonds, als ze slapen, hè, Ditty?” Dit laatste tegen Edith, die vlak voor de haard op een bankje stilletjes tussen hen in is gaan zitten en zich nu heerlijk koestert in de gezelligheid als een poesje in de zon.

Jan Jaap zit rustig te tekenen bij de tafel.

Edith lacht maar 's.

„Maar nu moeten jullie naar bed, jongens.”

Mevrouw Royer gaat staan. „Zeg Joos maar welterusten en ga dan alvast maar naar boven en begin je tanden te poetsen. Moeder komt zo bij jullie.” En tegen Joos: „Als jij dan intussen even een boterhammetje eet? 'k Heb 't voor 't gemak op de halve tafel voor je gedekt. Wij zijn al klaar, zie je. De kleintjes gaan meestal een beetje vroeg slapen.”

„Graag, mevrouw.” Terwijl ze al bij de grote tafel zit en mevrouw een tweede kop koffie voor haar inschenkt, slaat ze haar even stil gade. Prachtig-slank is mevrouw Royer. Rank zou je het eigenlijk willen noemen. Je zou niet zeggen, dat ze moeder is van vier kinderen. Een aardig gezicht heeft ze ook. Niet uitgesproken mooi. Daarvoor is het te onregelmatig, Maar het is zo...., zo innemend. En ze heeft iets...., iets. . . ., já, dat is het woord, iets echt charmants over zich ook nog. Het moet al raar komen als ze het niet met haar zal kunnen vinden.

Mevrouw Royer gaat naar boven. Joos blijft alleen achter in de grote kamer. Ze kijkt 's even om zich heen. Echt smaakvol is alles ingericht. Eenvoudig en toch, toch rijk. Dat grote schilderij van die woeste zee, het enige stuk dat aan die

wand hangt en dat daarom zo prachtig tot z'n recht komt, zeldzaam mooi vindt ze dat. Daar zal ze nooit op uitgekeken raken.

Ja, Joos van Heek, je wordt hier vanavond nu wel ontvangen alsof je een lang verbeide, zeer welkome logé bent, maar dat ben je niet, meisje. Vergeet dat geen moment, begint ze dan plotseling tegen zichzelf te „preken”. Je bent ook niet meer de dochter van de baas, zoals thuis. Nee, je bent nu: hulp in de huishouding. Niets minder, maar ook niets meer. En al is mevrouw nu nog zo aardig en vriendelijk tegen je, ken je plaats.

En dan moet ze opeens een beetje om zichzelf lachen. Raar doet ze. Maar och, wat geeft het. Ze heeft zoveel beleefd vandaag, zoveel indrukken opgedaan. Ze mag gerust even een beetje mal doen en intussen genieten van het ogenblik. Het lijkt tenminste goed hier. Dat is al iets om heel dankbaar voor te zijn. De eerste indruk doet zoveel. En wat zei oma ook maar weer? „Het leek me vooral voor jou zo goed om er 's uit te zijn. Je leert op een afstand je thuis anders zien. Maar je gaat jezelf ook anders bekijken.”

Lieve oma. Thuis. Thuis lijkt zo ver nu. Wat zouden ze doen op 't moment? Acht uur is 't al bijna. Ineke. . . . O ja, die zou naar dat museumconcert gaan. Die is natuurlijk allang weg. En vader had een vergadering. Dan is moeder dus alleen vanavond. Dat is toch wel jammer. Moeder vindt het vervelend om alleen te zijn. Daar kan ze zo slecht tegen, zegt moeder altijd. Als zij nu thuis was. Och, misschien belt moeder mevrouw Witteveen wel en vraagt ze of die bij haar komt. Die twee zijn weer zo innig de laatste tijd. Of anders loopt moeder er zelf allicht wel even uit naar deze of gene nu de anderen weg zijn.

En zij, de hulp in de huishouding van mevrouw Royer, de

Stütze der Hausfrau, zij zit hier maar prinsheerlijk in deze mooie kamer en eet wat lekkere boterhammetjes.

Had ze, had ze mevrouw niet moeten aanbieden de kinderen naar bed te brengen, bedenkt ze dan plotseling met schrik. Zal ze nog . . . ? Nee, dat is te gek. Het is nu te laat. Maar dan geeft ze zichzelf meteen de tweede les op deze avond. Je beseft nog niet half hoe een hulp in de huishouding zich moet gedragen, Joos van Heek. Je zult nog een heleboel moeten leren, meisje. Het is nu, omdat het de eerste avond is. Je moet nog een beetje wennen. Maar morgen, denk er aan. Dan begin je met mevrouw Royer zoveel mogelijk werk uit handen te nemen, goed begrepen? Je vindt die Duitse benaming „Stütze der Hausfrau” altijd zo mooi. Maak je die naam dan ook waardig, kind. Streef er dan ook naar een echte Stütze voor mevrouw Royer te zijn.

En dan moet ze weer lachen, daar in haar eentje. Als vader haar gedachten nu toch 's zou kunnen horen! Of Fok Attema! Verbeeld je, Fok, daar helemaal in Penguin. O, Fok!

Joos weet opeens heel precies hoe die zou reageren. Die zou vast en zeker een heel ernstig gezicht zetten. En dan zou ze, op de toon van juffrouw Oud, een van de leraressen die ze samen in de Vormingsklas hebben meegemaakt en die gewoon berucht was om haar prekerij te pas en te onpas en die Fok zo kostelijk kon imiteren, zeggen: „Goed zo, goed zo, Joosje. Pak jij je zelf maar 's aan, meisje. Dat kan helemaal geen kwaad. De jeugd van tegenwoordig neemt de dingen over 't algemeen zo licht en zo gemakkelijk op. Het is uitstekend, dat er eindelijk meisjes komen, die zich 's ernstig gaan bezinnen op hun taak in 't leven.”

En dan zouden ze elkaar op een gegeven moment aankijken en het samen uitschateren van de lach. Die Fok kon toch altijd zo smakelijk en aanstekelijk lachen. Wat hebben ze

dikwijls een schik gehad met z'n beidjes. Maar wat hebben ze ook vaak ernstig gepraat samen. Fijne gesprekken herinnert ze zich. Massa's. En dan maar heen en weer lopen op de laan, waaraan Fok woonde. O, ze mist Fok nog steeds ontzettend. Maar haar brieven zijn enig en interessant. Echte lichtpunten die heel veel vergoeden telkens weer. En nu . . . , nu heeft zij ook 's een heleboel nieuws te vertellen straks. Fijn. Fok is een van de eersten die ze hiervandaan gaat schrijven. Reken daar maar op.

IV

„Ikke helpt Joos flink, hè?” zegt Wilfred en hij geeft daarbij zo'n energieke ruk aan de mooie, zachtgroene spreij met brede, ruim aangerimpelde strook, die hij samen met Joos bezig is over Edith's bed te leggen, dat ze meteen helemaal scheef ligt.

Precies drie en een half jaar is hij vandaag. Een allerliefst kereltje, met dezelfde grote, diep-blauwe ogen die al de kinderen Royer hebben. De ogen van hun moeder. Hij heeft ook het donkere haar van mevrouw Royer, net als Jan Jaap. Met dit verschil, dat Jan Jaap rechte krullen heeft en Wilfred echte.

De beide meisjes zijn blond. Als hun vader, volgens de verhalen. Jan Jaap en Marlieske schijnen mijnheer Royer's lichaamsbouw en uiterlijk verder te hebben. Edith en Wilfred hebben hun moeders rankheid. En ook al datzelfde innemende, charmante in hun kindersnuitjes. Vooral Wilfred. Die kan met z'n lachjes gewoon alles van de mensen gedaan krijgen. En hij weet dat, zo klein als hij is, al flink uit te buiten ook, de rakker.

„Nou, reusachtig, hoor!” geeft Joos intussen prompt het antwoord dat hij verwacht, terwijl ze de spreij zo onopvallend mogelijk, om Wilfred's verontwaardigd en tegelijkertijd

diep teleurgesteld: „Ikke heeft het toch al gedaan” te voorkomen, recht legt.

Het lukt. Hij heeft er helemaal geen erg in.

„Nu mijn bedje?” vraagt hij argeloos, helemaal overtuigd van zijn onwaardeerbare hulp.

„Ja, dat is goed.”

Wilfred, een en al ijver, dribbelt meteen naar de kamer die hij met Jan Jaap deelt. Hij ziet er uit om te stelen in z'n prinsenkasje van glanzend, blauw fluweel met het witte, zijden blousje. Joos zet het raam, dat ze daareven op een kiertje heeft gedraaid vanwege de kou, weer wijd open. Dan volgt ze hem vlug naar het andere vertrek.

Het is Zondagmorgen. Mevrouw Royer is met Jan Jaap naar de kerk. Vanmiddag zal zij met Edith gaan. Net als de vorige week. Bijna veertien dagen is ze hier nu. Het lijkt haar al veel langer. Niet omdat deze twee weken haar lang gevallen zijn. O nee, helemaal niet. Maar juist omdat ze zich hier al zo thuis voelt op „Klein Beukenheim.”

De eerste dagen was alles wel heel ongewoon en vreemd voor haar. Ze heeft tenslotte bijna, laat 's kijken, ze was net zeventien toen ze uit de Vormingsklas kwam en nu wordt ze in Juni hopelijk een en twintig, vier, ja, bijna vier jaar lang heeft ze het grootste gedeelte van iedere werkdag op de bureaustoel in vaders klein kantoortje achter de winkel gezeten. En voor de rest van de tijd heeft ze in diezelfde winkel stoffen, huishoudgoederen, kousen, sokken, baby-artikelen, ja, noem maar op, verkocht. Natuurlijk heeft ze intussen moeder ook wel zo af en toe een handje in de huishouding geholpen, Zondags bijvoorbeeld altijd voor het eten gezorgd, niet omdat het moest, maar omdat ze het zo heel graag deed. Maar haar eigenlijke werk was thuis toch heel anders dan hier.

En toch, toen de eerste week voorbij was hier, zat ze er ook meteen al in. Omdat. . . , omdat ze diep in haar hart altijd veel meer van dit werk gehouden heeft. Omdat de huishouding haar ligt. Veel meer dan dat kantoormeisje en winkeljuffrouw spelen. Als vader geen zaak had gehad. . . . Zelf zou ze dat werk nooit gekozen hebben. Maar toch heeft ze tenslotte ook daar wel plezier in gekregen. Vooral omdat vader haar steeds meer tot z'n vertrouwde maakte in alles wat de zaak betrof. De vertrouwde in z'n zorgen, maar ook in z'n vreugden. Een voordelige inkoop, een vlotte verkoop, een goed jaar.

Dat was heerlijk. En er zat ook echt iets heel moois in dat samen met vader werken voor hun eigen bedrijf. Dat ging ze steeds meer zien. Maar toch, huishouden, kinderen verzorgen! Als het thuis goed gaat is ze hier voorlopig nog niet vandaan. Dat heeft ze zichzelf alvast beloofd. En dan later... O, ze hoopt zo, dat ze later zelf een huishouding zal krijgen en. . . . kinderen. Een heel stel liefst. Dit verlangen kent alleen Fok van haar. Over zoiets praat je niet met Jan en alleman. Maar Fok en zij! Nou!

Maar zal zo'n ideaal in vervulling gaan dan moet je samen zijn. Samen het nestje bouwen. Maar samen met wie moet zij dat doen! Samen met Douwe? O nee, met Douwe niet. Beslist niet. Hier, op een afstand, weet ze dat weer zekerder dan ooit. 't Is voor hem ook goed dat ze is weggegaan. Als hij haar niet meer geregeld ziet en ze hem ook niets van zich laat horen, vergeet hij haar misschien gemakkelijker en gauwer. Hoewel. . . . , Douwe de trouwe, zoals Ineke hem vaak plagend tegenover haar noemt. 't Zou zo jammer zijn als zo'n beste jongen nu om haar ongetrouwd bleef. Maar och, jongens. . . . En er zijn zoveel meisjes die hem wel graag willen hebben. Zij kent er genoeg.

Zo, Wilfred's bedje is klaar. Nu dat van Jan Jaap. Wilfred heeft intussen een kartonnen plaatjesboek van Jan Jaap, waar hij van z'n grote broer nooit aan mag komen, ontdekt en neemt nu gauw de gelegenheid waar om dat 's op z'n gemak te bekijken. Hij is er midden in de kamer mee op de grond gaan zitten. Moet ze het hem afpakken? Och, nee. Hij zal het heus niet kapot maken. 't Is zo stevig. En zij houdt ondertussen wel een oogje in 't zeil.

Maar met wie samen zij dan haar ideaal zal moeten bereiken? spint ze dan weer verder aan haar gedachten van daareven. Ze zou het echt niet weten. Maar wat geeft dat. Ze is immers nog jong. Dat grote geluk kan iedere dag in haar leven komen.

„Er is maar één mens voor nodig om het je te brengen, Joos van Heek,” zou Fok zeggen. „Als het de ware Jozef maar is, weet je.”

Zou je je daarin niet kunnen vergissen? In „de ware”? . . . Ze gelooft het zomaar niet. Iemand met haar karakter dan. Ze heeft altijd het gevoel dat, als ze eens de man ontmoet, ze dan ook meteen heel stellig zal weten dat het deze is en geen andere. Maar zal dat ooit gebeuren? Als het eens niet voor haar is weggelegd? Er trouwen toch zoveel meisjes niet. En een schoonheid zoals Ineke, waar bij wijze van spreken iedereen op afvliegt, is zij niet. Wie haar neemt moet haar nemen om haar karakter, haar „inwendig schoon”. Nu moet ze toch wel even glimlachen. Haar inwendig schoon. Wat voor een gedachten een mens al niet allemaal kan hebben. Maar dat is juist ook zo fijn van heel veel huis-houdelijk werk. Je kunt er zo heerlijk bij aan andere dingen denken en toch, machinaal als 't ware, je werk goed doen. Maar is het erg raar om jezelf nu 's voor één keertje af te vragen of je inwendig schoon hebt? Och, wat geeft het?

Ze kent haar eigen fouten en gebreken gerust wel. Maar . . . , ze heeft toch ook wel een paar goede eigenschappen. „Dat meen ik, zonder onbescheiden te zijn, van mezelf te mogen zeggen, Joos van Heek,” zou Fok in een dergelijk geval met een heel ernstig gezicht beweren. En dan zouden ze het weer samen uitproesten van de lach. O, die Fok! Ja. Maar als zij de man krijgt, die ze met heel haar hart kan liefhebben, dan zal ze dat ook doen. Dat weet ze. Hem echt liefhebben. Niet egoïstisch. Maar met dienende liefde. Dat vindt ze altijd zo'n mooie uitdrukking. Ze zal zich helemaal aan hem geven, echt voor 'm zorgen, zonder voor zichzelf te vragen.

Maar als hij de man is, haar ideaal, dan zal hij voor haar natuurlijk precies eender zijn. Dan zal hij haar op dezelfde manier liefhebben. O, het is gewoon om te duizelen van geluk als je je dat indenkt.

Maar waar zal ze 'm vinden? . . . Hier, in dit kleine dorp? Ach, welnee. Zo'n kleine gemeenschap. In de kerk pikte je de mensen die hier niet geboren en getogen zijn er zo uit de vorige Zondag.

De „inboorlingen” waren allemaal stemmig gekleed. Tot de kinderen toe. De kleuren zwart en donkerblauw waren kennelijk favoriet. En veel „bijwoners” heeft ze heus niet kunnen ontdekken. Nee. Maar wat geeft dat. Zij . . .

Want Hij, die Adam zijn huisvrouw geschapen, zelf toegebracht en hem tot een huisvrouw gegeven heeft, betuigt daarmee, dat Hij nog heden ten dage aan een iegelijk zijn huisvrouw als met Zijn hand toebrengt.

Een iegelijk zijn huisvrouw als met Zijn hand toebrengt. Is ze dat een ogenblik vergeten geweest? Hoe bestaat het. Zo is het immers. Ze heeft die woorden uit het oude huwelijksformulier altijd zo prachtig gevonden. Zo . . . , zo gerust-

stellend, zo rustgevend. Alsof God tegen je zegt: „Kind, maak je nu heus maar nergens zorgen over. Ik ben er toch. Het komt allemaal wel in orde.”

Ja, Hij. . . ., Hij doet het. En Hij kan het overal. Natuurlijk. Ook hier in haar rimboe. Er is er immers maar een voor nodig. Maar...., maar lang niet alle meisjes trouwen. Als zij...., als zij eens overbleef? Dat zou ze ronduit verschrikkelijk vinden. Daar dan. O ja, wat zou haar dat een strijd kosten om dat te aanvaarden. Och, maar daar hoeft ze nu toch nog niet over te tobben. Ze mag het nu immers nog hopen. Er om bidden ook wel. Het heel gewoon zeggen: „Here, ik zou het zo heel graag willen. Trouwen. Vrouw en, ja, ook vooral moeder worden. Vrouw van een man, met wie samen ik U kan dienen.”

Roept daar iemand? Ze houdt even op met het met een Zondagse, Franse slag in orde brengen van deze kamer en luistert.

Ja, hoor, ze heeft zich niet vergist. Edith roept. Ze loopt meteen naar de deur. Wilfred, nieuwsgierig, volgt haar natuurlijk op de voet. Samen staan ze even later bovenaan de trap.

„Wat is er, Ditty?”

„Ben je al gauw klaar boven, Joos?”

Joos glimlacht. Edith houdt van gezelligheid, heeft graag het hele gezin om zich heen. Het begint de jongedame zeker te vervelen alleen met haar kleine zusje in de kamer te zitten.

„Ja, hoor, al heel gauw,” zegt ze dan.

„Hoe lang duurt het nog?” Edith moet alles altijd heel precies weten.

„Nog vijf minuutjes.”

„Fijn!” Dat klinkt tevreden.

Joos wil weer aan 't werk gaan. Maar dan bedenkt ze zich.

„Weet je wat, Ditje, jij mag intussen de chocola alvast wel gaan aanroeren,” zegt ze. „Alles staat klaar in de keuken.”

„Moet het?”

Joos glimlacht opnieuw. Dat is de echte Edith, zoals ze haar in deze twee weken heeft leren kennen. Gemakzuchtig tot en met.

„Nee, hoor. Het moet helemaal niet. Het mag alleen maar,” roept ze.

„O! Nu dan doe ik het maar niet. 'k Ben net zo leuk aan 't boetseren.”

„Ikke wil het doen. Chocola aanroeren.” Dat is natuurlijk Wilfred. Zo gemakzuchtig als Edith is — haar moeder vindt dat een veel te mooi woord voor de zaak en noemt haar kort en goed lui — zo vol-ijverig is Wilfred. Als mevrouw tegen Jan Jaap of Edith zegt: „Haal de rauwkostrasp of de citroenpers 's even voor moeder,” heeft hij 'm al, zonder iets te zeggen, gepakt, voordat Jan Jaap traag is opgestaan of Edith voor de tweede maal gemaand wordt het nu toch 's vlug te doen. Enig vindt ze het om op dat verschil in karakter te letten. Mensen, kleine mensen, kinderen ook, zijn toch maar machtig interessant.

Maar dit werkje is toch echt nog te moeilijk voor Freddie, die kleine man.

„Nee, ventje, dat gaat niet,” zegt ze daarom. „Moet je eerst nog een beetje groter zijn.” En als hij al een huilgezicht trekt, omdat hij weet dat de huilmethode z'n moeder, die niet tegen kindergeschrei kan, er vreselijk nerveus van wordt, er nogal eens toe brengt hem z'n zin te geven: „Maar we zijn immers hier boven nog niet klaar. We moeten mijn bed toch ook nog recht leggen samen.”

Deze afleidmanoeuvre helpt. Gelukkig.

„O, ja!” Hij vliegt Joos vooruit naar haar kamer. Licht is die kamer. Vrolijk. Zoals alle kamers in dit prachtige huis. Hij ligt tussen die van de kinderen in aan de achterzijde van „Klein Beukenheim” en heeft het uitzicht op de tuin, die door een beukenheg gescheiden is van een uitgestrekt stuk hei, dat weer begrensd wordt door een dennenbos. Kaal is die hei nu en dor. Maar als 't Augustus wordt. . . . Alleen daarom zou ze hier al langer willen blijven dan de voorlopig afgesproken drie maanden.

Een paar dingetjes van haarzelf hangen hier aan de wand. Kleine dingen, die ze gemakkelijk kon meenemen en waaraan ze gehecht is. „The old curiosity shop immortalized by Charles Dickens,” het aardige Engelse tegeltje dat ze 's, vlak voordat ze van de H.B.S. ging, in de derde klas bij een wedstrijd in het opzeggen van Engelse gedichten heeft gewonnen. Het Duitse versje, dat haar altijd zoveel zegt en doet:

Ich bitte nicht für morgen mehr
Noch ferne Zeit,
Bewahr vor Sünde und vor Schuld,
Jesus, mich heut!
Lasz mich am Werke fröhlich stehn,
Betend bereit
Und freundlich sein in Wort und Tat,
Jesus, nur heut!
Nicht wie ich will, Dein Wille nur
Gescheh allzeit;
Hilf mir, dasz ich mich opfre Dir,
Jesus, für heut!
Dasz ich kein unbedachtes Wort
Sag', das mich reut;

Versiegle Du die Lippen mir,
Jesus, nur heut!
So bitt' ich nicht für morgen Dich
Noch ferne Zeit,
Doch rein'ge, gründe, leite mich,
Jesus, nur heut!

Op het tafeltje vlak voor het raam, dat ze als schrijfbu-
reautje heeft ingericht, staan een paar foto's. Een vrij groot
portret van vader en moeder, een klein kiekje van Ineke en
Toon, van oma, van Fok. Dit eigen kamertje geeft haar door
die kleine dingen toch wel echt een gevoel, hier een stukje
van thuis te hebben.

Maar als ze hier blijft, neemt ze meer mee. Die ets van
Grouw van Ids Wiersma. Dat kleurige Gasteigertje met die
vrolijke, rode geraniums. En haar boeken. O ja, die vooral.
„Books are silent friends” staat met gouden letters op een
bruinleren bladwijzer die ze 's van Fok heeft gekregen. Ze
is het daar roerend mee eens. Boeken waar je van houdt dan
natuurlijk. Maar andere bezit zij ook niet. Die heeft ze nooit
willen hebben. Op haar verlanglijstje staan altijd alleen titels
van boeken, die ze kent. Die ze zo mooi vindt dat het werke-
lijk stille vrienden, die ze graag altijd om zich heen wil heb-
ben, voor haar geworden zijn.

Het bed is klaar. Ze legt een kleedje recht, zet de stoelen op
hun plaats, hangt nog gauw een blousje in de klerenkast.

„Kom, Wilfred, nu gaan we vlug naar beneden, joggie.”

„Ikke wil op Joos' rug.” Het klinkt zeer gedecideerd.

„Wat zeg je daar?” vraagt Joos meteen.

Wilfred begrijpt haar ogenblikkelijk.

„Mag ikke asteblijft op Joos' rug?” komt er nu prompt en op
een heel andere toon.

„Keurig, hoor,” prijst Joos. „Ja, nu mag het. Omdat je het zo netjes gevraagd hebt, zie je.”

Marlieske juicht als Wilfred zo als ruiter te paard binnenkomt.

Ze slaat meteen haar rechterbeentje over de rand van haar box, alsof ze zeggen wil: „Ik wil er uit. Ik wil ook paardje rijden.” Ze kan dat al heel handig. Dan tilt ze haar linker beentje van de grond. Nu ligt ze met haar buikje op de rand, houdt zich bijna krampachtig vast aan de spijlen van het loophek.

Joos, met Wilfred, z'n armpjes stevig om haar hals geslagen, nog op haar rug, ziet deze zoveelste poging om uit haar boxgevangenis te ontsnappen vol belangstelling aan. Zal het deze keer gelukken? Zal Marlieske nu durven? Ze probeert het al zoveel dagen.

Nee, ze laat zich op een gegeven moment in het looprek terugglijden, durft de grotere glijpartij de kamer in — de box heeft een vloertje, zo'n twintig centimeter boven de grond — blijkbaar toch nog niet aan. De teleurstelling over haar onmacht in dezen is zeer groot deze keer. Ze zet meteen een keel op van jewelste.

Joos laat Wilfred vlug van haar rug glijden, hurkt bij Marlieske neer, slaat een arm om haar heen. „Nog even, hoor, vrouwke. Dan mag je er uit,” belooft ze. „Dan trekt Joos je je mooie blauwe jasje aan en dan mag je rijden in de wagen. Mamma uit de kerk halen. Ja?”

De zon breekt direct weer door bij Marlies. Ze glundert. Ze begrijpt er dan ook alles van. „Jas. Mamma. Jijje,” zegt ze. „Ja, hoor. Met het jasje aan naar mamma rijden,” herhaalt Joos haar belofte. Dan haast ze zich naar de keuken. De koffie is klaar. De cacao en de suiker heeft ze ook al in de

kopjes van de kinderen gedaan daarnet. Maar ze wil ze nog gauw even aanroeren. En de melk op een heel laag pitje op een van de petroleumstellen zetten. Dan kunnen ze straks dadelijk gaan koffiedrinken als ze thuis komen.

Met z'n vieren gaan ze even later de deur uit. Marlieske in haar mooie Engelse wagen op de hoge wielen, voor de veiligheid losjes in een leren tuigje vastgebonden, kraait van pret. „Da, da!” wijst ze, met haar in witte wantjes gestoken handjes, dan naar dit en dan naar dat. Edith en Wilfred, keurig op hun Zondags, lopen ieder aan een kant van de wagen.

Het gazon in de tuin is bezaaid met sneeuwkllokjes. Beeldig. Joos' hart gaat open, elke keer als ze ze ziet, die lenteboden. Ze is dol op alles wat groeit en bloeit. Maar enkele bloemen hebben haar speciale liefde. Herfstastertjes. Niet die bijzondere, dubbele. Nee, de heel gewone, enkele lila sterretjes. En dan de chrysanten niet te vergeten. Alle soorten van klein tot groot. En van de voorjaarsbloemen sneeuwkllokjes. Nu, daaraan kan ze haar hart hier ophalen. Niet alleen op „Klein Beukenheim”, maar ook in het dorp. In de meeste tuinen en tuintjes bloeien ze rijk. En kijk, daar is nota bene al een made-liefje. Dat is er ook vroeg bij.

Ze wijst het Edith en Wilfred.

De wind is nog koud. 's Nachts vriest het nogal eens. Maar de zon schijnt. En die begint alweer zoveel meer kracht te krijgen. Zij houdt wel van dit weer. Vrolijk en pittig vindt ze het. Ze hoopt, dat mevrouw vanmiddag na de thee net als verleden week zal zeggen: „Als je zin hebt om er 's even uit te gaan, doe het dan gerust, hoor, Joos.” Want dan gaat ze

's een flink eind de hei op. Niet de hei achter „Klein Beukenheim”. Maar als je hier de Merelweg afgaat, rechts, en op de asfaltweg komt, dan heb je daar aan de overkant dadelijk hei. Een onafzienbaar stuk, dat sterk golft, lijkt het. Dat wil ze 's gaan verkennen. Heerlijk vindt ze het om hier in de omgeving in haar eentje wat rond te zwerven en zelf mooie plekjes te ontdekken. Het is ook allemaal zo nieuw als je uit de stad komt. Een stad, midden in het vlakke land nog wel.

Vader zou hier beslist ook ontzettend genieten. Moeder en Ineke?

Nee, die niet. Nu, in de winter, in geen geval. O nee. Veel te klein en te stil en te donker voor hen. Ze zouden zich gewoon opgesloten voelen. Van de zomer? Ja, dan zullen ze het misschien wel aardig vinden voor een dag of wat. Vooral niet te lang. Dan wordt het hun ook alweer te eng en te benauwd. Dat weet ze zo wel.

Maar vader. . . .

Als vader moeder nu 's zou kunnen overhalen om hier een weekje in pension te gaan van 't jaar. Ineke zal wel met Toon naar de eilanden trekken. Als zij hier blijft, zal ze er toch beslist 's een balletje over opgooien.

Als de kerk 's middags uitgaat en Joos samen met Edith, tussen al het kerkvolk in, het kerkepad overgelopen is en het hek doorgaat, komt er plotseling een jonge, struise, blonde vrouw, die daar blijkbaar op haar heeft staan wachten, op haar af. Na een vriendelijk lachje, vergezeld van een „Dag, juffrouw,” begint die meteen: „U komt ook uit het Noorden, is 't niet?” En als Joos, een beetje verbouwereerd door dat opeens aangesproken worden — ze kent hier immers

nog niemand behalve de werkster en de leveranciers van mevrouw die aan de deur komen — alleen maar wat bête weet te knikken: „Ik ook, ziet u. En dat trekt toch altijd, vindt u niet?” En nog voordat Joos dit kan beamen: „Mag ik me even voorstellen? Bauk Bestebreurtje. Van mezelf heet ik Schotanus. Ik kom uit de Zuidwesthoek.”

„Joos van Heek,” noemt Joos nu op haar beurt haar naam. „Ja, ik woon ook in Friesland. Maar ik ben maar een halfbloedje, hoor,” laat ze er lachend op volgen. „Mijn vader komt uit Noord-Holland. Mijn moeder is wel een Friezin. Maar een stedtsjer.”

Het ijs is gebroken.

„Komt u 's aanlopen, ja?” vraagt Bauk Bestebreurtje. „We wonen aan de Berkenlaan op nummer tien. Ik zou het echt gezellig vinden. Kunnen we nog 's even over het heitelân praten.”

„Graag,” zegt Joos. En ze meent het. Het lijkt haar fijn om 's met deze Bauk te praten. Ze doet haar met haar uitgesproken Fries type erg aan Fok denken. Die heeft datzelfde blonde, frisse, opene, eerlijke zou je bijna willen zeggen. Alleen is zij ouder. Zo tegen de dertig schat ze haar. Acht en twintig, negen en twintig. „Op een avond, is dat goed?”

„O ja, best. Altijd welkom, hoor!” Dat klinkt hartelijk genoeg.

Ze moeten beiden een verschillende richting uit.

„Tot kijk dan, hè?”

„Ja, tot ziens.” Met een lach en een stevige handdruk nemen ze afscheid.

„Dat is mevrouw Bestebreurtje van meester Bestebreurtje,” weet Edith, die al die tijd bescheiden gezwegen heeft, als ze samen arm in arm naar huis lopen.

„O ja? Is dat een aardige meester?” vraagt Joos dadelijk belangstellend.

„Ik weet het niet. We komen pas in de derde klas bij hem te zitten,” zegt Edith eerlijk. „Maar 't is wel een mooie meester.” Nu moet Joos lachen. Die Ditty met 'r mooie meester. Enfin, ze ziet het van de week hopelijk wel.

V

Op de eerstvolgende Dinsdagavond gaat ze naar de Bestebreurtjes toe. Berkenlaan tien blijkt een nieuw huis te zijn. Zo een als je er practisch in ieder dorp en aan de buitenkant van iedere stad bij massa's ziet de laatste jaren. Allemaal volgens hetzelfde recept gebouwd. Beneden een flinke kamer, waar je overdag, vanwege de voor- en achterruiten, dwars doorheen kijkt en een keuken. Boven drie slaapkamers.

Vreeslijke huizen heeft Joos ze altijd gevonden. Onvrij tot en met. Bij hen in de stad staan ze zowat aan het trottoir. Achter hebben ze een stukje grond. Maar er is geen heg of schutting die het erfje van dat van de burens scheidt, zodat het iets eigens, iets knus en rustigs krijgt.

Nee, de wasjes wapperen gezusterlijk lijn aan lijn. Als je bij het eerste huis staat kun je dat van het laatste nog bekijken ook.

Toch zijn de mensen die er in wonen er over 't algemeen zielsgelukkig mee. Dat weet ze wel. Och, en dat is ook weer goed te begrijpen. Als je eerst ingewoond hebt is zo'n heel huis natuurlijk een geweldige weelde. En een voor de hele buurt zichtbaar en toegankelijk stukje grond ook, als je tot dan toe je wasje aan een tomado-rekje uit je bovenramen hebt moeten laten bengelen, omdat de hoofdbewoners je

geen enkel lijntje in hun tuin gunden zelfs. De goeden dan niet te na gesproken. Maar zij is aan de besloten- en afgeslotenheid, de vrijheid ook, van de binnenstad gewend. Ze heeft nooit iets anders gekend. Het heeft haar altijd zo erg geleken in zo'n „open” huis te moeten wonen.

Maar hier. Hier lijken die zelfde huizen heel anders. Dat heeft ze dadelijk, toen ze ze hier ontdekte, al gedacht.

Om te beginnen hebben ze geen overburen. Nee, aan de overkant van de weg is bos. Dennenbos. En ze hebben allemaal een flinke voortuin. En een nog grotere achtertuin, waartussen hoge ligusterheggen de scheiding aangeven. Dat is dus heel, heel iets anders dan zo'n zelfde woning in de stad. Als ze gebeld heeft, doet Bauk Bestebreurtje haar zelf open. Ze kijkt blij-verrast als ze Joos daar op haar stoep ziet staan. „Dag, mevrouw Bestebreurtje. Daar ben ik al,” lacht Joos. Vreemd, ze is nooit zo'n heldin geweest in het opzoeken van mensen, die ze eigenlijk niet kent. Ze heeft daar altijd min of meer tegen opgezien. En nu, nu heeft ze dat verlegen gevoel diep in haar hart helemaal niet. Ze vindt het alleen maar leuk om hier binnen te gaan. Eigenlijk heeft ze er zich de hele dag zo onder het werk door op verheugd. Verlangt ze dan misschien toch een heel, heel klein tikkeltje naar 't heitelân, zoals mevrouw Bestebreurtje Zondag zo leuk zei en verwacht ze er hier een klein beetje van te zien? „Fijn. Kom maar gauw binnen,” zegt Bauk Bestebreurtje hartelijk. „Maar geen ge-mevrouw asjeblijft, hoor. Ik heet Bauk.”

Joos lacht. „Nou, graag dan. En ik ben Joos. Dat weet u..., je al.”

Bauk brengt haar in de kamer. Er staat een werkelijk mooi, blank-eiken dressoir, een bijpassende boekenkast, een orgel. Maar het eerste waar Joos' oog op valt als ze binnenkomt

is een ets van de Waterpoort van Sneek, die boven het dressoir hangt.

„Och, Sneek! De Waterpoort!” zegt ze verrast.

„Mooi, hè?” Bauk bewondert haar dierbare ets met Joos mee.

„Dit is zo'n bekend plekje voor me,” vertelt ze dan. „Ik ben in Sneek op school geweest, zie je. Eerst op de Mulo. Later nog een jaar op de Huishoudschool.”

„Wat leuk. Dan hebben we eigenlijk dezelfde opleiding gehad,” zegt Joos nu. „Ik heb drie jaar H.B.S. en een jaar Vormingsklas, weet je.”

„Dat is grappig,” vindt Bauk. „Wie weet hoeveel punten van overeenkomst we straks nog meer ontdekken. Maar we gaan eerst gezellig zitten. Neem jij deze zetel, zeg.” Ze geeft Joos een aardige fauteuil bij de grote tafel, die tegen de achterramen geschoven staat, gaat zelf tegenover haar zitten.

„Je vindt het niet erg als ik intussen wat stop, hè?” zegt ze dan, terwijl ze wijst naar de grote, rieten mand, die naast haar stoel op de grond staat. „We hebben drie kleintjes, zie je. Die vragen overdag zoveel tijd. Het stoppen en verstellen blijft meestal voor 's avonds liggen.”

„Natuurlijk,” begrijpt Joos. „Geef mij ook wat uit die korf, zeg. Ik help je even. Dat is meteen gezellig.”

Maar Bauk schudt zeer gedecideerd haar hoofd.

„Komt niks van in,” zegt ze dan. „Ik zie breinaalden uit je tas steken. Je was natuurlijk van plan te gaan breien.”

„Dat was ik ook,” komt Joos eerlijk. „Omdat ik niet wist dat ik jou zou kunnen helpen en het genoeglijker vond een handwerk bij me te hebben. 't Wordt een truitje. Kijk maar.” Ze haalt het meteen te voorschijn. „Maar er is helemaal geen haast bij.”

Bauk bewondert met kennersblik het zwarte truitje dat al bijna af is.

„Snoezig. En keurig gebreid,” vindt ze.

Joos rolt het breiwerk weer in elkaar, stopt het in haar tas en commandeert dan: „En nou kousen op tafel, Baukje Schotanus. En vlug een beetje.” Ze weet niet waardoor het precies komt, maar ze voelt zich hier op slag helemaal thuis en dat maakt haar bijna een beetje overmoedig. Misschien komt het wel, doordat het hier zo echt huiselijk is. En vast ook, doordat Bauk zoveel van Fok lijkt te hebben. In ieder geval is het heerlijk. Ze zal het 's gauw aan Fok schrijven, dat ze hier zo half en half een dubbelgangster van haar heeft gevonden. Wordt ze nog jaloers ook daarginds in Penguin.

Bauk lacht. „Nou, vooruit dan maar,” geeft ze zich gewonnen. „Eigenlijk vind ik het wel erg fijn, zie je.” Ze grabbelt meteen in de grote mand. „Asjeblijft, een paar sokken van Steven. Dat is m'n heer-gemaal. Je ziet 'm zo wel. Hij is nog even het dorp in. Hier is stopwol en daar zijn naalden.” Ze schuift een kleiner mandje vol kluwentjes en kaartjes wol en een naaldenkoker naar Joos toe. Die zoekt een bijpassende kleur, een geschikte naald.

„Vertel 's van je kindertjes, Bauk,” zegt ze intussen. „Hoe oud zijn ze?”

„Rixt is vier, Janneke drie en Marius anderhalf,” vertelt Bauk dadelijk. „Kijk, daar staan ze,” wijst ze dan naar een foto op de schoorsteenmantel.

„Enig, drie van die kleine hummels,” vindt Joos. Ze loopt er meteen naar toe om het portret beter te kunnen bekijken. „Allerschattigst,” is haar oordeel, als ze het goed bekeken heeft. „Die kleinste lijkt op jou, zeg. Sprekend. Maar die andere twee hebben heel andere snuitjes. En zulke donkere ogen. Bruin?”

„Ja, de ogen van Steven.”

Joos zet de foto op z'n plaats terug en gaat weer zitten stoppen. „Enig, zo'n stelletje,” zegt ze dan nogeens. „Maar je zult je handen er wel vol aan hebben.”

„Dat heb ik zeker,” komt Bauk. „Maar och, ik ben jong en gezond. En ze geven je tenslotte niet alleen werk. Ookzoveel liefde en zoveel moois.”

Ze gaat gelijk theeschenken. „Suiker en melk, Joos?”

„Ja, graag. Gezellig, dat blad op tafel, zeg!”

„Ja, hè,” lacht Bauk. „Vind ik zelf ook. 's Avonds zet ik het altijd hier. 't Is meteen gemakkelijk, weet je. Hoef ik niet aldoor op te staan. Maar overdag met de kleintjes zo om je heen gaat het niet. Rixt en Janneke weten nu zo langzamerhand wel dat het niet mag, maar Marius zit overal aan en klimt en klautert. Als die even uit de box is, staat hij in een wip boven op de tafel en dan wuift hij zo allerschattigst met een vriendelijk, triomfantelijk snuitje „daag”, dat je nog niet boos op 'm kunt worden ook.”

Ze hoeven helemaal niet naar onderwerpen van gesprek te zoeken, Bauk en Joos. Het is alsof ze elkaar al heel lang kennen. Joos vertelt van thuis, van Fok. Bauk over haar ouders, haar enige broer, de boerderij waarop ze is geboren. En tenslotte over Steven, haar man.

„Je denkt natuurlijk: hoe komt die Bauk nu toch aan een man uit zo'n heel andere streek van 't land. Maar Steven is bij ons op het dorp ondergedoken geweest. Toen hij in de arbeidsdienst moest is hij bij een oom en tante van mij in huis gekomen. Daar hebben we elkaar leren kennen.”

Joos lacht. „Die onderduikerij heeft naast veel narigheid toch ook nog wel wat goeds gebracht,” vindt ze. „Mevrouw Royer is indirect daardoor ook al aan haar man gekomen. Mijnheer Royer was wel geen onderduiker, maar een broer

van hem is een tijd op „Klein Beukenheim” ondergedoken geweest. En bij die broer thuis hebben mijnheer en mevrouw elkaar later ontmoet.”

Er is gerucht in de gang. Joos luistert onwillekeurig. Zou Bauk's man daar zijn? denkt ze. Als ze met hem nu 'ook maar zo goed thuis is straks als nu met Bauk. Opeens minder op haar gemak buigt ze zich ijveriger weer over haar stopwerk.

Ja hoor, ze heeft zich niet vergist. Een ogenblikje later gaat de deur open. Bauk kijkt meteen om.

„Ah, Steven,” zegt ze opgewekt. En vlak er op: „Even voorstellen. Mijn man. Juffrouw Van Heek.”

Joos staat al, geeft Steven Bestebreurtje een hand.

„Dag, mijnheer Bestebreurtje.” En dan nadrukkelijk: „Joos van Heek bedoelt Bauk.”

„En Steven Bestebreurtje. Dat bedoelt ze ook,” lacht Steven vriendelijk. Hij komt bij hen zitten.

Bauk schenkt hem thee in, vraagt hem naar z'n bezoekje bij de ouders van een leerling. Joos bekijkt haar gastheer in-tussen 's clandestien.

Knappe vent, denkt ze. Mooi, diep-zwart, golvend haar. Grote, donkerbruine ogen. Een regelmatig gezicht. Wat zei Edith ook weer, Zondag? O ja: „Maar 't is wel een mooie meester.” Ze glimlacht even stil voor zich heen. Die malle meid. Maar gelijk heeft ze. Alleen, zij vindt 'm eigenlijk te mooi voor een man. Ze heeft nooit van uitgesproken mooie mannen gehouden. Van echt mooie vrouwen over 't algemeen trouwens ook niet. Die hebben dikwijls zoiets koels en kouds en hooghartigs over zich. En mooie mannen... Die krijgen zo gemakkelijk iets verwijfds, vindt ze. Nee. Maar deze Steven lijkt toch erg aardig en vriendelijk. Och, er zijn

natuurlijk op iedere regel uitzonderingen. Maar z'n mond is wel erg slap, denkt ze dan. Week. Die. . . .

„En heb je 't hier een beetje naar je zin in ons durpje, Joos?” stoort Steven zelf dan plotseling haar gedachtengang.

„O ja, hoor, best.” Bepottelijk, nu krijgt ze toch opeens een kleur. 't Moet niet gekker worden. Maar die Steven kijkt haar ook zo aan. Of hij. . . ., of hij haar gedachten over hem gelezen heeft. Ja. Ze voelt zich gewoon als betrappt. Maar dan wordt ze opeens woedend op zichzelf. Wat een onzin. Alsof die Steven helderziend zou zijn.

Nee, Steven Bestebreurtje is dat ook werkelijk niet. Maar hij is wel ijdel. En hij heeft de onverholen bewondering, die Joos toch echt op dat eerste moment toen ze hem zag voelde, duidelijk in haar ogen gelezen. Hij mag dat wel. Zo heel vaak gebeurt dat tegenwoordig niet meer. Vroeger, voor z'n trouwen! Och heden! Heeft hij niet nu nog brieven van meisjes die hem hebben gevraagd in z'n „geheime” laadje liggen?

En de meisjes die die brieven schreven, waren heus geen straatmeiden. Nee, lang niet de eersten de besten. Die Tanny van Driel. Een prachzaak heeft haar vader. Stapel was ze op hem. Bauk was diep verontwaardigd toen hij er haar van vertelde, destijds. Beweerde dat die meisjes zichzelf weggegooid hadden door zoiets te doen, wilde de brieven niet eens lezen. Jammer. Hij had gehoopt er in haar ogen nog begerenswaardiger door te worden en had haar tegelijk een beetje jaloers willen maken. Geen van beide was hem gelukt.

Och, Bauk. In heel veel dingen passen ze toch eigenlijk maar slecht bij elkaar. Ze zorgt goed voor hem en voor de hele huishouding. Daar niet van. En ze gooit de boel heus niet over de balk ook. O nee, ze is zuinig genoeg, hoewel ze

daar op die kapitale boerderij in Friesland eigenlijk maar weelderig is grootgebracht. En schoonmama stopt hun zo nu en dan nog wel 's wat toe. Dat komt ook lang niet van onpas. O nee, hij had wel een slechter keus kunnen doen. Maar toch. . . .

Hij is allervriendelijkst tegen Joos.

Charmant, allercharmantst, denkt Bauk sarcastisch. Maar nu moet ik hierom niet een hekel aan Joos gaan krijgen, houdt ze zichzelf vlak daarop voor. Joos kan het niet helpen. En. . . ., voor Joos hoeft ze ook niet bang te zijn zoals voor sommige andere meisjes. Dat heeft ze meteen al bekeken. Daarvoor is Joos veel te. . . ., te degelijk, te soliede, te idealistisch ook. Een verhouding met een getrouwde man, al zou die dan nog maar alleen bestaan in een beetje te warme vriendschap, nee, zoiets zou Joos ver van zich gooien. Anders moet ze zich tenminste al heel lelijk in haar vergissen. Maar dat doet ze niet. Dat voelt ze. Ze heeft zo langzamerhand wel een klein beetje mensenkennis opgedaan. Nee, 't is fijn dat ze Joos hier gekregen heeft. Ze hoopt nu al vurig dat ze na die proeftijd zal blijven.

En Steven. Och, laat 'm genieten. Hij is net een groot kind in die dingen. Hij heeft nu eenmaal bewondering nodig. Dat is gewoon een levensbehoefte voor hem. Och, het is ook niet eens helemaal z'n eigen schuld, dat hij zo is. De mensen uit z'n omgeving hebben hem samen zo gemaakt. Eerst z'n moeder, z'n tantes, de burens. Al die mensen met elkaar die al maar weer zeiden dat hij toch zo'n mooi kereltje was. Later al die meiden die achter hem aanhuppelden en om hem heen dansten en hem vleiden met hun ogen of met hun lippen of met allebei tegelijk. Waarom hij haar toch uiteindelijk gekozen heeft? Ze heeft daar al zo dikwijls over gepeinsd sinds ze getrouwd zijn en ze hem zoveel beter heeft leren kennen.

Omdat zij immuun was voor dat mooie gezicht en totaal geen aandacht aan hem schonk in 't begin? Hem er zelfs mee plaagde en zei, dat ze niets van mooie mannen moest hebben? Heeft hem dat geprikkeld en heeft hij toen bij zichzelf gezegd: en nu zal ik jou juist hebben? Ze weet het niet. Een doorzetter is hij anders helemaal niet. In andere dingen, studie en dergelijke, ho maar. Maar wat kan dan de reden zijn. De eigen boerderij van heit en mem?

Hij is zelf van afkomst een heel eenvoudige jongen. Bij hem thuis is het werkelijk geen weelde. Maar o, als dat zo is! Ze wil het niet denken. Nee. Dan blijft er niets moois meer over. En ze hebben immers ook hun goede momenten samen al is hun huwelijk op geen stukken na zo ideaal als ze het zich van tevoren gedroomd heeft. En ze hebben toch ook samen de kinderen. Maar ze voelt zich soms zo alleen, zo eenzaam. Ze leven beiden zo hun eigen leven. Ze vormen geen twee-eenheid. Ligt dat alleen aan hem? Moest zij ook niet 's wat meer belangstelling tonen voor zijn liefhebberijen, kunstgeschiedenis, gedichten? Maar ze kan dat niet. Als ze hem hele avonden in een verzenbundel ziet bladeren, wordt ze inwendig razend en denkt: Verlummel je kostelijke tijd nu toch niet zo, knul. Ga studeren. Probeer nu toch eindelijk eens je hoofdacte te halen. We hebben toch samen drie kinderen. Ze denkt dat de laatste tijd alleen maar meer.

Vroeger heeft ze dat gezegd, telkens weer. Eerst vriendelijk, overredend. „Jongen, ik begrijp wel dat je dit liever doet, maar we hebben het geld, dat die hoofdacte in 't laadje zal brengen, zo broodnodig, Steven. Het leven wordt steeds duurder. Als je hem eenmaal hebt, dan. . . .”

Later is ze kwaad uitgevallen, heeft hem verweten dat hij een grote egoïst is, een slappeling, die niet van doorzetten weet. Een man, die niet waard is vrouw en kinderen te heb-

ben, omdat hij niets, maar dan ook niets voor hen over heeft. Och, het heeft allemaal niets geholpen. Nu ergert ze zich de ene keer, de andere keer is ze er verdrietig om. En steeds maakt ze zich zorgen. Maar ze heeft onder alles door leren zwijgen. En als haar ouders komen en informeren hoe ver hij nu met z'n studie is, wanneer hij examen denkt te doen, dan schaamt ze zich, alsof het haar schuld is en buigt diep haar hoofd. Heeft hij heit en mem ook niet bedrogen? Die wilden dat ze niet zouden trouwen voordat hij de hoofdacte had, hebben pas hun toestemming gegeven, nadat hij beloofd had, 'm zo gauw mogelijk te zullen halen. Och, ze zijn nooit voor dit huwelijk geweest.

Heit vooral niet. Die had veel liever gewild dat ze met een Fries getrouwd was, het liefst met een Friese boer. Steven ligt hem niet. Heeft dat verzet thuis haar er juist toe gedreven om Steven toch vast te houden, hoewel ze in haar verlovings-tijd toch ook al wel dikwijls gedacht heeft: komt dit wel goed? Passen wij eigenlijk wel bij elkaar? Wij zijn zo verschillend.

Bauk zucht eens. Het leven is dikwijls niet zo eenvoudig en gemakkelijk als je denkt wanneer je er nog helemaal voor staat.

Steven is intussen met Joos op een van z'n lievelingsonderwerpen, gedichten, gekomen. Bauk ontdekt het met schrik. „Houd je van verzen, Joos?” vraagt hij.

O, Joos, zeg asjeblijft nee. Zeg dat je er niets van moet hebben. Zeg. . . ., smeekt Bauk in gedachten.

Maar Joos, onbewust van deze vurige wens van Bauk, komt argeloos en eerlijk: „Ik ben er dol op. Dat wil zeggen, op een bepaald soort gedichten dan. Eenvoudige, die ik zo begripen kan. Waarin de dingen in dichterlijke taal zo gezegd worden als ik het zelf zou hebben willen doen, omdat ik het

precies zo aanvoel, maar het niet weet uit te drukken. Misschien is mijn smaak wel een beetje ouderwets op dat punt. Modern in ieder geval niet."

„Ik begrijp je," lacht Steven. „Je moet dus bijvoorbeeld niets hebben van verzen als „Oote".

„O nee," zegt Joos meteen. „Oote, oote, boe. Vreeslijk." Nu wordt Bauk toch opmerkzaam.

„Oote, oote, boe. Moet dat het begin van een vers voorstellen?" vraagt ze. „Wat krankzinnig!"

Joos schatert opeens.

„Ja, idioot, hè, Bauk. Ik heb er toevallig over gehoord." En weer tegen Steven: „Het heeft een tijd terug toch in „Elsevier" gestaan, is 't niet? Met een stuk of vijf wetenschappelijke verhandelingen er bij van zogenaamde groten op dit gebied, die in hun diverse artikelen hun visie op dat „gedicht" gaven en vertelden wat er wel niet allemaal in zat volgens hen."

„Krankzinnig," herhaalt Bauk.

Steven knikt intussen waardierend. Die Joos valt lang niet tegen. Die weet wel wat. Hij had niet verwacht dat ze ooit van het dwaze „Oote" gehoord zou hebben.

„Nee, dergelijke dingen kunnen mij ook niet bekoren," zegt hij dan. „Ik houd het met Gezelle en De Mérode."

„Ja, en met Alice Nahon en Jacqueline van der Waals," vult Joos ijverig aan.

Steven gaat staan.

„Wil je eens zien wat ik heb?" vraagt hij dan.

„Graag!" Joos laat de stopperij voor 't moment de stopperij en loopt met hem mee naar de boekenkast.

Tsjonge, dat ziet er lang niet gek uit.

Ze geniet. Het ene bundeltje na het andere laat Steven haar zien. Een bloemlezing uit het werk van Guido Gezelle. Z'n

„Kleengedichtjes”. Een paar bundels van De Mérode. Bou-
tens’ „Beatrijs”. Gorter’s „Mei”. „Ellen” en „Lioba” van
Frederik van Eeden. „De Hoovenier” van Rabindranath Ta-
gore, door Van Eeden vertaald. O, en daar W. A. P. Smit’s
„Stedetroost”.

— Twee dingen zijn er, die op aarde
ik zo verrukt heb liefgehad
dat het somtijds mijn hart bezwaarde:
mijn Sterre en mijn schone stad.

En „Dit is ’t vertelsel van het Kind” van Van der Stoep. Lidy
van Eysselstein’s bewerking van „Tristan en Isolde”. Joos
bladert in dit, leest een paar coupletten uit dat. Staande
voor de boekenkast zijn ze al heel gauw in een geanimeerd
gesprek gewikkeld. Bauk, bij de tafel, stopt ijverig door. Ver-
geten ze haar?

Dan, opeens, gaat de bel.

Onwillekeurig schrikt Joos even op van dat geluid. Ze kijkt
meteen op haar horloge. Bij tienenvijf dat al. Er zal toch
niets zijn op „Klein Beukenheim”?

Maar Bauk is al blij verrast opgestaan en loopt vlug naar de
deur.

„’t Zal Frans zijn,” zegt ze. „Die wipt wel vaker laat op de
avond nog even aan. Gezellig.”

Steven reageert enkel met een paar boze rimpels, die hij in
z’n voorhoofd trekt. Ja, ’t zal zeker Frans zijn. Jammer. Hij
had net zo lief gehad dat de vent vanavond maar was weg-
gebleven. Hij is toch al niet erg op ’m gesteld, maar nu Joos
er is en hij. . . .

Maar dan vat hij opeens de draad van z’n daareven afge-
broken gesprek met Joos weer op. Wat heeft hij ook met ’m

te schaften. Hij komt toch hoofdzakelijk om Bauk. Laat die 'm maar bezig houden. Hij praat door met Joos. Afgelopen. Maar dat gaat voorlopig niet. Bauk komt alweer binnen, gevolgd door een grote, fors-gebouwde jonge man.

Ja, hij zal beslist niet veel ouder zijn dan Steven. Misschien ook net dertig. Maar wat een verschil, denkt Joos, als haar hand na Bauk's: „Mijnheer Van Popta, Juffrouw Van Heek” in zijn stevige knuist verdwijnt. Dit is een man. Steven lijkt bij hem vergeleken een. . . ., ja, werkelijk, een kwajongen.

Bauk ziet intussen haar kans schoon en noodt hartelijk: „Komen jullie ook weer zitten, jongens? Dan drinken we nog gezellig een kopje koffie met z'n vieren.” En tegen Joos, die zich opeens een beetje schuldig voelt nu het tot haar doordringt, dat ze zeker wel een half uur daarginds met Steven bij de boekenkast heeft staan bomen en Bauk maar alleen heeft laten stoppen en nu haar werk haastig weer opneemt, om haar scha nog een beetje in te halen: „Mijnheer Van Popta en ik komen van hetzelfde dorp, zie je.” En met een plagend knipoogje: „Dat trekt nog meer dan alleen maar dezelfde provincie, snap je?”

„Ik snap het,” gaat Joos dadelijk op haar schertsende toon in. „Dat betekent dat ik nu zo'n beetje naar de tweede rang teruggezet wordt.”

Daar moeten ze dan allemaal om lachen.

Maar intussen weet Joos eigenlijk niet wat ze nu moet doen. Blijven, omdat Bauk koffie gaat schenken en zij dan nog mooi even voor haar kan stoppen. Of weggaan, omdat er nu andere visite is gekomen. Het laatste is toch misschien wel het beste, denkt ze tenslotte. Op een andere keer kan ze Bauk dan wel 's weer helpen met het leegmaken van haar stopmand.

„Maak voor mij geen koffie meer klaar, hoor, Bauk,” zegt ze

opeens. „Julie hebben nu ander bezoek en ik heb hier de hele avond al gezeten. Ik ga nu maar. 't Is ook zo tien uur.” Maar daar protesteren haar gastheer en haar gastvrouw en zelfs de visite hevig tegen.

„Ben je dwaas. Je hebt nog lang niet al m'n bundeltjes gezien,” komt Steven op een toon alsof ze hem schromelijk te kort zou doen als ze nu wegging.

En Frans van Popta zegt: „Ga alstublieft niet om mij weg, juffrouw Van Heek. Ik zou het gevoel krijgen u te hebben weggejaagd. Bovendien, ik blijf maar even. En geheimen heb ik heus niet te verhandelen.”

Waarop Bauk lacht: „Mijnheer Van Popta is geen bezoek, hoor, Joos. Die hoort er bij. Blijf gezellig zitten.”

Joos geeft zich gewonnen. Ze blijft veel te graag en nu ze alle drie. . . .

't Wordt een echt genoeglijk ogenblik.

Bauk presenteert Friese kruidkoek bij de koffie en als Joos verbaasd vraagt: „Kun je die hier krijgen?” vertelt ze: „Nee, maar ik heb ze practisch altijd in huis. Daar zorgt m'n moeder voor, zie je.”

„Wat leuk!” vindt Joos. Ze stopt ijveriger dan ze de hele avond nog gedaan heeft, weet intussen toch Frans van Popta, die met Bauk praat, stilletjes op te nemen. Ja, een echte man lijkt hij, blijft ze dan bij haar eerste oordeel. Hij is zo groot, zo fors. Enorm bijna. Zij zelf is toch heus niet klein, maar dat voelde ze zich wel toen ze daareven tegenover hem stond. Hij heeft ook iets echt stoers over zich. Knap is hij helemaal niet. Hij groeit nu al een beetje door z'n steil, blond haar heen. En z'n trekken zijn maar grof. Maar z'n mond is wilskrachtig en z'n bijna vierkante kin niet minder. Z'n ogen zijn staalblauw. Iemand om aan de ene kant een

klein beetje bang voor te zijn. En aan de andere kant ook weer iemand om je volkomen veilig bij te voelen. Iemand, van wie je weet, dat hij je tot en met beschermen zal als een ander je te na wil komen.

Frans en Bauk zijn nu druk in gesprek. Joos luistert belangstellend naar hen. Maar Steven zit er een beetje verveeld bij, met op z'n gezicht een trek als van een kind, dat zich verongelijkt voelt. En als het even een moment stil is, zegt hij meteen tegen Joos: „Zeg, Joos, „Das Hexenlied” van Von Wildenbruch, ken je dat?” En als Joos „Nee” schudt: „Dat is dan toch werkelijk een gebrek in je opvoeding, meisje. Dat is zoiets ontroerend moois. Weet je wat, ik zal het je straks zeggen.”

Frans van Popta staat meteen bruusk op.

„Spaar me dat,” zegt hij. „Dan ga ik maar. Houd je taai, Bauk.”

Joos krijgt een stevige handdruk.

„Dag, juffrouw Van Heek.”

Bauk wil opstaan om hem uit te laten. Maar hij duwt haar zachtjes in haar stoel terug.

„Blijf zitten, kind. Ik kom er alleen wel uit. Ik ken de weg en de spraak hier, hè.” Maar als hij al bij de deur is, keert hij zich, de knop in de hand, nog eens naar Steven en zegt sarcastisch: „Sla jij je hoofdacte misschien over, vader, en begin je direct aan je Duits?”

Zonder antwoord af te wachten trekt hij daarna de deur open en verdwijnt.

Bauk is bij deze laatste woorden vuurrood geworden en buigt zich nu, zonder een woord, heel diep over haar werk. Steven mompelt iets onverstaanbaars. Maar Joos, die zich gewoon geen raad weet en wel in de grond zou willen weg-

kruipen vanwege deze plotseling zo pijnlijke situatie, waar zij zomaar opeens midden in zit, vindt, dat het klinkt als: „Barst, kerel.”

Maar vlak daarop zegt hij met een licht schouderophalen, als gold het een bagatel: „Dat is zo'n rare poetskurk. Die flapt er weleens vaker iets uit wat hij niet verantwoord kan. Die moet je maar nemen zoals hij komt.”

Maar nu springt Bauk in 't geweer.

„Dat is niet waar,” verdedigt ze Frans opeens fel. „Frans is een fijne vent. Misschien wel de eerlijkste, trouwste vriend die we hebben.”

Steven staat op, reageert op Bauk's uitval enkel met het opnieuw ophalen van z'n schouders, negeert die verder volkomen.

„Kom, ik pak „Das Hexenlied”,” zegt hij dan. En even later als was er niets gebeurd: „Nu moet je eens luisteren, Joos.”

— Zu Hersfeld im Kloster der Prior sprach:
„Der Bruder Medardus wird alt und schwach.
Ich glaube, sein Stündlein ist heute gekommen —
Geh, Bruder, Beicht' ger hinein zu den Frommen.

Joos probeert eerlijk naar hem te luisteren. Maar ze kan haar gedachten er niet bij houden. Het liefst zou ze nu meteen weggaan en een heel eind gaan lopen in haar eentje om over al deze dingen te kunnen nadenken.

Mijnheer Van Popta, die dat erge zomaar pardoes zei, in haar bijzijn nog wel. Bauk, die hem desondanks tegen haar eigen toch diep beledigde man fel verdedigde. Steven, die het allemaal niets schijnt te doen. Wat is dat toch allemaal.

Het gedicht is lang. Het duurt bijna een half uur eer Steven ophoudt en het kleine boekje sluit.

„Prachtig,” zegt Joos dan valselijk. Ze heeft er de helft niet van gehoord en de andere helft is niet tot haar doorgedrongen. Maar ze moet toch iets zeggen. En als ik 't gevolgd had zou ik 't stellig ook wel prachtig gevonden hebben, probeert ze meteen haar nu niet meer helemaal zuiver geweten te sussen. Hun smaak op het gebied van verzen komt wel aardig overeen. Dat heeft ze daarnet wel begrepen. Helemaal een leugen is het dus niet.

„Maar nu moet ik als de hazewind naar huis,” komt ze dan, terwijl ze haastig het laatste paar sokjes, dat ze gestopt heeft, vrolijke rode van Rixt, in elkaar rolt en op de tafel legt. „Mevrouw zal niet weten waar ik blijf. Vreeslijk, 't is al elf uur geweest.”

Bauk heeft zichzelf weer teruggevonden intussen.

„Ik vond het erg fijn dat je er was, Joos,” zegt ze hartelijk en volkomen beheerst. „Ik hoop, dat je heel dikwijls terug zult komen. Ons huis staat wagenwijd voor je open, hoor!”

„Fijn!” komt Joos en er kroppen opeens tranen in haar keel om Bauk, die zo dapper is en. . . . Ze moet even slikken eer ze zeggen kan: „Dolgraag!”

Als het niet te dwaas was zou ze Bauk nu een kus willen geven. In plaats daarvan drukt ze Bauk's hand zo stijf, dat het haar bijna pijn doet.

Steven komt intussen al galant met haar mantel aandragen, helpt haar er in.

„Ik breng je even thuis,” zegt hij, terwijl hij z'n eigen jas aanschiet.

Joos protesteert. „Dat hoeft immers niet. Ik ben echt niet bang alleen.”

Maar Bauk komt rustig: „Natuurlijk gaat Steven met je mee,

Joos. Ik zou gewoon geen rust hebben als we je alleen lieten gaan. 't Is hier zo eenzaam."

Ze loopt mee naar de voordeur.

„Echt gauw 's weer komen, hoor, Joos," zegt ze dan nog eens.

„Vast," belooft die.

VI

De eerste dagen na haar bezoek gaan Joos' gedachten steeds maar weer naar het huisje aan de Berkenlaan, waar ze zo hartelijk en gastvrij is ontvangen en waar ze tegelijkertijd plotseling in zo'n onverkwikkelijke situatie is geraakt.

Bauk. Steven. Frans van Popta. Frans van Popta. Steven. Bauk. Al maar weer cirkelen haar gedachten rond deze drie mensen. Als ze kamers doet of bedden opmaakt, als ze aard-appels schilt of groente klaarmaakt, het geeft niet met wat voor werk ze bezig is, ze laten haar geen van drieën los. Er is zoveel wat ze niet begrijpt, wat ze niet rijmen kan. Als je toch getrouwd bent en van elkaar houdt en samen kinderen hebt zoals Steven en Bauk en een derde beledigt een van je beiden, dan kom je toch voor elkaar op. Dan spring je toch voor elkaar in 't harnas. Zij kan zich dat eenvoudig niet anders voorstellen. Als zij een man had en iemand slingerde hem zoiets naar z'n hoofd als Frans van Popta Steven op die avond deed, zo'n gemeen-sarcastische vraag, en dan nog wel in 't bijzijn van een ander, dan. . . . Dan zou ze hem verdedigen tot en met, desnoods, ja, desnoods met haar handen er bij. En die ander. . . ., die ander. . . .

Maar Bauk zweeg. En ze nam het later juist voor de vreemde op tegen haar eigen man. Het is alles even raadselachtig en onbegrijpelijk.

Als ze voor de zoveelste keer zover is gekomen met haar overpeinzingen, springt er plotseling als een duveltje uit een doosje een heel lelijke gedachte in haar brein naar voren. Bauk zal toch niet met die Frans... Ze duwt 'm meteen met kracht terug. Wèg! Nee, nee, dat bestaat niet. Zoiets afschuwelijks wil ze helemaal niet denken. Zo kan Bauk niet zijn. En die mijnheer Van Popta, o nee, die evenmin. Maar die is overigens, hoewel ze van Steven's houding ook niets begrijpt, nog het grootste raadsel van allemaal voor haar.

Wat is dat toch voor een man? Hoe durfde hij? En raar, hoewel hij in tegenstelling met Steven, die niet wist hoe vriendelijk en voorkomend hij voor haar zou zijn, zich voor haar uitsloofde gewoonweg, weinig of geen aandacht aan haar besteed heeft, gaat haar sympathie, ondanks dat brute, grove optreden, veel en veel meer naar hem uit dan naar Steven, de beledigde.

Als ze 's weer naar de Berkenlaan gaat, moet ze toch 's wat meer van die Frans van Popta zien te weten te komen. Hij interesseert haar ondanks alles, nee, eigenlijk juist door alles, geweldig.

Ze wipt in 't laatst van die week nog eens bij de Bestebreurtjes aan en wordt weer allerhartelijkst binnengehaald. Maar Steven is de hele tijd thuis. Van praten over Frans van Popta komt dus niets. En dat, wat ze heimelijk gehoopt heeft, dat hijzelf, net als de eerste keer, nog weer laat zal komen, gebeurt ook niet.

Pas na een paar weken treft ze Bauk eindelijk 's weer alleen. Fijn. En na een praatje over ditjes en datjes weet ze het gesprek handig op Frans van Popta te brengen.

„Hé, ja zeg, die mijnheer Van Popta, die ik hier de eerste avond dat ik bij jullie was ontmoet heb, wat doet die eigen-

lijk?" vraagt ze, als denkt ze daar nu op dit moment eigenlijk pas voor 't eerst aan. „Ik zag 'm vanmorgen, toen ik met Marlieske wandelde, aan 't eind van de Merellaan in een auto stappen. Een pracht van een donkergrijze slee was het. Woont hij daar bij ons op de laan?" Ze pakt intussen het korenblauwe manteltje van Janneke en begint de knoop, die er af is, er stevig aan te naaien.

Bauk doet moeite om een nieuwe draad door het kleine oog van haar fijne naald te steken. Als dat haar na enige vergeefse pogingen lukt, beantwoordt ze eerst Joos' laatste vraag. „Wonen? Ja en nee," zegt ze. „Hij is daar in pension." En dan: „Ja, dat is ook zo. Ik heb daar nog niet eerder bij stilgestaan, maar dat is niet zo ver van „Klein Beukenheim" vandaan. En wat hij doet? Ja, hoe je dat precies noemt weet ik niet. Hoofdvertegenwoordiger misschien wel. Hij reist in ieder geval het hele land af voor een fabriek waar natuur- en scheikundige instrumenten en glaswerk gemaakt worden. Langs H.B.S.-en en Gymnasia en Lycea en laboratoria van Universiteiten en allerlei grote bedrijven, waar ze dergelijke dingen nodig hebben. Hij heeft het heel goed. Nu, dat komt hem ook van pas. En hij kan wonen waar hij wil, omdat hij toch die auto heeft." En dan opeens echt vrouwelijk nieuwsgierig naar Joos' oordeel over hem: „Maar hoe vond je hem?" „Och," begint Joos wat aarzelend, „dat weet ik eigenlijk niet. Ik heb 'm maar zo'n ogenblikje gezien, hè?"

Bauk krijgt een kleur. Door het spreken over z'n werk was ze even vergeten, dat Joos die uitval van Frans tegen Steven die avond had meegemaakt. Nu denkt ze daar plotseling weer aan.

„Je hebt natuurlijk een wat rare indruk van hem gekregen door wat hij toen tegen Steven zei," komt ze dan. „Dat kan bijna niet anders. Dat begrijp ik best."

Dan zwijgt ze. Zal ze Joos vertellen wat een zorg het voor haar is en wat een verdriet ook, dat Steven die hoofdacte gewoon maar laat lopen? Dat Frans dat weet en hen juist helpen wil? Dat hij de dingen expres soms zo cru zegt om Steven als 't ware wakker te schudden? Dat hij het waarschijnlijk juist die avond met opzet in haar bijzijn deed, om het 's goed tot Steven te laten doordringen? Och nee, dat doet ze toch maar niet. Joos is erg aardig en ze zal het misshien ook wel begrijpen. Maar Steven is tenslotte haar man. En je hangt je eigen vuile was immers niet aan de lijn. Maar dan zegt ze toch nog: „Ik begrijp, dat dat een heel nare indruk op je gemaakt moet hebben. Maar echt, Joos, geloof me maar, hij meende het zo goed.” En als Joos geen weerwoord vindt, omdat ze eenvoudig niet weet wat ze hierop moet zeggen, gaat Bauk verder: „Hij lijkt zo uiterlijk wat stroef en stug, hè? Maar dat is enkel de buitenkant, hoor! Als je hem goed kent! Hij heeft zo'n edel karakter. En een hart, ja echt, een hart van goud. Wij kennen elkaar al zo lang en zo goed moet je denken. Z'n vader is bakker bij ons op het dorp. We zijn op dezelfde school geweest. En later reisden we altijd samen naar de stad. Hij ging toen naar de H.B.S. Hij is een paar jaar ouder dan ik en hij nam me altijd in bescherming als er wat was.”

„Dat jullie nu weer samen hier op 't zelfde dorp terechtgekomen zijn, zeg. Dat is ook toevallig,” vindt Joos nu.

„Helemaal toevallig is dat niet,” komt Bauk dan weer. Ze pakt intussen een nieuw stukje van het stapeltje karweitjes dat voor haar ligt. Er zijn zoveel dingetjes waar een kleinigheidje aan mankeert. Ze moet zien dat ze er door komt vanavond. 't Is fijn dat Joos haar helpt.

„Frans' schoonouders wonen hier in de buurt. In de stad. Zodoende kwamen ze ons weleens opzoeken. Hij hield

dadelijk van dit dorpje. Van de rust hier vooral. En toen” Ze aarzelt even. Maar na een ogenblik gaat ze verder: „Toen is er een heel groot verdriet in z'n leven gekomen. Hij heeft dat maar heel moeilijk kunnen verwerken en aanvaarden. En hij heeft het er nog dikwijls heel zwaar mee. Maar hij is een echte christen, weet je. Hij draagt z'n kruis in het geloof. Maar hij kan er niet over praten. En dat wil hij ook niet. Hij wil geen beklag. Hij wil de dingen alleen samen met God uitvechten. Een heel, heel enkele keer, als ik 's alleen met hem ben, praat hij er nog weleens over met mij. Maar dat gebeurt ook maar hoogst zelden.

Toen dat erge kwam is hij hier als 't ware naar het dorp toegevlucht. Uren kon hij in die eerste tijd in z'n eentje over de hei en door de bossen dwalen. Dat doet hij trouwens nu nog graag en veel. Ik geloof wel, dat de meeste mensen hier op het dorp hem een vreemde vinden. Min of meer een zonderling. Maar dat kan hem niet schelen. Als ze hem maar met rust laten. Bijna drie jaar zit hij hier nu al.”

En dan, terwijl ze de kopjes nog eens vult: „Dit was helemaal een pracht-oplossing. Hij heeft twee kindertjes, weet je. En die zijn allebei bij z'n schoonouders gekomen. In de stad dus. Och, ze woonden in. En dan een huishoudster. Dat gaat bijna niet. Dat is trouwens ook niets voor Frans. De kindertjes konden bovendien nooit een beter plekje krijgen. En hij ziet hen heel veel.

Z'n schoonmoeder is niet zo heel jong meer. Ze had hem anders ook nog wel in huis willen nemen, maar Frans begreep zelf wel, dat dat te zwaar en te veel voor haar zou worden. En hij kan ook niet in de stad wonen nu. Dat zou hij niet uithouden. Daar zijn er te veel die weten, die vragen. Hier voelt hij zich vrij.”

Joos zit al een poosje muisstil. Ze wil zelfs door geen be-

weging Bauk storen in haar vertellen. Maar wat voor een verdriet heeft hij dan toch? vraagt ze zich intussen al maar weer af. Is z'n vrouw gestorven? . . . Ja, dat moet haast wel. Maar dan. . . . Dat is heel erg natuurlijk, ontzettend erg, maar dat gebeurt toch zo vaak. Dat is ook een nameloos leed, dat de een heel anders verwerkt dan de ander en dat zij zelfs niet bij benadering peilen kan met haar onervarenheid.

Maar toch. . . . Zoals Bauk er over praat zou je toch gaan denken, dat het iets nog veel ergers is als je dat zo noemen mag dan. Maar wat? Zou hij gescheiden zijn? Hij is een echte christen, zei Bauk. En in hun kringèn komt scheiding gelukkig nog niet zo heel veel voor. Maar er zijn toch gevallen. Als dat zo is, is het in ieder geval zijn schuld niet. Want dan zou hij de kinderen niet hebben. Of. . . . of zou z'n vrouw er met een ander vandoor zijn gegaan, zomaar weg? Dat, dat zou dan toch wel zo ontzettend erg zijn. Zo iets kun je je gewoon niet indenken, niet voorstellen. Maar toch. Dergelijke dingen gebeuren. Ook in christelijke kringen. Laatst nog bij hen in de stad. Die moeder van drie kleine kindertjes, die zomaar verdwenen was met de vader van een groot gezin en die kleine schaapjes aan hun lot overliet.

Die mensen kende ze persoonlijk. Ze kwamen tevoren geregeld in de kerk. Zulke mensen. . . . Hoe kon zo iets nu toch. Die. . . . Liet God die los? Een ogenblik misschien maar? Zou je zelf ook tot zo iets ergs kunnen komen als God je niet vasthield? Van nature onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Ja, zij net zo goed als ieder ander.

Het is genade als wij niet in zulke zonden vallen, zou vader zeggen. Vader, lieve, beste vader. Hij zou dergelijke mensen ook nooit oordelen. Laat staan veroordelen. Nee. Wel

voor ze bidden. Aan tafel deed vader dat zelfs wel als er pas weer 's zoiets ergs gebeurd was. Mooi vond ze dat altijd. Zo met je gezin een soort. . . . , já, een soort kleine gebedskring vormen. Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn naam, daar ben Ik in het midden van hen.

O ja, dat wil zij ook als ze een gezin mag krijgen. De mensen, van wie je weet dat ze in nood zijn, of ziek, of verdriet hebben, of zich eenzaam voelen, samen opdragen aan de Here. Zij. . . .

Nu gaan haar gedachten regelrecht weer naar Frans van Popta. Als je zo'n stoere, sterke man had als die Frans. Zij zou. . . . Ja, ze weet het plotseling heel zeker. Daarom heeft ze natuurlijk ook al die tijd al zo'n belangstelling voor hem gehad en gaat haar sympathie zo naar hem uit. Zo'n man als hij is zou zij willen hebben. Hemzelf niet natuurlijk. Verbeeld je. Nee, dat niet. Maar zo'n type. Zo'n man uit één stuk. Zal Bauk het straks zeggen wat zijn verdriet is? Zij. . . . , zij durft er niet naar te vragen. Als eigenlijk niemand hier op het dorp het weet. Als hij juist mee daarom hier naar toe is gekomen. Dan is het toch eigenlijk hier zijn geheim. Het lijkt zo nieuwsgierig als zij nu. . . . Maar Bauk. . . .

Haar sympathie voor deze Frans van Popta groeit intussen onder Bauk's vertellen met de minuut. Zo'n boom van een man en dan verdriet. Het is natuurlijk je reinste nonsens, maar voor haar gevoel past dat niet bij elkaar. Voor haar gevoel zou hij, met z'n reuzenkrachten, niet alleen anderen maar ook zichzelf tegen alle leed moeten kunnen beschermen.

De deur gaat open. Steven komt binnen. Ze hebben hem geen van tweeën horen komen.

„Ah, Joos, dat is gezellig,” groet hij hartelijk.

„Steven,” zegt Joos enkel. Ze kan hem op dit moment wel

wegkijken. Wanneer komen ze weer op dit onderwerp, Bauk en zij?

Steven heeft daar geen flauw idee van. Hij komt direct aandragen met een paar gedichtenbundeltjes, die hij tweedehands op de kop getikt heeft.

„Zien ze er niet nog keurig uit, Joos? En dan voor dat geld?” Ze veinst belangstelling. „Ja, hoor, dat is werkelijk een reuze bof. Een echt koopje,” zegt ze. Maar ze denkt intussen: Och, vent, schiet op met je bundeltjes. Ze interesseren me geen klap op 't moment. Frans van Popta....

Net als op de vorige avonden brengt Steven haar tegen elven naar huis. Bonkte hij die andere keren ook telkens zo tegen haar op? Of heeft ze daar toen geen erg in gehad? Ze vindt het nu bepaald hinderlijk, gaat zo onopvallend mogelijk een eindje verder van hem vandaan lopen.

Maar het helpt niets. Hij is ogenblikkelijk weer vlak naast haar, pakt plotseling, bij een vrij diepe kuil in de weg, met een „pas op, val niet!” haar arm vast. Die aanraking bezorgt haar gewoon een rilling.

Wat is dat toch voor idiotoots? Wat mankeert haar? Steven doet toch niets verkeerd? Hij wilde immers enkel maar voorkomen, dat zij zou struikelen. Iedereen zou dat toch gedaan hebben in zijn plaats. Iedereen? Frans van Popta ook? Natuurlijk, Frans van Popta ook. En nu wil ze niet langer aan hem denken. Het is heel erg, dat hij zo'n zwaar kruis moet torsen, maar zij kan het hem toch niet helpen dragen. Ze weet immers niet eens wat het precies is.

Ze lopen nu weer gewoon naast elkaar.

„Wat ben je stil, Joos,” zegt Steven opeens. „Is er iets?” Joos veert meteen op.

„O nee, hoor, er is helemaal niets. Ik liep alleen maar een

beetje te dromen. Dat doe ik wel 's vaker. Niet erg gezellig, hè?"

„Nee,” komt Steven eerlijk. „Ik praat liever een beetje met je.” Hij kijkt haar daarbij wéér zo eigenaardig aan.

Joos krijgt plotseling een tegenzin in hem. Ze houdt niet van zulk kijken. Tegelijkertijd vindt ze zichzelf onbillijk. Steven heeft nu eenmaal van die grote, dwepende ogen. Dat kan hij toch niet helpen. Maar ja, als ze er goed over nadenkt, dan is hij tegen haar toch eigenlijk telkens veel aardiger geweest dan tegen Bauk. Als zij er is, lijkt Bauk wel lucht voor hem te zijn. En vanavond, toen Bauk die zware stoel wilde verzetten. . . . Hij zag het wel, maar hij stak geen hand uit om haar te helpen, laat staan het karwei van haar over te nemen. Bal Al die dingen dringen nu eigenlijk pas goed tot haar door. Ze mag de mannen, die zo aardig zijn voor de vriendinnen van hun vrouw en hun eigen vrouw maar laten tobben dikwijls, niet.

Hè, daar bonkt hij alweer tegen haar op ook. Zonder nadenken geeft ze hem meteen een zetje en zegt lachend, maar tegelijk vrij vinnig: „Houd je roer recht, zeun.”

Steven is even perplex. Maar dan zegt hij een beetje beledigd: „Kleine kattedekop.”

Joos lacht maar 's. „Ja, je kent me nog niet half, joggie.” En dan, heel gewoon: „Lees je Bauk wel 's voor, Steven?”

Steven schudt z'n hoofd.

„Nooit. Bauk houdt er niet van. In het begin van ons trouwen heb ik het weleens geprobeerd. Maar Bauk zat er gewoon bij te gapen.”

Joos schatert opeens.

„Dan deed je het vast niet mooi genoeg.”

Steven vindt even geen woorden. Deze Joos kent hij niet. Die eerste avond meende hij haar door te hebben. Een aar-

dig groentje, niet ongevoelig voor zijn uiterlijk, met wie hij, via de gedichten, best 's een onschuldig avontuurtje zou kunnen hebben. O, alleen maar onschuldig, hoor. Hij brandt zich niet. Daarvoor past hij wel op. Nu. . . ., nu is hij daar plotseling zo zeker niet meer van. Hij krijgt het onbehaaglijke gevoel, dat ze hem zo'n beetje voor de mal loopt te houden. Maar dan zal hij. . . .

Hij heeft opeens z'n houding bepaald. Ze is au fond serieus, Joos. Daarin kan hij zich niet vergissen. Anders zou ze ook niet zo geweldig bij die oer-degelijke, ouderwetse vrouw van hem in de smaak vallen. Hij meent plotseling te weten hoe hij de zaak moet aanpakken om toch tot z'n avontuurtje, dat hem, nu het even onbereikbaar scheen, ineens meer lokt dan ooit, te komen.

„Ja, jij lacht daar nu wel om, Joos,” begint hij ernstig, „maar dat is voor mij toch een heel grote teleurstelling geweest. Och, als je jong bent en nog ongetrouwd, dan heb je zo je idealen van het huwelijk.”

„Dat spreekt vanzelf,” komt Joos prompt. „Ga door.”

Ze is warempel nog benieuwd ook naar wat er volgen zal.

Ze brengt hem intussen met die enkele woorden weer een beetje van z'n chapter. Niet door die woorden zelf, maar door de toon waarop ze worden uitgesproken.

Het is een vrij koude, heldere avond. Hoog boven hun hoofden twinkelen de sterren bij duizenden en tienduizenden. Joos heeft de handen diep in de grote zakken van haar swagger gestopt.

„Och ja, hoe zal ik dat zeggen,” gaat Steven dan toch maar verder, „je bereikt die idealen niet altijd. Je kunt je soms zo bitter teleurgesteld en ontgoocheld voelen.”

„Omdat je vrouw niet van gedichten houdt!? Kom nou!” zegt Joos en het klinkt maar smalend. „Me dunkt dat er grotere

dingen nodig zijn om die gevoelens in je op te roepen. Zoets is toch maar een kleinigheid."

„Dat denk je maar," doet Steven gewichtig. „Bauk bewijst daarmee dat haar hele ligging anders is dan de mijne, Joos. Zij kan zoveel dingen niet aanvoelen, die mij zo na aan het hart liggen. Ik. . . . nu ja, het is misschien een beetje mal om dat van jezelf te zeggen, maar ik. . . ., ik ben zeer fijngevoelig. En Bauk kan zo akelig nuchter zijn. Bauk. . . ."

Joos wordt inwendig razend. Ba, wat min, om zo over je vrouw te praten tegen een andere vrouw nog wel. Zij moet zeker nog vereerd zijn ook met z'n vertrouwelijkheid. Kun je net denken. Ze spuugt er op. Dat ze die vent niet direct door gehad heeft. Fijngevoelig. 't Mocht wat. Dan zou hij van louter schaamte zich geen raad geweten hebben toen Frans van Popta dat over dat Duits en die hoofdacte zei waar zij bij was, die avond.

Arme Bauk. Hoe ter wereld heeft ze ooit met zo'n man kunnen trouwen.

En opeens zegt ze fel: „Ik vind Bauk een fijne meid. Daar dan. Je mag er wel op je blote knieën voor danken, dat je zo'n vrouw gekregen hebt."

Nu lacht Steven een beetje geringschattend.

„Och, jij begrijpt dat niet. Dat neem ik je ook niet kwalijk. Maar als ik nu 's zo'n vrouw gekregen had als jij er een bent, Joosje."

Joosje maar liefst. Joos krijgt een geweldige, bijna niet te bedwingen aanvechting om hem een klap recht in z'n gezicht te geven. Zomaar. Pardoes. Ba, ba, ba! Wat een misserlijke vent. Hij wil zeker door haar te vleien een avontuurtje met haar uitlokken. Alsof zij daar zal intippelen.

En stel, dat zij nu met God noch Zijn gebod rekening hield en zo onder zijn bekoring raakte dat ze naar hem ging luis-

teren en dwaas genoeg was om zich te gaan verbeelden, dat hij gelijk had. Dat zij toch zoveel beter bij hem paste dan zijn eigen vrouw. Dat ze hem toch moest proberen te troosten en te helpen, omdat hij zo eenzaam was en niet begrepen werd. Misunderstood. Mm. Maar stel, dat ze nu zo was en zo deed en zo dacht, dan zou hij als puntje bij paaltje kwam natuurlijk toch veel en veel te laf zijn om de consequenties van een en ander dan ook te dragen en te aanvaarden en haar werkelijk in de plaats van z'n vrouw te nemen. O, heden ja. Hij zou haar als het er op aankwam netjes in de kou laten staan. Je hoefde alleen maar naar z'n mond te kijken om dat te weten. De slappeling. Ba, ba, ba! Ze zou. . . .

Maar ze weet zich gelukkig te beheersen. Als ze doet wat haar hart haar ingeeft, zal ze nooit meer op de Berkenlaan kunnen komen. Dat zou Bauk heel erg vinden. Dat weet ze. En zichzelf ook. Om Bauk. En, als ze heel eerlijk is, ook om Frans van Popta. Ja, ook om hem. Ze moet Steven alleen maar een beetje op een afstand houden en hem verder maar op de koop toe nemen. Dat is verstandiger. Maar. . . .

En ze zegt, alsof ze dat poeslieve „Joosje” niet eens gehoord heeft: „Als je zo'n vrouw had gekregen als ik er een ben! Nou! Dan was je pas echt van een koude kermis thuisgekomen, joggie. Reken daar maar op. Je kent mij niet. Maar als je dat deed! Maar ik ben er. Welterusten, Steven. Bedankt voor het thuis brengen.”

Ze verdwijnt meteen door het hek van „Klein Beukenheim”, dat ze zorgvuldig achter zich sluit.

Steven blijft haar nog even verbouwereerd staan nakijken. Ze geeft 'm niet eens een hand. Is dat nu omdat ze nogal laat is en er zich geen tijd voor gunt? Of. . . . of. . . . Hij heeft toch niets miszegd. . . .? Hij zou werkelijk niet weten wat. Of dat: Joosje. Heeft dat het hem misschien gedaan? Nou,

enfin, soeda. Hij kan er dan toch ook niets meer aan doen. Een katje om zonder handschoenen aan te pakken is ze in ieder geval niet. Daarin heeft hij zich lelijk vergist. Enfin. Hij haalt z'n schouders maar weer 's op en loopt langzaam de weg terug.

VII

Maart geeft vandaag een van z'n zomerse dagen weg. En hij doet dat royaal. Het is een pracht-dag met een wolkenloos blauwe lucht en een temperatuur, die je bijna in de verleiding zou brengen je zomergarderobe alvast 's te inspecteren, volgens Joos.

Ze is klaar met haar werk en wandelt nu samen met Wilfred op haar zeven gemakken naar het dorp voor een boodschap. Intussen geniet ze tot en met van het heerlijke weer en ademt haar longen vol met de zuivere voorjaarslucht.

't Is bijna niet te geloven, dat het een paar dagen terug nog hagelde en sneeuwde en dat dat morgen best weer kan gebeuren, denkt ze.

Het lijkt nu volop lente. Maar de lente is nog zo jong. Pas vier dagen oud. Wie weet wat voor grillen Maart in deze laatste week nog allemaal gaat vertonen. Enfin, daarover kan ze zich nu nog geen zorgen maken. Dit hebben ze alvast.

Ze is hier nu al ruim vijf weken. Haar eerste weekend thuis heeft ze ook al gehad.

't Was echt fijn om 's weer even thuis te zijn. Vooral om vader te zien en met hem te praten. 's Zondagsmiddags hebben ze een heel eind gewandeld, samen. Buiten uit. Wel anderhalf uur lang. Heerlijk was dat. Echt ouderwets-heer-

lijk. Maar moeder was ook erg lief en hartelijk. Moeder had een waar feestmaal bereid en ze was vol belangstelling voor alles hier. En Ineke. Och, die probeerde natuurlijk als vanouds allerlei kleine karweitjes op haar af te schuiven met een lief lachje en een guitige kwinkslag. Maar ze kon het van haar hebben deze keer.

Ja, 't was werkelijk fijn thuis. Het is toch wel iets om heel dankbaar voor te zijn een thuis te hebben, waar je je altijd welkom weet, waar je te allen tijde en onder alle omstandigheden op . . . , ja, op kunt terugvallen. Moet ze zich eigenlijk niet diep schamen, dat ze . . . , dat ze zich haar moeder zo dikwijls anders wenst. Dat ze moeder in haar hart vaak van allerlei minder fraaie dingen: oppervlakkigheid, ijdelheid, gemakzucht beschuldigt?

Heeft zijzelf misschien geen fouten? Zou zij niet de kans gelopen hebben precies eender te worden als moeder en Ineke, als . . . , als het leven haar even erg verwend had als het die twee heeft gedaan? . . .

Joos is deze middag in een zeer milde stemming. Oma heeft al een beetje gelijk gekregen. Ze is haar ouderlijk huis in deze ene maand al met andere ogen gaan bekijken als tevoren. Toch vond ze het ook helemaal niet erg om weer naar „Klein Beukenheim” terug te gaan. Integendeel, ze vond het prettig. Het is immers ook heerlijk om helemaal zelfstandig te zijn, je eigen leven min of meer te leven in een totaal andere omgeving dan waaraan je altijd gewend bent geweest.

Ze hoeft het nog niet te zeggen, omdat de proefmaanden nog niet om zijn en je tenslotte nooit kunt weten wat er tussen zal komen, maar voor zichzelf heeft ze allang besloten dat ze hier blijft.

Ze is graag op „Klein Beukenheim”. En wat waren mevrouw

en de kinderen allemaal blij toen ze haar weer zagen. Dat vond ze zo fijn. Mevrouw zei zo echt hartelijk: „Ik gun je dat vrije weekend van harte, hoor, Joos. Dat weet je wel. Maar ik ben toch maar erg blij, dat je nu weer terug bent. Ik heb je echt gemist.”

En dat zei mevrouw niet alleen met het oog op haar hulp. Dat voelde ze. Al was dat natuurlijk een heel voorname reden. Ze is heus nuchter genoeg om dat te begrijpen.

„Ikke zegt tegen Harda: Als het Mei wordt, dan komt dit pinkje er bij. Dan geef je mij een cadeautje en dan mag je bij ons eten,” onderbreekt Wilfred's zachte stemmetje dan opeens haar gedachtengang.

Hij heeft haar hand even losgelaten, met nogal wat moeite z'n pink tegen z'n duim gedrukt om z'n drie vingertjes te tonen en laat dan plotseling z'n kleine pink naast de vingers schieten.

Joos, dadelijk een en al belangstelling, ziet het vertederd aan. Harda is het dochttertje van Henne, de werkster. Ze is gister meegekomen toen Henne de grote was moest doen en heeft met Wilfred gespeeld.

„Ja, hoor,” lacht ze dan. „Als 't Mei wordt komt je pink er bij. Dan word je . . . ?” Ze kijkt 'm vragend aan.

„Zoveel,” komt Wilfred trots en laat weer vier vingers zien.

„Vier,” leert Joos hem.

„Vier,” herhaalt Wilfred prompt. „En dan is 't feest, hè?” laat hij er meteen op volgen.

„Nou, vast hoor! Maar nu krijgen we eerst feest omdat Pappa thuiskomt, wat jij?”

Wilfred knikt hevig.

„Straks?” vraagt hij dan.

„Nee, morgen misschien,” vertelt Joos. „Nog één nachtje slapen, denk ik.”

Terwijl ze verder wandelen lacht ze even stil voor zich heen. Op „Klein Beukenheim” heerst bij voorbaat al een feestelijke stemming, omdat de „Deucalion”, de boot van kapitein Royer, vandaag in 't Kanaal komt en ze dus een telegram over mijnheer Royer's thuiskomst kunnen verwachten. Mevrouw is de hele morgen aan 't bakken en braden geweest. En zij heeft gisteren en vandaag het huis bij wijze van spreken met bezemen gekeerd. Alles moet glimmen en glanzen als mijnheer komt, al zal hij er, net als de meeste mannen, wel niet eens erg in hebben.

Maar dat doet er niet toe. Mevrouw vindt het fijn en het geeft haar voldoening, dat alles zo in de puntjes is. Dat hoort bij een feestelijke thuiskomst, vindt ze. Maar nu haar aandeel daarin eigenlijk af is, zit ze al bijna even erg in spanning als mevrouw, Jan Jaap en Edith, die de hele dag al, telkens als de bel gaat, denken dat daar het telegram zal zijn.

Van vijf Februari af is mijnheer Royer al van huis. Ze weet precies waar hij achtereenvolgens geweest is. In Lissabon, Palermo, Messina, Catania, Bari, Venetië, Triëst, Fiume, Susak en Oran.

Jan Jaap, die kleine rakker, weet de hele route op de kaart te vinden en heeft 'm haar steeds weer laten zien, zodat ze 'm nu wel dromen kan. Bovendien zijn er uit al die havenplaatsen brieven gekomen.

Na half Februari heeft ze dat natuurlijk persoonlijk meegemaakt.

Het moet heerlijk zijn voor een zeemannsvrouw en voor een zeeman en het hele gezin vanzelfsprekend, dat de luchtpost er is. Ze kunnen nu zoveel meer en vlugger contact met elkaar hebben dan vroeger.

Een mooie, grijze slee passeert. De heer achter het stuur

groet beleefd. Er gaat even een schokje door Joos heen. Frans van Popta. Ze haast zich terug te groeten. Hij kent haar dus nog van dat ene, korte poosje toen bij Steven en Bauk, nu alweer zoveel weken geleden. En dat, terwijl zij nog wel meende, dat hij amper op haar gelet had. Het maakt haar opeens onberedeneerd blij.

Als ze terugkomen en het tuinhek door willen gaan, komt Jan Jaap het huis uitgerend.

„Joos! Wilfred! Pappa komt morgen!” juicht hij.

„Is het telegram er?” vraagt Joos verrast.

„Ja, ja! Alles wel. Hoop morgen thuis te zijn, stond er op. Ik ben zo blij! Ik ben toch zo verschrikkelijk blij!” Hij maakt van louter vreugde de dwaaste sprongen, pakt dan plotseling Wilfred vast en danst met hem in het rond op het grasveld, waar de sneeuwkllokjes nu eigenlijk allemaal zijn uitgebloeid, maar de crocusjes hun gele en paarse en witte en lila bloemetjes overal laten zien.

Joos kijkt er lachend naar. Of zo'n jongen z'n vader ook gemist heeft, denkt ze intussen.

Aan tafel wordt bijna over niets anders gesproken dan over de thuiskomst van kapitein Royer.

„Pappa is nu nog niet eens lang weg geweest, hè, Mam?” zegt Jan Jaap. „Nog niet eens helemaal zeven weken. Maar soms. . . . Soms blijft pappa wel 's meer dan anderhalf jaar weg, hè, mamma?”

Mevrouw Royer knikt lachend. Zo goed als die Jan Jaap de dingen die z'n vaders varen betreffen altijd weet te onthouden. Kleine zeeman in de dop.

„Ja, dat is eenmaal in ons trouwen gebeurd,” vertelt ze dan aan Joos. „Na Edith's geboorte. Mijn man was toen nog

eerste stuurman en moest anderhalf jaar in West-Indië varen. Tussen New-York en de Caraïbische Zee.”

„Wat lijkt me dat erg, elkaar in zo'n tijd niet te zien,” zegt Joos.

„Dat valt ook werkelijk niet mee,” komt mevrouw Royer en ze zucht 's even. Maar vlak daarop weer vrolijk: „Maar zo lang is pappa na die tijd nooit meer van huis geweest, hè jongens?”

„Gelukkig niet,” zegt Jan Jaap uit de grond van z'n hart. En Edith lacht guitig: „Dan zou ik pappa niet eens meer kennen.”

„Dat geloof ik toch niet,” komt Joos. „Zo'n klein pappagekje als jij er een bent.”

Edith kijkt haar stomverbaasd aan. „Hoe weet jij nu”

Joos lacht geheimzinnig. „O kind, ik weet zoveel. Pas maar op, want Sinterklaas komt ook altijd bij mij om inlichtingen. Echt.”

„Dat 's gejokt. Dat is lekker gejokt,” juicht Edith. „Sinterklaas”

Maar Jan Jaap valt haar in de rede: „Vroeger, toen is pappa heel lang weg geweest, hè, mam? Wel vijf jaar.”

Mevrouw Royer kijkt opeens ernstig.

„Ja, dat was in de oorlog, begrijp je,” legt ze Joos dan uit.

„Toen kenden mijn man en ik elkaar nog helemaal niet. Maar mijn man was in Mei veertig nog tweede officier en voer toen op de „Bolsward”. Op acht Mei, dus twee dagen voordat de oorlog hier uitbrak, kwam dat schip in Port Said aan. Dezelfde dag vertrokken ze nog weer en op die afschuwelijke tiende Mei waren ze op zee. Daar kregen ze bericht, dat de oorlog was uitgebroken en order de dichtstbijzijnde geallieerde haven op te zoeken. Dat was voor hen Malta. De volgende dag kwamen ze daar aan.”

Joos luistert hevig geïnteresseerd.

„Schrokken ze niet vreeslijk van dat ontzettende bericht?” vraagt ze dan.

„Ja zeker. Maar mijn man zegt altijd, dat er wel een ontzaglijke spanning aan boord heerste toen, maar geen verslagenheid. Ook niet daarna. Op vijftien Mei zijn ze toen naar Gibraltar vertrokken. Ze hadden een lading aan boord, die uit Indische producten bestond: copra, tabak, tin en zo, alles bestemd voor havens in de Verenigde Staten. Je moet weten dat de „Bolsward” in charter voor de Java—New York—lijn voer.”

„Wat is dat in charter varen?” informeert Joos. „U zult me wel erg dom vinden, maar ik weet niets van al die dingen.”

„O, helemaal niet, hoor. Ik wist er vroeger net zo min iets van,” komt mevrouw Royer eerlijk. „Maar van mijn man heb ik naderhand natuurlijk een heleboel op dit gebied geleerd. Als men in charter vaart wil dat zeggen, dat een andere rederij jouw schip van jouw rederij voor een bepaalde reis of een bepaalde tijd heeft gehuurd en dat je dus gedurende die reis of die tijd niet voor je eigen rederij, maar voor die andere vaart,” vertelt ze dan. „Maar door de oorlog verviel die bestemming. Het schip heeft toen eerst een poosje in Gibraltar gelegen en vertrok toen naar Falmouth in Zuid-Engeland in plaats van naar New York.

Het voer in een convooi, dat beschermd werd door een enkel escortevaartuig. Maar van tevoren was het in Gibraltar helemaal grijs geschilderd. Je kon geen naam meer lezen en de vlag aan weerszijden van de boeg was ook niet meer te zien. Daar in Gibraltar lagen een hele massa schepen. Ook verscheidene onder Nederlandse vlag. Maar alles was 's avonds verduisterd. De „Bolsward” mocht ook toen hij voer geen enkel navigatie-licht laten branden.”

„Wat ontzettend gevaarlijk, hè?” leeft Joos zich de hele situatie in.

„Nou, reken maar,” komt Jan Jaap, die heel de tijd met schitterende ogen heeft zitten luisteren. Hij is zo trots op z'n vader, die zoveel beleefd en van de wereld gezien heeft.

Mevrouw Royer lacht 's naar hem. Jan Jaap en z'n vader!
Noul

„Van Falmouth moesten ze naar Hull en daar konden ze hun lading toen lossen,” vertelt ze dan weer aan Joos.

„Is mijnheer toen verder zolang als de oorlog duurde in Engeland gebleven?”

Mevrouw Royer schudt haar hoofd.

„O nee, hij is practisch de hele oorlog blijven varen. Waar mijn man niet allemaal geweest is in die jaren, dat steekt niet zo nauw. Eerst heeft hij nog een paar reizen op de „Bolsward” naar Canada gemaakt. Maar later voer hij op andere schepen. Naar Amerika, de Caraïbische Zee, Pakistan en Birma, Australië en het Panama-Kanaal. Om de Kaap naar Zuid- en Oost-Afrika. Ik zeg wel 's: 't is maar goed dat ik je toen nog niet kende, want ik zou rust noch duur gehad hebben. Al die mijnen en onderzeeboten. En dan de bommenwerpers niet te vergeten.”

„Nou, dat begrijp ik,” zegt Joos. „Heeft mijnheer ook erge dingen meegemaakt?”

Nu knikt mevrouw Royer.

„Ja, in '43. Toen nam het schip, waarop hij voer, deel aan de invasie op Sicilië. Dat schip is toen door vijandelijke bommenwerpers tot zinken gebracht en verloren gegaan. Maar de hele bemanning kon gered worden.”

„Gelukkig.” Joos zucht het bijna. Onwillekeurig gaan haar ogen naar het portret van kapitein Royer, dat in een zilveren lijstje op mevrouws bureautje staat. Hij draagt daar z'n

blauwe uniform met de grote ster en het kleine, gouden kroontje daarboven op de revers en de vier gouden banden met een krul op de mouwen van z'n colbertjas. Op z'n pet zie je de vlag van de rederij waarbij hij vaart, omgeven door een gouddraad lauwerkrans.

Zo rustig kijkt deze gezagvoerder de wereld in. Als je aan de oorlog terugdenkt, gaan je gedachten als vanzelf naar de mensen van het leger. Naar de verzetsstrijders ook vooral. En naar de Engelandvaarders niet te vergeten. Maar mannen als kapitein Royer, de mannen van de koopvaardij, wat een dappere kerels zijn dat ook geweest. Ze heeft daar eerder eigenlijk nooit bij stilgestaan, schaamt zich daar nu een beetje over.

Mevrouw Royer schept intussen het toetje voor de kinderen op.

„Hebt u wel eens een reis met mijnheer meegemaakt, mevrouw?” vraagt Joos dan opeens.

Mevrouw Royer schudt haar hoofd.

„Nee, nog nooit,” zegt ze en het klinkt werkelijk een beetje spijtig. „M'n man heeft het al zo dikwijls gevraagd. En ik zou het zelf ook eigenlijk wel heel graag 's willen. Maar het gaat bijna niet, hè, om de kinderen.”

„Maar ik ben er nu toch. Als u ze mij wilt toevertrouwen. Ik zal echt goed op ze passen,” komt Joos meteen spontaan. Maar vlak daarop krijgt ze een kleur. Net alsof die andere hulpen niet evengoed. . . . En zij. . . .

En ze hakkelt, plotseling verlegen, omdat mevrouw toch vooral niet de gedachte mag krijgen, dat zij zich beter geschikt acht voor een dergelijke verantwoordelijke taak dan haar voorgangsters hier: „Niet dat ik denk. . . ., dat ik denk, dat. . . ., dat ik het beter kan dan uw vorige hulpen. Echt niet, mevrouw. Dat zou al te eigenwijs zijn. Maar. . . .,

maar . . . Ik zou het u zo echt gunnen, weet u. En mijnheer, ja, mijnheer ook. Ik . . . , ik stel me maar in uw plaats.”

Mevrouw Royer kijkt Joos aan. En er is een grote genegenheid in de blik waarmee ze de dat doet.

„Aan jou zou ik hen wel toevertrouwen, Joos,” zegt ze dan eenvoudig. „Maar lang niet aan iedereen. Werkelijk niet. Maar misschien zou het dan nu toch 'r 's kunnen. Wat zou mijn man dat fijn vinden. Vind je het goed dat ik er 's met hem over spreek?”

„Natuurlijk, mevrouw.”

VIII

En nu is mijnheer Royer er.

Joos heeft zich bescheidenlijk in de keuken teruggetrokken, toen de taxi voorreed en mevrouw met de kinderen naar buiten vloog om hem te begroeten. Maar als ze goed en wel binnen zijn, komen de kinderen haar meteen halen. Joos moet hun pappa toch zeker zo gauw mogelijk zien.

Als ze in de kamer komen, pakt mijnheer Royer net Marlieske, die naar hem is komen toedribbelen, van de grond en tilt haar met z'n sterke armen hoog boven z'n hoofd. Ze kraait het uit van pret, die Marlies. De vorige week heeft ze opeens de slag, om uit de box de kamer in te glijden, te pakken gekregen. En toen was 't gebeurd met haar „gevangenschap”. Op één middag hebben mevrouw en Joos haar zeker samen wel zes keer weer in het loophek teruggezet. Maar even vlug als zij dat deden, even handig was Marlieske er weer uit ook. En dan maar triomfantelijk lachen met haar olijke snuitje. Toen hebben de beide grote mensen de strijd tegen die kleine dreumes maar opgegeven en heeft Joos de box geboend en gewreven en naar de zolder gebracht.

Marlieske kent haar vader nog best en is helemaal niet bang, nu ze zo hoog in de lucht hangt. Mevrouw Royer staat het tafereeltje aan te zien. Ze draagt een matgroen, jersey

japonnetje. Mevrouw lijkt nog jonger dan anders, denkt Joos. En haar ogen stralen.

Dan wordt Joos voorgesteld. Ze krijgt een stevige handdruk en een paar eerlijke, grijze ogen kijken haar even onderzoekend aan.

„Zo, ben jij nu Joos,” zegt mijnheer Royer dan met z'n zware, donkere stem. „Ik heb al veel goeds van je gehoord.”

Joos bloost lichtelijk bij deze woorden van lof. Gezagvoerder Royer heeft op slag haar sympathie gewonnen.

„Ja, en nu zul je nog meer goeds van haar horen,” lacht mevrouw Royer. „Zij, ja, nu moet je 's even heel goed luisteren, Egbert. Zij wil op die vier rakkers van ons passen en dan mag ik een reis met jou meemaken.”

Mijnheer Royer is kennelijk blij verrast.

„Echt, Joos, durf je dat aan?” vraagt hij. En als Joos knikt: „Dat is prachtig.” En tegen z'n vrouw: „Dan maak ik alles meteen in orde op het kantoor van de rederij als ik straks weer terugkom in Amsterdam. Ik ben nu overgeplaatst op de „Fortuna” voor een reisje van een maand. Vier Mei hoop ik van die reis terug te zijn en dan vertrek ik dertien Mei met de „Deucalion” naar de Middellandse Zee. Wat treft dat mooi. Dat is net een reis voor jou. Die maak je dan mee.” En terwijl hij even z'n arm om haar heen slaat: „Kind, Maret, wat lijkt me dat fijn!”

„Maar hoe lang duurt die reis?” informeert mevrouw Royer dan een beetje bezorgd. „Joos kan natuurlijk niet al te lang met de kinderen alleen hier zijn en” — met een lichte schrik plotseling, tegen Joos — „half Mei zijn jouw drie maanden om en als wij dan”

„Dertig Juni moeten we in Rotterdam aankomen,” weet mijnheer Royer. „Een reis van ruim anderhalve maand dus. Is dat te lang, Joos?”

„Welnee, mijnheer,” lacht Joos zorgeloos. „Helemaal niet.”
„Maar je drie maanden, Joos,” begint mevrouw weer.
„Och wat, die drie maanden. Natuurlijk blijf ik in ieder geval tot u weer goed en wel thuis bent. En misschien. . . ., misschien nog wel veel langer, als u me tenminste houden wilt,” laat ze er dan met een olijk lachje op volgen.
„Of ik je houden wil,” komt mevrouw Royer meteen verontwaardigd. „Dolgraag. Dat weet je wel. O, kind, als dat toch zou kunnen.”

Joos wordt opeens ernstig. Ze moet niet iets beloven wat ze niet kan nakomen.

„Zelf zou ik het in ieder geval wel graag willen,” zegt ze nu eerlijk. „Maar ik weet natuurlijk niet of het om thuis zal gaan. U weet, ik was altijd bij vader in de zaak. En m'n zusje, Ineke, die nu mijn plaats inneemt. . . . Enfin, dat is weer een heel ander type. Als 't zeilweer wordt en ze fladdert steeds uit. . . . Maar maakt u zich voorlopig in geen geval zorgen. Die reis gaat door. Bij leven en welzijn.”

„Natuurlijk bij leven en welzijn. Zo maken wij onze plannen immers altijd,” komt mijnheer Royer ogenblikkelijk.

Mevrouw Royer en Joos knikken. Ja, wij. Wij, die ons naar de naam van Christus noemen. Wij, die al gaat het met vallen en opstaan toch in alles met Hem willen rekenen. Wij, die weten dat God ons leven in Zijn hand heeft en dat wij zelf nog niet eens over het volgende moment van ons leven kunnen beschikken zelfs.

Ze begrijpen de diepere inhoud van die paar simpele woorden zo goed.

De kinderen zijn natuurlijk ontzettend benieuwd naar wat er in de koffers zit. Ze staan gewoon te popelen, kunnen bijna niet wachten tot hun vader ze gaat uitpakken.

„Och toe, laat pappa nu eerst even rustig zitten,” zegt mevrouw Royer. Ze heeft z'n eigen clubfauteuil bij de haard neergezet, wil hem daar nu 's even heerlijk lui installeren. Maar haar man zegt: „Och, vooruit, laat ik ze hun spullen direct maar even geven. Dan kunnen ze er dadelijk mee gaan spelen en zijn ze meteen zoet.”

De kinderen juichen.

Jan Jaap helpt ijverig mee met het binnen brengen van de vrij zware koffers, die nog in de hal staan.

Joos gaat, onder het voorwendsel dat ze nodig naar het eten moet gaan kijken, de kamer uit. Maar het duurt niet lang of Jan Jaap, Edith en Wilfred komen haar hun schatten tonen. Speelgoed is het. Speelgoed, dat eigenlijk in niets verschilt van het speelgoed hier, maar dat natuurlijk een heel bijzondere waarde heeft, omdat pappa het heeft meegebracht uit zo'n ver land.

„Prachtig, prachtig!” bewondert Joos gul Jan Jaap's plastic schoolétui en grote bal, Edith's pop en tasje, Wilfred's blokkenwagen en kleurboek.

„Ja, hè?” glundert Ditty. „En jij krijgt ook wat, Joos. Kom maar mee.”

Joos wordt na enig tegenstribbelen — verbeeld je dat het niet waar is, dan slaat ze toch ook even een figuur — weer mee naar de kamer getroond.

„Moet je 's kijken, Joos,” wijst mevrouw Royer, zodra ze haar ziet, naar een zilveren gondeltje met stuurman uit Venetië en een paar prachtig geboetseerde terra-cotta beeldjes uit Palermo, die ze even op de schoorsteenmantel heeft gezet om 's te kijken wat voor effect ze daar maken. „Vind je ze niet snoezig?”

„Beeldig!” zegt Joos uit de grond van haar hart. „Dat gon-

deltje! Maar die beeldjes ook. Dat oude vrouwtje! Zo echt natuurlijk, hè?"

„Is het ook," vertelt mijnheer Royer nu. „Die boetseerders nemen dikwijls gewone volkstylen als voorbeelden voor hun werk."

„O, wat enig!" vindt Joos. Ze kijkt nog 's naar de beeldjes. Drie zijn het er. Allemaal verschillend.

„Welk vind jij het mooiste?" vraagt mevrouw Royer dan als terloops.

Joos aarzelt even. Ze vindt ze stuk voor stuk zo prachtig. Maar het allermooist? . . . Ja, toch nog. . . .

„Dat oude vrouwtje, geloof ik," zegt ze dan.

Mevrouw Royer pakt het meteen en wil het Joos met een: „Dan is dat voor jou" geven.

Maar Joos legt ogenblikkelijk haar handen op haar rug en neemt het beeldje niet aan.

„Nee," zegt ze heel beslist, „zo bedoel ik het niet."

„Maar ik wel," lacht mevrouw Royer. „Ik hoef er toch zeker geen drie. En bovendien, straks ga ik er immers zelf naar toe. Dan kan ik bij wijze van spreken net zoveel beeldjes kopen als ik maar wil," laat ze er schertsend, haar hand op Joos' schouder, op volgen.

Joos geeft zich gewonnen. Voorzichtig pakt ze het beeldje aan. „Nu, dan maar heel erg hartelijk bedankt, hoor, mevrouw," zegt ze. „En u ook, mijnheer." Dit laatste met een lichte blos. Ze moet toch nog een beetje aan deze breedgeschouderde, rustige man, die zo heel sterk lijkt, wennen. „'t Is al goed, hoor," wuift die haar dank weg. „En vertel nu meteen maar aan mijn vrouw wat ze van haar reis voor je moet meebrengen," laat hij er dan op volgen. „Zo'n zilveren gondeltje? Dat valt in de regel erg in de smaak bij de dames. Ik heb er tenminste stellig al wel zesmaal één voor mijn

vrouw meegebracht. Maar alle keren was het na een poosje weer verdwenen, ook, omdat die of die er gewoon wèg van was en mijn vrouw het maar weer cadeau had gegeven."

Joos moet lachen om de grappige manier waarop kapitein Royer dat in zijn mond zo vreemdklinkende „er gewoon wèg van was” zegt. En mevrouw Royer knikt en ze probeert daarbij eerlijk een schuldbewust gezicht te zetten: „Ja, 't is waar, hoor, Joos."

Maar mijnheer Royer gaat intussen al verder: „Een mooie zijden sjaal is trouwens ook meestal erg welkom. En een aardige tas van fijn riet met bloemen geborduurd. Er is keus genoeg. Bedenk je maar 's goed."

„Zo'n paar heerlijk-warme pantoffels van ezelinnenhuid, gevoerd met geitenhaar, net als ik heb," vult mevrouw Royer het verlanglijstje aan. „Maar, o nee, dat gaat niet. Die kwamen van Cyprus," bedenkt ze dan. „Daar komen wij niet, hè, Bert?"

Mijnheer Royer schudt z'n hoofd.

„Nee, daar komen we niet. Maar. . ."

Joos loopt lachend de kamer uit.

„U hoeft echt niets voor me mee te brengen," zegt ze. „Maar als u het toch doet, dan vertrouw ik het kiezen en uitzoeken heel goed aan u toe."

's Avonds schrijft ze eerst op haar kamer een lange brief aan Fok Attema. Dan gaat ze 'm posten en loopt meteen nog even naar de Berkenlaan. Ze is vast besloten mijnheer en mevrouw in deze dagen zoveel mogelijk alleen te laten. Mensen die elkaar zo weinig zien. . . .

Ze loopt langs het huis waar Frans van Popta woont. Doet ze dat expres? Hoopt ze een glimp van hem op te vangen, net als de vorige week, toen het licht in de benedenvoor-

kamer, bepaald zijn zitkamer, in volle glorie brandde en hij aan een bureau zat te schrijven? Of is het haar alleen maar om een wat langere wandeling begonnen? De andere kant de Merellaan af is korter.

Ze vraagt het zich af terwijl ze langs het huis, dat nu helemaal donker lijkt, waar nu zelfs nog geen streepje licht door een kiertje van de overgordijnen valt en verraadt dat er iemand binnen is, loopt. Ze vraagt zich dat af, omdat het nu eenmaal haar aard is zich al dergelijke dingen af te vragen. Maar dan wordt ze opeens boos op zichzelf. Och, wat een grote onzin is dat toch allemaal. Ze wil niet eens een antwoord op deze vragen zoeken. Ze lijkt wel mal tegenwoordig. Ze heeft er zich ook al een paar maal op betrappt, dat, als ze een auto langs hoorde rijden, ze gauw ging kijken of het misschien die mooie, grijze slee was. Zijn slee. En dat ze lichtelijk teleurgesteld was als het een andere wagen bleek te zijn.

Het wordt hoog tijd, dat ze zichzelf 's weer flink onder handen neemt. Die hele Frans van Popta kent ze als het er op aankomt immers eigenlijk niet eens. Net precies één keer heeft ze hem ontmoet. En dat was nog maar heel kort ook. En als ze in die korte tijd tien woorden met elkaar gewisseld hebben, is dat veel.

Waarom moet ze toch zoveel aan deze man denken? . . . Och, natuurlijk, omdat het nu toch niet dadelijk gewoon genoemd kan worden wanneer iemand in jouw bijzijn jouw en zijn gastheer op zo'n hatelijke toon dergelijke dingen vraagt als hij op die avond deed. Dan zeg je immers meteen tegen jezelf: „Wat is dat toch voor een rare snuiter?”

Je mag zoiets dan mooi of lelijk vinden, je belangstelling is in ieder geval gewekt. Of je belangstelling? Misschien is dat wel een veel te mooi woord voor zoiets. Je nieuwsgierigheid

kun je waarschijnlijk beter zeggen. Goed, dan je nieuwsgierigheid. Maar op dat moment heeft zij in ieder geval meteen al gedacht: ik zou wel 's graag willen weten wat voor een man dit nu toch is. Daarom heeft ze later ook, zodra ze de kans kreeg, Bauk naar hem gevraagd. En sedert die haar toen zoveel van hem verteld heeft en dat zó gedaan heeft, met zoveel warme sympathie en vriendschap voor hem, heeft zij een gevoel of ze hem heel goed kent. Of hij geen vreemde voor haar is.

Ze weet nu immers zoveel van hem. Van zijn moeilijk leven. Zijn groot verdriet. Z'n kindertjes. Ja, heel veel. Meer dan genoeg om innig medelijden met hem te hebben. Om in grote sympathie aan hem te denken, telkens weer. Maar toch nog lang niet alles.

Het voornaamste weet ze niet. Z'n verdriet staat in verband met het gemis van zijn vrouw. Dat heeft ze heel goed begrepen. Maar waardoor mist hij haar? Is ze gestorven? Is hij van haar gescheiden? Is ze zomaar bij hem vandaan gelopen en er met een ander vandoor gegaan?

Onder Bauk's vertellen heeft ze zich dat al afgevraagd. En daarna telkens weer. Zo dikwijls heeft ze daar nu al over gepiekerd. Deze drie mogelijkheden zijn er volgens haar maar. Een vierde kan zij tenminste niet bedenken.

Ze loopt daar nu weer over te peinzen, nu zij, net zijn huis voorbij, de harde weg naar het dorp inslaat.

Och, die beide laatste mogelijkheden zijn immers vrijwel uitgesloten. Als hij van z'n vrouw gescheiden was of als zij bij hem vandaan was gelopen, dan zou hij toch zeker z'n kinderen nooit bij z'n schoonouders in huis gedaan hebben. In een huis, waarin hij toch altijd weer de kans zou lopen haar onverwacht te ontmoeten. Bij mensen, van wie zij toch altijd, ondanks alles, het kind zou blijven, hun eigen dochter.

Nee, zoiets lijkt haar onmogelijk. Hij moet wel weduwnaar zijn. Z'n vrouw is natuurlijk gestorven. En dat betekent voor iemand met zijn karakter, zo trouw en zo edel volgens Bauk, vanzelfsprekend een veel dieper verdriet dan voor menige man die eerst wel heel hard schreit, maar dikwijls binnen heel korte tijd alweer hertrouwd is.

Bij hem. . . . Bij hem zullen de mensen wel niet veel tranen gezien hebben. Maar wat zal hij van binnen een pijn gehad hebben. En nog hebben. Hij is natuurlijk trouw tot en met. Bij hem zal er stellig nooit, of anders in ieder geval pas na heel veel jaren, plaats komen voor een ander.

Prachtig vindt ze zoiets. Hij heeft natuurlijk ontzaglijk veel van z'n vrouw gehouden. Heerlijk moet het zijn om zo'n man te hebben. Ja, zij. . . .

Maar dan komt er plotseling een nieuwe gedachte haar brein binnensluipen. Een afschuwelijke gedachte. Ze wil 'm terugdringen, maar het lukt haar niet.

Zou z'n vrouw zich misschien zelf. . . .? O nee, aan zoiets vreeslijks wil ze niet denken. Maar zijn kruis is zo heel zwaar, zei Bauk. En als iemand zelf. . . ., hoe dan ook. . . . Dan is er toch bij degenen die achterblijven dikwijls zelfverwijt. Dat weet ze. Als ik beter op haar gelet, beter op haar gepast had, zeggen ze dan. Dan is er bij het leed om het gemis nog een ander groot leed.

Ze wil toch nog 's weer met Bauk over hem praten als ze de kans krijgt. Ze wil alles van hem zo graag heel precies weten.

Zou Bauk nog 's weer over hem beginnen? Och, ze spreken elkaar zo weinig alleen. Steven is er eigenlijk altijd bij.

Ja, verleden week ook weer. Dat was de eerste keer na die avond, waarop hij haar Joosje genoemd heeft. Eigenlijk had ze er toen wel een beetje tegenop gezien hem weer te ont-

moeten. Zo aardig was ze op die bewuste avond werkelijk niet tegen hem geweest. Als iemand haar zo behandeld had, zou ze zich beslist beledigd gevoeld hebben. Niet alzo Steven Bestebreurtje. Als was er niets gepasseerd tussen hen, zo vriendelijk kwam hij haar weer tegemoet. Onbegrijpelijk gewoon. Of onbegrijpelijk? Paste het eigenlijk niet precies bij hem? Hij leek immers wel geen eergevoel te hebben.

Ze is er. Als Steven nu 's weg is. Dat hoopt ze plotseling zo. Dan vraagt ze Bauk beslist. . . .

Ze belt intussen aan.

Steven doet haar open.

Hij is dus alweer thuis. Wat jammer. Enfin, er is niets aan te doen. Dan maar weer op een andere keer hopen.

Maar in de kamer wacht haar een grote verrassing. Daar zit Bauk met. . . . Frans van Popta.

Met dat ze hem ziet zitten, krijgt ze een kleur van jewelste. Ze wordt prompt woedend op zichzelf. Daar heb je het nu al. Dat komt er nu al van. Ze denkt veel te veel aan hem, natuurlijk. Nu heeft ze plotseling het benauwde gevoel, dat hij dat allemaal weet. Dat zij. . . .

Maar Frans en Bauk en zelfs Steven schijnen geen erg in haar zeer verhoogde bloos te hebben. Of ze doen alsof. Gelukkig.

Misschien verslijten ze me wel voor een heel verlegen meiske, dat bloost, zodra ze ergens komt waar meer of andere mensen zijn dan ze had verwacht, spot ze dan in stilte met zichzelf. Enfin, vooruit maar. Dat is in ieder geval beter, dan dat ze denken, dat het om Frans persoonlijk is. Stel je even voor. Ze zouden nog kunnen gaan menen dat ze verliefd op hem is. Verbeeld je. Het idee alleen. Een zoveel ouder iemand. En dan nog wel een weduwnaar met twee kinderen.

Bauk heeft zoals gewoonlijk op deze tijd van de avond koffie

met koek. Het wordt een gezellig uurtje. Ze zitten met z'n vieren rond de tafel en praten als goede vrienden. Je kunt je bijna niet voorstellen, dat Frans op die andere avond zo heel anders tegen Steven deed, denkt Joos verbaasd. En dat Steven ook maar net doet alsof er nooit iets dergelijks gepasseerd is. Nu ja, ze hebben elkaar nadien natuurlijk al wel weer vaker ontmoet en bovendien, Steven, die.... Die heeft nu eenmaal geen karakter. Of nee, dat is toch te erg. Dat mag ze nu ook weer niet denken. Eergevoel, dat heeft hij niet. Of in ieder geval bitter weinig.

Maar Frans.... Hij haalt met Bauk een herinnering op uit de tijd, waarin ze nog allebei in Sneek op school gingen. Smakelijk vertellen kan hij. En zo echt hartelijk, aanstekelijk bijna, lachen. Dat had ze zomaar niet van hem verwacht. Maar misschien vergeet hij hier z'n verdriet 's heel eventjes. Wat vraagt hij ook echt belangstellend naar kleine Marius, die een paar dagen terug opeens zo'n hoge koorts kreeg. Maar over z'n eigen kindertjes spreekt hij niet. Dat valt haar op. Denkt hij dat zij niet weet....?

Ze kijkt naar zijn handen. Lange, slanke vingers heeft hij. En ja, hij draagt een trouwring. Eén! Als hij werkelijk weduwnaar is, zou hij er toch eigenlijk twee moeten dragen. Of doen weduwnaars dat niet? Weduwen wel. Dat weet ze heel zeker. Mevrouw De Wit draagt altijd twee gladde ringen. En mevrouw Van der Werf ook. Maar weduwnaars?.... Dat weet ze opeens niet. Daar heeft ze ook eigenlijk nooit eerder op gelet. En deze Frans van Popta.... Ze gelooft zeker dat, al deden alle weduwnaars het, hij het nog niet zou doen. Om geen medelijden op te wekken. Hij wil immers geen beklag. Een ander heeft niets met zijn verdriet te maken.

Zou hij in het begin nog een rouwband gedragen hebben?
Of zo'n klein zwart ruitje op z'n mouw? Vast niet!

Als ze tenslotte opstaat om naar huis te gaan en Steven zich als steeds wil klaarmaken om haar te begeleiden, springt hij ook op.

„Blijf jij nu maar rustig bij je vrouw, galante ridder,” zegt hij. „Ik breng deze dame keurig thuis.” En als Steven wil protesteren: „Ik moet immers toch dezelfde kant op, jô.”

Even later lopen ze samen op de Berkenlaan. Ze spreken niet veel. Maar dat hindert niets. Het is toch goed om hier zo samen door het al nachtstille dorp te wandelen.

Maar op een gegeven moment pakt hij, net als Steven laatst, ook even haar arm vast met een waarschuwend: „Pas op die takken, juffrouw Van Heek. Daar zou u lelijk over kunnen struikelen. Hebben kwajongens zeker weer gedaan.” Hij schopt ze meteen aan de kant. „Zo, die kunnen tenminste geen kwaad meer doen.”

„Nee,” zegt Joos enkel. En ze denkt: wat een verschil. Dat aanraken van Steven. . . . Echt iets engs ging van hem uit. Dat heb ik me werkelijk niet verbeeld. Maar dit. . . . Dit deed me niets. Dit was heel gewoon. Zo hoort het ook te zijn. Ze voelt zich zo veilig naast deze stoere, sterke man.

Voor het hek van „Klein Beukenheim” nemen ze afscheid met een handdruk.

„Dag, mijnheer Van Popta. Welbedankt voor het veilige geleide.”

Hij lacht. „Dit lag voor de hand, vindt u niet? We zijn immers bijna burenen. Welterusten, juffrouw Van Heek.”

„Zegt u toch Joos,” komt Joos opeens spontaan. „Dat doen Steven en Bauk immers ook.”

„Graag. Maar dan noemt u mij natuurlijk Frans.”

De kleuren schieten Joos uit. Zo heeft ze het niet bedoeld. Nee, echt niet. Hij is immers zoveel ouder dan zij. En bovendien getrouwd. Of tenminste. . . .

„Nee,” zegt ze dan, „dat bedoel ik niet. U bent. . . .” Dan zwijgt ze plotseling. Ze kan toch moeilijk zeggen: al zo oud. Kan hij gedachten lezen?

„Al zo'n oude vent,” vult hij lachend aan. „Maar dat valt mee, hoor. Net precies een jaartje ouder dan Steven.” En dan: „Dat is dan dus afgesproken. Ik zeg Joos en jij zegt Frans. Les amis de mes amis ¹, hè?”

„Nu, goed dan,” geeft Joos zich gewonnen. „Maar echt, ik. . . .”

„Ik durf het eigenlijk niet goed,” plaagt hij.

„Ja, zoiets,” komt Joos eerlijk.

„Slaap lekker, Joos.”

„Slaap lekker. . . ., Frans.”

Het is alles heel gewoon. En tòch. . . .

¹ De vrienden van mijn vrienden.

IX

Wilfred heeft een griepje. O, een heel kleintje maar. Hij mag lekker in z'n eigen ledikantje beneden in de warme kamer voor de ramen liggen. Hij vindt dat prachtig. 't Is ook maar niet even gezellig. Z'n moeder en Joos zitten alle twee bij hem en Marlieske scharrelt wat om hen heen.

Nu brengt ze hem opeens al haar speelgoed. Het ene stukje na het andere gooit ze, kraaiend van plezier om het leuke spelletje, in z'n bedje. Maar als alles er in ligt, wil ze het dadelijk weer terug hebben. Dat geeft even een huil- en bijna een vechtpartijtje. Want met sommige dingen wil Wilfred nu ook net juist zo heel graag een poosje spelen.

Als Marlieske tenslotte als een echt klein, venijnig kattenkopje luid krijsend aan de kop van haar dierbare beer, waarvan Wilfred stijf de poten in z'n stevige knuistjes houdt, trekt, vindt hun moeder, dat het nu toch wel tijd wordt, dat zij er zich 's mee gaat bemoeien. Ze probeert Wilfred te overreden de beer maar aan Marlies terug te geven. Maar Wilfred laat 'm nog niet los.

„Ze heeft 'm mij toch eerst zelf gegeefd,” pruilt hij.

„Je hebt gelijk,” vindt z'n moeder. „Maar Marlieske is nog maar zo'n kleine hummel. Die begrijpt nog niet, dat het eigenlijk niet mooi van haar is dat ze zo doet, zie je. Maar

jij bent al zo groot. Vooruit, geef haar maar een beetje toe, niet?"

Ze heeft de juiste snaar bij haar jongste zoon getroffen. Hij voelt zich opeens heel erg groot en zonder ook maar iets achter te houden, geeft hij Marlieske royaal alles wat ze hebben wil, terug. Intussen praat hij z'n moeder na: „Nou, vooruit dan maar. Omdat je nog zo'n kleine hummel bent." Mevrouw Royer en Joos kijken elkaar vertederd lachend aan. Zo'n kleine schat. Maar Marlieske is meteen stil. Op haar wangetjes is zelfs niet ook maar een spoor van een traan te ontdekken. Klein duveltje. Eigenlijk is het glad mis dat ze haar zin weer gekregen heeft.

Mevrouw Royer zucht even. Wat doet ze de dingen toch vaak fout. Opvoeden is werkelijk geen lichte zaak.

Henne is er en Joos heeft daardoor een makkelijk dagje. Ze benut dat vanmorgen met het aan kant maken van de was. Er zijn kapotte kousen. En allerlei kleine karweitjes. Hier is een knoop af, daar is een naadje losgegaan. Joos' handen reppen zich. 't Is zo fijn als alles straks weer heel in de kasten geborgen kan worden. En vanmiddag gaat ze naar de stad voor boodschappen. Daar heeft ze echt zin in.

Nu ze op een klein dorp, waar lang niet alles te krijgen is, zit, heeft ze de voordelen, die een stad op dat terrein biedt, pas leren waarderen. Thuis vond ze dat allemaal heel gewoon. Ze wist eenvoudig niet beter dan dat het zo hoorde. Maar dat is hier anders geworden. Niet dat ze overigens terug verlangt naar 't leven in de stad. Zo'n enkel middagje is echt genoeglijk en daar geniet ze dan ook elke keer extra van. Meer dan ze thuis ooit gedaan heeft als ze 's ging winkelen. Maar 's avonds vindt ze het dan ook weer heerlijk om naar huis te gaan. Het dorp is haar al zo eigen en vertrouwd geworden. En nu het April is, begint het er in de bos-

sen al zo anders uit te zien. De lariksen hebben zich al met hun eerste, prilgroene naaldjes getooid. En de berkjes zijn als oversluierd door een waas van teer groen. Zo mooi!

Mevrouw Royer zit aan haar bureautje en schrijft een lange brief aan haar man, die alweer lang en breed vaart. Het afscheid is deze keer heel wat minder zwaar geweest dan in de regel het geval is, door de gedachte dat ze, na deze bovendien nog korte reis ook, samen de volgende hopen te maken. 't Is echt gezellig in de kamer. De zon schijnt er naar binnen. Op tafel staan gele trompetnarcissen. En op de boekenkast een pul met een grote bos prachtig uitlopende kastanjetakken.

„Mamma!”

Joos lacht. Daar begint me die Wilfred warempel alweer. Zo'n kleine rakker toch. Hij heeft daarnet, na dat akkevietje met Marlies, aan een stuk door tegen z'n moeder gepraat en telkens maar weer haar aandacht gevraagd. Tenslotte heeft mevrouw gezegd: „Maar nu moet je mamma 's een ogenblikje met rust laten, hoor, Freddie. Anders krijg ik deze brief voor pappa nooit op tijd klaar. Ga nu 's even mooi spelen.”

Nog geen tien minuten heeft hij het volgehouden. Arme mevrouw. Ze is vooralsnog zo verstandig haar jongste zoon geen antwoord te geven.

„Mammie!”

Mevrouw Royer schrijft rustig door.

„Mamke!”

Z'n moeder doet nog steeds of ze hem niet hoort.

„Mammieke!”

Nog houdt mevrouw Royer zich doof.

Maar Wilfred geeft het zo gauw niet op. Hij is een expert in het bedenken van lieve naampjes.

„Mammia!”

Mevrouw Royer heeft grote moeite om niet te laten merken hoe ze eigenlijk lachen moet.

„Mammiekiel!” Zo aandoenlijk lief.

Mevrouw Royer kan haar rol van niets horende eenvoudig niet langer spelen. Ze draait zich om en kijkt naar Joos. Dan lachen ze allebei.

Het volgende ogenblik staat mevrouw Royer al over het bedje van Wilfred gebogen.

„Eigenlijk, eigenlijk moest ik je klapjes geven, stoute jongen,” zegt ze kwasi-boos. „Maar omdat je toch ook weer zo’n heel, heel lief jongetje van je moeder bent, doe ik het toch maar niet.”

Ze knuffelt hem ’s fijn.

Wilfred straalt. Hij slaat bei z’n armpjes om haar hals, geeft haar een heleboel kusjes en zegt dan: „Ikke vind mammie zo heel, héél lief!” Hij zet daarbij een snuitje! Een echte charmeur zou het hem werkelijk niet verbeteren. En vlak daarop: „En gaat mamma nu een heel mooi versje voor ’t zieke jongetje zingen?”

Natuurlijk doet z’n moeder het. Wie is nu ook bestand tegen zo’n schattige, kleine vleier.

Joos ziet het tafereeltje glimlachend aan. Wat moet het toch heerlijk zijn om moeder te mogen wezen. O, wat hoopt ze toch erg, dat zij ook eens. . . . Er wordt heel veel van een moeder gevraagd ook dikwijls. Natuurlijk. Dat weet ze allemaal wel. Maar wat krijgt ze ook ontzettend veel. Wat een liefde alleen al. Wat kan ze ook ontzaglijk rijk zijn. Ze ziet het hier alle dagen opnieuw. En Bauk zei het die eerste avond immers ook nog.

Ze buigt zich weer over haar werk.

Hoe het met Bauk is? Ze verwacht weer een kindje. Het is

nog maar heel in het begin, maar zij mocht het toch weten. Dat vindt ze zo enig. Zij is de enige tot nu toe aan wie Bauk dat grote geheim heeft toevertrouwd. „Mem schrijf ik het over een poosje wel 's,” zei ze. „Er is nog tijd genoeg. En Mem maakt zich altijd zoveel zorgen als ik in verwachting ben.”

Ze moet vanmiddag vooral niet vergeten die boodschappen voor Bauk te doen. Ze zal ze straks nog even op haar lijstje zetten. 't Zou zo sneu zijn als ze ze vergat. Bauk zelf komt zo goed als nooit het dorp uit buiten de vacaties om.

Ze heeft Bauk toch wel even met heel andere ogen bekeken, toen ze haar dat grote nieuws verteld heeft. Het moet toch wel iets heel geweldigs zijn als er zich zo'n groot wonder in je voltrekt. Ze heeft dat nog nooit eerder van zo dichtbij en zo van het eerste begin af meegemaakt. Ze voelt nu bijna iets als eerbied voor Bauk.

Steven heeft ze er ook eens op aangekeken. Maar natuurlijk zag ze niets bijzonders aan hem. Hoe zou het ook. Maar toch. Ze wil op hem blijven letten. Hij weet niet, dat zij is ingewijd, moet dit grote dus nog echt helemaal als een mooi geheim van hun tweetjes beschouwen. Wisselt hij weleens een blik van blijde verstandhouding met Bauk nul Is hij ook attenter voor haar dan anders? O, ze hoopt het zo.

Zij. . . . Als zij in Bauk's omstandigheden was! Ze zou het niet kunnen uitstaan als haar man dan niet extra lief voor haar was. Ze kan zich eenvoudig ook niet voorstellen, dat hij het niet zou zijn. Zoiets groots.

Het is bij Bauk en Steven nu al wel de vierde keer natuurlijk. Dat zal wel enig verschil maken. Dat spreekt vanzelf. Maar aan de andere kant: het blijft toch steeds een geweldige gebeurtenis, een ontzaglijk groot wonder.

Bauk ziet er maar smalletjes uit, vindt ze. Ze krijgt de kin-

dertjes ook wel een beetje vlug op elkaar. Rixt zal nog geen vijf zijn als dit vierde kindje komt.

Joos heeft een fijne middag. Ze geniet van het winkelen, van de toch ook wel weer echt gezellige drukte, die een stad biedt, vindt dat ze erg goed slaagt met haar inkopen en tracteert zichzelf tenslotte op een thé complet in een aardige lunchroom. Daar inspecteert ze meteen haar boodschappenlijstje nog eens.

Heeft ze nu werkelijk niets vergeten?

Nee. Ja, toch, daar helemaal onderaan. Een autootje voor Wilfred. Dat heeft ze er nog op 't laatste moment onder gekrabbeld, omdat hij al maar weer zei: „En ikke krijgt een autootje, hè, Joos.” Natuurlijk krijgt hij het. Een kind mag weleens een klein beetje verwend worden zo af en toe, vindt ze. En een ziek kind zeker.

Gelukkig dat ze het nog ontdekt. Verbeeld je dat ze zonder thuis was gekomen. Dat zou dan toch wel zo'n grote teleurstelling voor Freddie zijn. Ze heeft ook nog een pepermuntlollie voor hem. Net als voor Jan Jaap en Edith. En voor de oudste twee van Bauk. Dat autootje krijgt hij extra. Vanwege z'n griepje. Die pepermuntlollies zullen ze vast prachtig vinden. Je ziet ze op het dorp nog niet. 't Is 's weer wat anders ook. Ze zien er zo fris uit met die veelkleurige strepen. En ze zijn zo lekker dik. Voor Marlieske en Marius Beste-breurtje heeft ze schuimpjes. Vinden die kleintjes altijd heerlijk en ze zijn fijn gevaarloos.

Ze kijkt 's op haar horloge. Kwart over vijf wijst dat. Is haar theepotje leeg? Ze tilt even het dekseltje op. Ja, helemaal. Jammer. Maar wacht 's, ze heeft nog een koekje. Lekker. Zo. Nu meteen maar even afrekenen. Kan ze rustig Wil-

fred's autootje gaan uitzoeken en dan op haar gemak naar de bushalte wandelen.

Als ze bij de bushalte komt, inspecteert ze haar horloge weer. Dat valt mee. Ze is nog bijna tien minuten te vroeg. Enfin, beter dan een halve minuut te laat. Ze wandelt een beetje heen en weer, staat dan 's een poosje tegen het bushaltepaaltje geleund te kijken naar alles wat er daar zo al passeert. Ze vindt dat altijd weer een interessante bezigheid. De mensen zijn zo verschillend. En je vangt soms brokstukken van gesprekken op! Nee!

Opeens stopt er een auto vlak bij het bushaltepaaltje. Joos kijkt net een nogal in maat en omvang verschillend echtpaar van zo'n middelbare leeftijd na. Zij is lang en mager, hij kort en gezet. Ze slepen, of trachten dat althans te doen, een weerstrevend nakomertje of kleinkind — daarover is ze het nog niet met zichzelf eens — mee. Ze doen dat met een „zoet” lijntje, volgehangen als het wordt met luid uitgeschreeuwde beloften van allerlei heerlijke dingen, die de rakker thuis voorgezet zal krijgen, als hij nu maar doorloopt. Ze heeft de wagen daardoor helemaal niet zien aankomen. Pas als hij daar plotseling vlak voor haar stilstaat, ziet ze hem. En ontdekt tegelijkertijd met blijde schrik, dat het de grijze slee van Frans van Popta is. Van Frans van Popta, die ze nog niet weer gezien heeft na die avond in Maart, waarop hij haar heeft thuisgebracht.

Wat betekent dit? Is dit voor haar? Of . . . ?

Tijd om over deze vragen na te denken krijgt ze niet. Het volgende moment heeft hij het raampje al naar beneden gedraaid en z'n hoofd er door gestoken.

„Meerijden?” vraagt hij enkel.

„Graag.”

Ze zit al naast hem eer ze het eigenlijk goed beseft. Het gaat allemaal zo vlug in z'n werk. Ze rijden alweer ook.

„Ik zag je net staan,” legt hij dan uit. „Je stond natuurlijk op de bus te wachten.”

Joos knikt. „Ik ben vanmiddag wezen winkelen,” vertelt ze dan.

„O juist, ja.”

Dan zwijgen ze een poosje.

Joos kijkt naar Frans' handen. Zo rustig als die dat stuur vasthouden. Losjes. En tegelijk toch zo, dat je voelt: hij heeft het helemaal in z'n macht. Ze krijgt weer datzelfde veilige gevoel als op die avond toen ze samen door dat nachtstille dorp liepen. Ja, zo'n man! Dat is haar ideaal. Zo rustig, zo stoer, zo sterk, zo manlijk. Ze weet dat nu zo heel zeker. Eigenlijk al sedert de eerste keer dat ze hem gezien heeft. Frans zelf...? Ach, welnee. Ze gooit die gedachte weer even ver van zich af als ze dat die vorige keer gedaan heeft. Het idee alleen. Een weduwnaar met twee kinderen. En dat, terwijl zij nog een en twintig moet worden. Je zou de mensen 's horen! „Die is natuurlijk bang dat ze overblijft.” O ja, dat zouden ze vast en zeker zeggen. En Ineke...

„Nog bij Bauk geweest de laatste dagen?”

Joos schrikt bijna op van het donkere geluid van zijn stem, zo was ze in haar eigen gedachten verdiept.

„Bij Bauk?” herhaalt ze, als moet ze zich bezinnen. „Ja, Zaterdagavond nog,” vertelt ze dan.

Hij fronst z'n voorhoofd.

„Ik vind, dat ze er maar belabberd uitziet,” zegt hij dan en het klinkt maar grimmig.

Zou hij vermoeden dat Bauk... en... en het niet... niet goed vinden... Hij..., denkt Joos. Maar dan bedenkt ze,

dat hij stellig zal verwachten dat ze op zijn gezegde zal reageren.

„Ik vond haar ook echt smalletjes,” komt ze daarom nu. Meer kan ze toch niet zeggen. Dat mag ze niet. Maar al zou het mogen, dan deed ze dat nog niet. Tegenover een man. Nee.

Weer is het een poosje stil tussen hen. Ze zijn intussen de stad allang uit, rijden op een mooie, verharde weg tussen de bossen.

„Een fijne meid is Bauk. Altijd geweest ook,” begint hij dan weer. „Je moet ver lopen om een dapperder vrouw te vinden. Zonde en jammer dat ze zich door die slappeling van een Steven heeft laten inpalmen, destijds. Onbegrijpelijk ook. Maar ja, het is nu eenmaal gebeurd. Als die vent zich haar nu tenminste maar een beetje waard toonde. Als hij die hoofdacte om te beginnen maar 's haalde. Drie kinderen, vlak op elkaar. Alles goed en wel. Dat zijn mijn zaken tenslotte niet. Maar laat hij er dan ook voor werken.”

Joos weet geen antwoord. Ze voelt zich een beetje gegeneerd omdat hij dat van die drie kinderen zei.

Frans gaat intussen verder: „Maar werken, daar heeft ons Steventje een broertje aan dood. Steven. Er is nogal veel stevigs aan de vent. En dan zo'n doodgewone hoofdacte. Die haalt immers jan en alleman. Er wordt niet iets van hem gevraagd dat boven z'n vermogen reikt. Maar nee, mijnheer Bestebreurtje vindt zo'n hoofdacte blijkbaar te ordinair, te banaal. Hij studeert kunstgeschiedenis. En als er geld in 't laadje moet komen.... Och wat, 't zou toch zeker aartsdom zijn om je zorgen te maken en je er voor in te spannen, zolang je nog een schoonpapa hebt, die er zo warmpjes bij zit. Die zal z'n dochter en kleinkinderen heus geen armoede laten

lijden. En daar vaart Steventje dan meteen wel bij. Ba, wat een levenshouding."

Hij zwijgt abrupt. Heeft hij er spijt van dat hij zich zo heeft laten gaan tegenover haar? Of...., of verwacht hij dat zij.... Blijkbaar geen van beide. Op een veel rustiger en helemaal niet meer sarcastische toon gaat hij opeens verder: „Bauk is trots en koppig. Ik ken haar. Ze lijkt op haar vader. Ik voel dat ze het dikwijls moeilijk heeft. Maar ze praat er nooit over. Met mij niet. En met niemand. Ik weet dat ze...., dat ze bij wijze van spreken zo nodig liever zal werken tot ze er bij neervalt, dan dat ze dit haar ouders zal zeggen. Als ze het nog eens ooit zal doen, dan. . . ., dan doet ze het om haar kinderen. Maar dat zal haar dan een geweldige zelfoverwinning kosten. Ik maak me soms zorgen over haar." Ze zijn er. Vlak voor „Klein Beukenheim" laat hij de wagen stoppen.

„Ga maar vaak naar Bauk toe. Ze is blij met jou," zegt hij dan eenvoudig.

Er kroppen tranen in Joos' keel. Dat Frans dit zegt. Een vreemde man. En Steven. . . . Zoals die op die bewuste avond over Bauk, over z'n eigen vrouw toch, sprak. Bal

„Frans is een fijne vent. Misschien wel de eerlijkste, trouwste vriend die we hebben." Dat zei Bauk.

„Ik ook met haar," komt ze dan met een kleur als vuur. Wat een vreemd, vertrouwelijk gesprek is dit toch plotseling geworden. Of gesprek. . . . Frans heeft eigenlijk aldoor alleen gepraat. En een gesprek voer je samen. En toch. . . . is het dat voor haar geweest. Haar hart heeft immers geantwoord en beaamd.

Ze steekt hem haar hand toe.

„Welbedankt voor het mogen meerijden, hoor! 't Was een fijne rit."

Hij kijkt haar een ogenblik ernstig aan.

„Dit blijft natuurlijk tussen ons. Daar vertrouw ik op.”

„Dat spreekt vanzelf.”

Even houden hun ogen elkaar vast. In de blik waarmee ze elkaar aankijken. ligt de bevestiging van deze afspraak.

„Joos!”

„Frans!”

Als ze het tuinpad oploopt bedenkt ze, dat ze nu, bij het afscheid, elkaars naam pas voor 't eerst genoemd hebben vanmiddag. Zij heeft het noemen van zijn naam opzettelijk vermeden onderweg, omdat ze het toch nog niet goed dorst. Hij ook het noemen van de hare? Och, welnee. Hij niet. Natuurlijk niet. Hij maakt geen problemen van dergelijke futiliteiten. O, nee.

X

Diezelfde avond nog brengt Joos Bauk haar boodschappen. Bauk is echt opgewekt.

„Steven heeft personeelsvergadering. Ik hoopte al dat je komen zou,” zegt ze blij.

„Hoe is 't nu met je?” informeert Joos, terwijl ze haar mantel uittrekt. „Je ziet maar bleek, vind ik.”

„Och kom, dat valt wel een beetje mee, niet?” lacht Bauk.

„Dat hoort er nu eenmaal zo bij, hè? 's Morgens voel ik me trouwens het vervelendst. Nu alleen maar een beetje lui. Weet je, ik heb nu 's echt zin om vanavond 's heerlijk te niks. Ik bedoel: niks degelijks te doen. Niet stoppen of verstellen of strijken of breien. Helemaal niets nuttigs. Alleen maar wat luieren en praten en,” met een blik naar het orgel, „hè ja, zingen. Samen zingen. Zullen we daar 's mee beginnen?”

„Graag. Maar kun jij wel spelen nu? Ik tokkel alleen maar een beetje op een piano, weet je. Anders....”

Bauk zit al voor het orgel.

„Het gaat best, hoor,” zegt ze. „Wat zingen we?”

„Zeg jij het maar,” komt Joos.

„Echt? Ja, als ik mag kiezen. Ik ben nogal gesteld op de bundel van Johannes de Heer, zie je. Jij zingt waarschijnlijk liever een duet van Mendelssohn of een....”

„Alles op z'n tijd,” vindt Joos. „We nemen nu Johannes de Heer.”

Bauk pakt meteen de dikke zangbundel en begint er in te bladeren.

„Ken je dit?”

„Nooit zag ik een Vriend, Die zo trouw was als Jezus.”

„O, ja.” Ze zingen alle vijf coupletten.

Dan zoeken ze een ander lied. Of beter gezegd: Bauk doet dat. Joos denkt intussen: Fijn, dit zingen zo samen met Bauk. En straks, gaan ze praten. Zal ze dan . . . ? Ja, dan wil ze Bauk toch nog 's naar Frans vragen. Het is er nu zo'n prachtige gelegenheid voor. Steven zal voorlopig nog wel niet verschijnen.

Hij is weduwnaar, Frans. Daarvan is ze overtuigd. Maar ze wil zo graag bijzonderheden weten. Of z'n vrouw lang ziek geweest is. Of dat ze plotseling gestorven is, door een ongeluk of zo. Of dat ze zelf . . . Of Bauk haar goed gekend heeft. Of ze aardig was. Hoe ze er uit zag. Misschien heeft Bauk wel een foto van haar. Van hen samen. Of van 't hele gezin. Hè ja, wat zou ze die dan graag 's willen zien. Als ze nu straks het gesprek er maar een beetje onopvallend op kan brengen. Ze zou kunnen vertellen dat ze vanmiddag met hem is meegereden. Dat zou een prachtig aanloopje zijn . . . Maar nee, dat doet ze toch liever niet. Waarom eigenlijk niet? Het is toch heel gewoon. Hij zou Bauk immers ook meegenomen hebben als die daar bij dat bushaltepaaltje gestaan had. Steven zelfs. En z'n hospita. Iedere kennis. Natuurlijk. En toch . . . Het is voor haar zoiets . . . , zoiets bijzonders geweest. Zij . . .

„Dit?” wijst Bauk dan. „ik Heb geloofd en daarom zing ik”. Daar houd ik ook zoveel van.”

„Best. Alle coupletten maar weer?” vraagt Joos.

„Ja, als je 't wilt. Ze horen bij elkaar, hè?”

Joos knikt.

Ze zingen het ene lied na het andere.

„Maakt het je niet te moe, Bauk?” informeert Joos tenslotte bezorgd. Zo bleek als Bauk daarnet zag, zo'n kleur heeft ze nu.

Maar Bauk schudt haar hoofd.

„Helemaal niet. Ik knap er juist van op. Ik geniet. Nu dit?”

„Al den weg leidt mij mijn Heiland?”

„Ja!”

Ze zingen alweer. Bauk heeft een frisse sopraan. Joos een vrij zware alt.

„Heerlijk gaat het,” zucht Bauk als ook dit lied uit is en ze bladert alweer, bijna gulzig, op zoek naar een nieuw nummer.

„Dit. „Als ik maar weet. . . .” Goed?” En als Joos lachend knikt. „Als dit uit is krijg je thee, hoor! Echt!”

„Fijn!”

Bauk's handen liggen alweer op de toetsen. Ze geeft even Joos' toon aan. Dan gaat de bel.

„Hè,” zegt Bauk en je leest de teleurstelling over deze stoornis duidelijk van haar gezicht. „Negen uur. Wie kan dat nu zijn? Frans komt in de regel veel later. En die zou bovendien niet thuis komen vanavond.”

„Ik kijk wel even.” Joos is al in de gang. Frans niet thuis komen? En zij is met hem. . . . Zou hij. . . .?

Ze hoopt het plotseling vurig. Dan komt er natuurlijk van praten over hem met Bauk niets. Nou ja, enfin. Dan maar op een andere keer. Dit zou. . . .

Ze heeft intussen het licht aangeknipt, doet nu de deur open. Daar staat Frans werkelijk.

„'t Is Fra-ans!” jubelt ze meteen naar binnen. En dan, be-

seffend dat ze raar doet en hem nog niet eens behoorlijk gegroet heeft, plotseling een tikkeltje verlegen met haar houding: „Daag! Kom gauw binnen, zeg!” En vlak daarop, om haar vreemd gedrag te verklaren: „Bauk was bang dat er vervelend oponthoud zou komen, zie je. Maar jij. . . .”

„Jij bent geen vervelend oponthoud, Frans. Dat weet je wel.” Bauk is ook naar de gang gekomen en begroet hem blij. „Maar Joos en ik waren net een beetje aan 't zingen, zie je en. . . .”

Frans heeft intussen z'n jas en hoed aan de kapstok gehangen en gaat met hen naar binnen.

„Ik hoorde het. Ik heb zeker al wel tien minuten voor de deur gestaan, omdat ik niet wilde storen. Maar jullie. . . .”

„Jullie hielden nooit weer op,” vult Bauk lachend aan.

„Arme jongen. Had toch direct op die bel gedrukt.”

„O, 't was helemaal niet vervelend. 't Klonk heel goed.”

Joos kijkt 's even naar hem. Meent hij dat? Of is het een plagerijtje?

„Maar tenslotte dacht ik: Ga toch naar binnen, kerel. Dan kun je meedoen,” gaat Frans intussen verder.

„Echt Frans, wil je dat?” vraagt Bauk blij. En als hij knikt:

„We wilden net dit zingen. Kijk. „Als ik maar weet”.”

„Prachtig. Beginnen we meteen?”

„Goed.”

Nu staan Joos en Frans ieder aan een kant van Bauk. Frans heeft een goede bas. Zo met z'n drieën gaat het nog veel prettiger dan daareven.

Bauk lijkt vergeten dat ze Joos na dit nummer thee heeft beloofd. Ze bladert alweer haastig in de inhoud, zoekt dan vlug het nummer dat ze daar gevonden heeft op.

„Dit?”

„Toe maar.”

— 't Zij vreugde mijn deel is, of smart mij verteert
En stormwind en nacht mij verschrikk';
Gij hebt mij mijn Heiland te roemen geleerd
't Is mij goed wat mijn God mij beschikk'.

Joos kijkt Frans 's even stilletjes van opzij aan. Wat is hij er in. Wat zingt hij met overtuiging. Het ontroert haar. Ze kan opeens bijna niet verder zingen. Als je zo'n groot verdriet hebt en dan toch. . . . Het moet wel een echte christen zijn. Anders. . . . En Bauk ook. Bauk jubelt gewoon. En Bauk heeft toch ook haar verdriet. Ze heeft het allang vermoed. Toen die avond, toen Steven zo lelijk over haar sprak. . . . Maar na vanmiddag, nadat Frans zo vertrouwelijk met haar over Bauk gepraat heeft, weet ze het zeker. En toch, Bauk meent dit. Dat voel je:

— 't Is mij goed, wat God doet,
't Is mij goed, wat mijn God mij beschikk'.

Ze legt haar hele hart in deze woorden.

Zij zingt ook mee. Meent zij het ook? Natuurlijk, natuurlijk meent zij het. Maar. . . ., wat voor leed heeft zij nu nog in haar leven gehad. Niets immers, vergeleken bij deze beide mensen. Kleine verdrietelijkheden, futiliteiten. Maar als het leed in haar leven mocht komen, echt leed. . . . Zou ze dan ook nog? . . . Net als Frans en Bauk nu? . . . O, ze zou het willen, ja. Maar of ze het ook zou kunnen? . . .

Ze huivert er bij voorbaat al voor terug. O, nee, nee! Dat niet! Ze is nog zo jong. Geluk. Geluk. O, een heel eenvoudig geluk begeert ze maar. Ze verlangt niet naar rijkdom of. . . . of eer. Ze wil wel hard werken ook. Als ze alleen maar een eigen gezinnetje mag hebben. Een heel eenvoudig, eigen ge-

zinnetje. Dat is toch geen buitenissige wens. In ieder huis, en wat zijn er veel huizen als je daar 's even over nadenkt, in al die steden en dorpen met elkaar, in ieder huis woont immers een gezin. Dikwijls delen zelfs twee gezinnen het samen, tegenwoordig.

Nee, zij verlangt, goed beschouwd, niets buitensporigs.

Of toch wel? Zij verlangt een echt gelukkig gezin. Zo'n gezin, waarvan je kunt zingen: Waar liefde woont gebiedt de Heer den zegen, Daar woont Hij Zelf." Zijn dergelijke gezinnen toch misschien wel schaarser dan ze vroeger altijd gedacht heeft? Ieder huis heeft z'n kruis. Is dat reëler dan je zo uiterlijk vaak vermoedt? Thuis.... Vader en moeder.... Ze zijn gelukkig met elkaar, o ja. En toch.... Nee, dat is haar ideaal niet. Steven en Bauk.... Nee. Frans.... Die had waarschijnlijk een ideaal huwelijk en die moest z'n vrouw missen.... Ze raakt er gewoon niet over uitgedacht.

Onder het zingen van het laatste couplet komt Steven binnen. Hij kijkt misprijzend in hun richting en gaat dan meteen met de rug naar hen toe bij de tafel zitten.

„Is dat nu muziek?" komt hij smalend, zodra de laatste tonen verklonken zijn.

Joos buigt haar hoofd. O, als Frans nu maar niet.... Maar haar angst is onnodig. Frans reageert met geen enkel woord zelfs.

Maar Bauk zegt rustig: „Mooi vroeg ben je, Steven. Ik zal je gauw thee geven. En jullie ook, Joos en Frans. En zullen we dan daarna nog met z'n vieren zingen: „Eén Naam is onze hope"? Dat vind jij ook mooi, hè, Steef?"

Overwin het kwade door het goede, denkt Joos. Stapel vurige kolen op het hoofd van je naaste. Zij zou het in dit geval niet gekund hebben. Steven....! Maar Bauk.... Heeft ze zoveel vreugde en kracht en troost uit het zingen

van deze eenvoudige liederen gepuurd, dat ze nu . . . , dat ze nu ver boven alles wat lelijk is staat, er boven uitgeheven is als 't ware? . . . Is . . . ?

Ze wint het in ieder geval.

„Dat lijkt er tenminste een beetje op,“ gromt Steven. Maar de ruzie, die beslist gekomen zou zijn als Bauk, beledigd of bezeerd, anders op zijn woorden en houding had gereageerd, blijft uit. En als ze na de thee weer gaan zingen, doet hij mee.

— Eén Naam is onze hope,
één grond heeft Christus' Kerk,
zij rust in éne dope,
en is Zijn scheppingswerk.
Om haar als bruid te werven,
kwam Hij ten hemel af.
Hij was 't, die door Zijn sterven
aan haar het leven gaf.

Vergaard uit alle streken
in heel de wereld één,
werd dit haar zalig teken,
dat allen is gemeen.
Eén bede vouwt de handen,
één zegen breekt het brood,
één vuurbaak staat te branden
in 't duister van de dood.

Dat je je zo één kunt voelen met elkaar, denkt Joos verbaasd. Zelfs met iemand als Steven, die je daarnet toch nog wel . . . Is dit . . . , is dit misschien een heel, heel klein voorproefje van dat, wat de hemel eens zal bieden? Eenheid van en liefde tot allen? Ook tot hen, die je hier op aarde . . .

't klinkt zo raar, maar ja, die je toch echt niet zelf uitgezocht zou hebben om samen mee naar de hemel te reizen? Waar je, o, het is alles zo onbegrijpelijk, waar je even blij zult zijn als je een klasgenoot, die je eigenlijk nooit mocht of een buurman, die je nooit recht vertrouwde, ziet binnenkomen als . . . , als je eigen ouders bijvoorbeeld, of . . . of je man en je kinderen.

Nu zingen ze de laatste regels van het zo mooie gezang.

— Geef dat in Uw genade,
o God, ook eenmaal wij
langs Uwe lichte paden
gaan tot der zaal'gen rei!

Ze zingen het alle vier waarlijk als een gebed.

Maar ziet ze dat nu werkelijk goed? Heeft Steven tranen in z'n ogen? Ja, ja, ze vergist zich niet.

Niet naar hem kijken. Maar is dat nu echt? Of . . . ? O, wat een lelijke gedachten heeft zij toch. Natuurlijk is het echt. Hij Zij

XI

„Gelukkig, die hangen.” Met een zucht van voldoening stapt Joos van het trapje waarop ze geklommen is om de glasgordijnen in de huiskamer van „Klein Beukenheim”, keurig gewassen en gestreken, op te hangen. Op een kleine afstand bekijkt ze ze daarna nog 's critisch, verschuift hier en daar een plooitje, kijkt opnieuw. Dan is ze tevreden. Ja, zo hangen ze werkelijk goed. Fijn. Mevrouw zal er vast van opkijken als ze zo meteen na haar middagslaapje beneden komt. Het strijken vlotte ook zo goed. Ze had zelf ook niet gedacht, dat ze al zo gauw klaar zou zijn. Het is pas halfdrie.

Haar laatste aandeel in de schoonmaak is dit geweest. Henne moet de buitenboel nog doen. Dan is die ook klaar en de hele grote schoonmaak op „Klein Beukenheim” aan kant. Heerlijk!

Ze zijn wel vroeg begonnen, deden elke keer als Henne er was iets extra's. Maar verder gebeurde er dan weer niets. Daardoor zaten ze er een hele poos in. Dat begon tenslotte zo te vervelen.

Maar de laatste weken hebben ze opeens doorgezet, Henne en zij. Henne kwam zo vaak als ze kon. Mevrouw was aldoor maar bang, dat zij zich te druk maakte, dat ze het niet zou kunnen volhouden. Maar als je eenmaal zo bezig bent wil je doorspurten. Dit nog even. En nog heel even dat.

Vooral als je 't eind meent te kunnen zien. En als 't weer dan nog een beetje meewerkt ook. Dan kun je eenvoudig niet ophouden.

En nu zijn ze er heerlijk doorheen. Vandaag is ze dan toch ook wel zo voorspoedig geweest met alles.

Nu gaat ze straks fijn een eindje met de kleintjes wandelen als mevrouw het goed vindt. Hè ja. Daar heeft ze nu 's echt zin in. Ze kunnen Jan Jaap en Edith misschien nog wel uit school halen. En dan met z'n allen nog even naar het bos. Als Jan Jaap het daar tenminste niet te druk voor heeft.

Ze glimlacht even. Verleden week is hij op een middag bij haar in de keuken gekomen en heeft met schitterende ogen en een kleur van opwinding verteld: „Joos, ik ben bij de club! Bij de club van Bram van de smid, weet je wel? Die heel grote jongen. Hij is al twaalf. Bram is de generaal. En ik ben korporaal. Dat is ook een heel voorname soldaat. En we hebben een hol! Een hol in de hei bij de molen. Heel diep. Maar dat is een geheim. Enne. . . .”

Sindsdien hoor je bij wijze van spreken niets anders meer van hem dan club en hol. Een leuk jog is het, Jan Jaap. Soms, als hij over het varen van z'n vader praat, denk je: hij is al een echt grote, verstandige jongen. Bijna te wijs voor een kind dat nog acht moet worden. Maar met andere dingen is hij nog weer zo heerlijk kinderlijk. Gelukkig maar. Zo blijft de balans hopelijk een beetje in evenwicht.

Maar nu gaat ze zich gauw verkleden.

Het raam op haar kamer staat wagenwijd open. Het is dan toch ook wel zo'n prachtige voorjaarsdag vandaag. Ze kan de verleiding niet weerstaan om even in de vensterbank te klimmen. In de tuin bloeit al zoveel. En de bomen zitten allemaal in 't blad. Er is een lichtblauwe lentehemel met een enkel wit wolkje. En het is zo heerlijk rustig overal. Een

paar vliegtuigen, die hoog in de lucht voorbijzoemen. lijken die rust enkel nog maar te accentueren.

Ze moet even van al dit moois genieten. En ze vindt, dat het haar eigenlijk ook wel een heel klein beetje toekomt na al het gezwoeg en geploeter van de laatste weken.

De wind waait zacht in haar warm gezicht. Weldadig is dat. Prachtig wordt het buiten. Iedere dag zie je bij wijze van spreken wat nieuws. En nu is het nog maar April. Wat dat straks worden moet. Mei. Juni. O, 't is heerlijk dat ze dan in ieder geval nog hier zal zijn. Als ze Zondag thuis is, moet ze toch 's zo stilletjes weg aan de weet zien te komen hoe vader en moeder het zullen vinden als ze hier blijft. 't Zal vooral voor vader vast en zeker een teleurstelling betekenen. Ze gelooft beslist, dat die er in z'n hart op rekent, dat ze straks weer thuis komt, bij hem in de zaak. Zo moeilijk vindt ze dat. Ze wil zo heel veel liever hier blijven.

Ze staat opeens resoluut op. Ze zit hier netjes haar tijd te verdromen. Als ze niet vlugger opschiet, staan Jan Jaap en Edith hier zo meteen nog voor de deur eer zij op weg naar hun school zijn.

Ze duwt alle zorgen op zij en begint zich te reppen, bedenkt ondertussen alweer plezierig: En vanavond ga ik fijn even naar de Berkenlaan. Ze is daar wel in anderhalve week niet geweest. Bauk zal nog gaan denken dat er iets is. Maar ze was 's avonds echt te moe en kon de fut om er nog even uit te gaan dan gewoon niet opbrengen. Ze is iedere avond lekker vroeg naar bed gegaan. Maar Bauk weet daardoor nu ook nog niet eens dat ze dit weekend alweer naar huis hoopt te gaan. Met Pasen is ze ook geweest. Dat is dan pas drie weken geleden. Maar met het oog op de thuiskomst van mijnheer wilde mevrouw liever, dat ze een week eerder ging deze keer. En 't blijft haar precies eender. In de eerste week

van Mei hoopt mijnheer weer op „Klein Beukenheim” te komen. En dan, een kleine veertien dagen later, varen mijnheer en mevrouw samen af. 't Wordt voor haar wel een hele verantwoordelijkheid. Maar ze gunt het mijnheer en mevrouw zo van harte. En 't lijkt haar aan de andere kant ook heel mooi om echt helemaal alleen voor de kinderen te mogen zorgen, hun moeder een beetje te mogen vervangen.

Het loopt Joos die avond niet mee. Ze heeft zoveel oponthoud, dat het al negen uur is eer ze tenslotte de deur van „Klein Beukenheim” achter zich dichttrekt en op weg gaat naar de Berkenlaan. Daar doet Steven haar open.

„Zo, je leeft dus nog,” begroet die haar.

„Zoals je ziet,” lacht Joos. En dan, met een kwasi-schuld-bewust gezicht: „Mag ik er nu nog wel in, mijnheer Beste-breurtje?”

„Nou vooruit, voor deze keer. Omdat jij het bent. We zijn hier anders gewend korte metten met dergelijke trouweloze wegblijvers te maken. Maar men moet nu eenmaal soms dit doen, hè?” Met een plechtstatig gezicht strijkt hij over de plaats waar hij z'n hart vermoedt.

Joos lacht. Zo is hij toch heus wel aardig.

„Ik waardeer het ten zeerste, dat jullie voor mij een uitzondering maken,” komt ze dan vrolijk.

„Ontdoe je maar gauw.”

Hij pakt haar mantel aan, hangt 'm netjes over een knaapje.

„Zal ik maar naar binnen gaan?”

„Natuurlijk.” Steven duwt de kamerdeur wijd voor haar open, kondigt intussen met stentorstem aan: „Mejuffrouw Josina van Heek van „Klein Beukenheim”.”

„Mensenkinderen, dat klinkt,” vindt Joos, terwijl ze naar binnen stapt. Ze ziet er leuk uit vanavond. Op een donker-

bruine rok draagt ze een aardig, geel truitje. En haar haar zit zo mooi.

„Bauk,” begint ze. Maar verder komt ze niet. Er gaat een schokje van verrassing door haar heen. Bauk zit bij de tafel. En bij haar staat Frans Popta. Treft ze dat even.

Bauk loopt haar blij tegemoet.

„Kind, Joos, fijn dat je eindelijk 's weer komt opdagen. Ga gauw zitten,” zegt ze hartelijk. En dan laat ze er schertsend op volgen: „We dachten al dat we een beetje uit de gunst waren, zie je.”

„Stel je dat even voor,” komt Joos meteen verontwaardigd.

„Maar we hebben het druk gehad! Hard gewerkt! De grote schoonmaak, hè?”

Ondertussen heeft ze Frans ook een hand gegeven.

„Zijn jullie klaar?” informeert Bauk direct met echt huisvrouwelijke belangstelling.

Joos knikt hevig.

„Helemaal. Ik tenminste. Henne moet de buitenboel alleen nog doen.”

„Het is om jaloers op te worden,” zucht Bauk. „Ik ben dan toch ook wel zo laat van 't jaar. 'k Heb alleen nog maar wat kasten schoon.”

„Och, laat die hele schoonmaak toch de schoonmaak,” mengt Steven die, net als de meeste mannen, eigenlijk al genoeg heeft als hij het woord schoonmaak alleen maar hoort, zich nu in 't gesprek. „'t Is hier schoon genoeg.”

„Vind ik ook,” is Frans het deze keer 's roerend met hem eens.

Maar Bauk vindt, met de nodige minachting voor een dergelijke goedkope oplossing van dit probleem in haar stem:

„Dat is natuurlijk grote nonsens. Echt mannenpraat.”

Joos maakt intussen haastig een plannetje. Op een avond kan

zij Bauk's gordijnen wel wassen en strijken. En meubels wrijven gaat 's avonds ook heel goed. O, en nog veel meer dingen. Als Henne dan 's één of twee keer een dag zou kunnen komen. En als zij dan 's net op die dagen haar vrije middag mocht hebben. Dat schikt mevrouw vast, als 't maar half kan. Dat weet ze zo wel. Zo groot is dit huis niet. Als Bauk dan intussen maar voor haar kindertjes en het eten zorgt, krijgt ze een schoon huis, zonder dat ze er verder ook maar een hand voor hoeft uit te steken. Nu, dat komt haar toe in deze omstandigheden. Ze ziet weer zo pips vanavond. „Stil 's,” hoort ze Bauk dan zeggen. „Ik hoor geloof ik een van de kinderen.”

Ze luisteren alle vier.

„Ja, 't is Rixt.” Bauk loopt meteen de kamer uit, naar boven. Joos gaat haar achterna, wacht in de gang tot ze weer naar beneden komt.

„Ik weet wat, Bauk,” begint ze dan dadelijk. En enthousiast vertelt ze van haar pas verzonnen plannetje.

Er komt warempel een kleurtje van verrassing op Bauk's bleke wangen. En ziet Joos dat goed? Glinsteren daar nu ook opeens een paar tranen in Bauk's ogen? Malle meid.

„Als dat zou kunnen, Joos,” komt Bauk dan. „Maar dat is toch veel te erg. Dat mag ik toch niet van je aannemen. Als je Henne vraagt hier te willen komen werken bewijs je me al een reuze dienst. Want een goede werkster! Nou. Het meisje dat ik verleden jaar had wilde m'n vloerkleed met de bezem afvegen. Dat was ze thuis zo gewend.”

Joos kijkt ontzet.

„Nee, Bauk, je mooie kleed.”

„Ja, vreeslijk was 't. Want dat was heus het enige niet wat ze anders gewoon was dan ik. Daarom hing ik er nu ook al door zo tegen aan om een ander te vragen. Maar Henne...”

„Henne werkt keurig. Ze is al een hele poos bij mevrouw.”
„Nu, dolgraag. Maar jij. . . . Dat vind ik toch echt te erg.”
„Niks te erg. Alles wat ik hier altijd geniet aan gezelligheid en vriendschap. . . . Daar mag ik toch heus wel 's iets tegenover stellen, niet?” lacht Joos, blij dat haar plannetje Bauk zichtbaar opfleurt.

Bauk dreigt haar opeens met haar vinger. „Als je het daarom doet!”

Maar nu kijkt Joos plotseling ernstig.

„Een heel klein beetje ook daarom,” zegt ze dan. „Maar toch het meest. . . . Het meest om het nieuwe kindje.”

Nu schieten Bauk's ogen ineens helemaal vol tranen. Ze veegt ze haastig weg met de rug van haar hand. „Let er maar niet op,” komt ze dan. „Ik ben in deze omstandigheden altijd zo lostraans.”

Als ze weer in de kamer terug zijn en gevieren bij de tafel zitten, ontdekt Joos, dat Frans z'n jas nog steeds aan heeft. Waarom? Zou hij al gauw weer weggaan? Jammer zou ze dat vinden. Ze hoopt, dat hij blijft, dat ze straks weer samen naar huis zullen wandelen. Afwachten maar. Hij blijft in ieder geval een kopje thee drinken, want Bauk zet vier kopjes uit en hij protesteert niet.

„Ja, dat is waar ook. Ik kwam jullie ook nog vertellen, dat ik dit weekend naar huis ga inplaats van het volgende,” zegt ze dan.

„Dat treft prachtig. Frans gaat Zaterdag ook naar Friesland. Kun je mooi met hem meerijden,” komt Bauk, de theepot nog in haar hand, meteen spontaan. Maar vlak daarop krijgt ze een kleur als vuur en zoekt haastig naar woorden waarmee ze kan terugkrabbelen, zonder dat ze een al te pijnlijke situatie schept. Waar bemoeit ze zich mee. Frans rijdt na-

tuurlijk veel en veel liever alleen met z'n kindertjes. Daar kent ze 'm toch zeker wel voor. En Joos kan er ook wel helemaal niets voor voelen.

Maar hoe ze zich ook inspant, ze vindt de woorden die ze zoekt niet.

„Natuurlijk, als.... Ik weet niet....,” begint ze dan te hakkelen. Ze durft Frans gewoon niet aan te kijken. Hij kan wel woedend op haar zijn. En Joos....

Maar dan komt Frans heel gewoon: „Ja, dat kan zeker prachtig. Als je tenminste wilt, Joos.”

In Joos' hart begint iets te juichen en te jubelen. De korte tocht van de stad naar „Klein Beukenheim” was al zo heerlijk laatst. En nu deze lange rit....

„Dolgraag,” zegt ze meteen. En niemand weet hoeveel moeite het haar kost om de grote vreugde die haar ogen nu wil uitspringen, binnen „boord” te houden.

Bauk zucht bijna hoorbaar van opluchting. Gelukkig. Het is bij alle twee in goede aarde gevallen.

„Dat is dan afgesproken. Hoe laat moet ik voorrijden?” vraagt Frans nu zakelijk.

„Zo laat als het jou het beste schikt natuurlijk,” komt Joos bescheiden.

„Het schikt mij de hele middag wel. Als het maar niet al te laat wordt.”

„Ik zou anders met de bus van twee uur gegaan zijn.”

„Dan hoop ik om twee uur voor je deur te staan.”

„Reusachtig.”

Frans drinkt haastig z'n thee uit.

„Maar nu ga ik meteen, mensen. Ik heb nog een heleboel te doen vanavond. Tot kijk allemaal.”

„Tot kijk.”

XII

Frans van Popta is een man van de klok. Precies om twee uur staat hij met z'n wagen voor „Klein Beukenheim” die Zaterdagmiddag.

Maar Joos doet niet voor hem onder. Ze is kant en klaar en kan zo instappen. De hele familie doet haar uitgeleide. Mevrouw Royer heeft Marlieske op de arm genomen. Marlieske wuift maar aan een stuk door met haar kleine handje. „Daag! Daag!” Jan Jaap draagt Joos' weekend-tas. Edith hangt aan haar arm. Wilfred huppelt vooruit en is het eerst van allemaal bij de auto.

„Ikke mag ook mee, hè, mijnheer?” zegt hij daar lief tegen Frans.

„Nou, helemaal naar Friesland, dat is een beetje te ver, niet?” lacht die. „Maar tot aan de school. Zullen we dat doen? Je broertje en je zusje ook mee?” En als Wilfred verrukt hevig „ja” knikt en meteen al in de wagen wil klimmen, tegen mevrouw Royer: „Het mag toch wel van u, mevrouw?” „Natuurlijk mag het,” zegt mevrouw Royer vriendelijk. „U doet er hun zo'n plezier mee. En daardoor mij ook.”

„Prachtig. Instappen dan maar, jongens.”

In een wip zitten ze gedrieën op de achterbank en glunderen om 't hardst. Is me dat even een feest. Ze wuiven naar hun moeder en Marlieske als gingen ze werkelijk op reis. Maar

het feest wordt nog groter. Bij de school vergeet Frans zogenaamd te stoppen.

„Mijnheer, hier is de school,” meent Jan Jaap dan toch eerlijkheidshalve te moeten zeggen.

Maar Frans van Popta doet net of hij het niet hoort en rijdt rustig door, de kerk ook nog voorbij. En dan slaat hij plotse-ling linksaf.

„Mijnheer,” begint Jan Jaap dan weer. Hij maakt zich nu een beetje ongerust. Als die mijnheer hen zo heel ver meeneemt, moeten ze zo'n eind teruglopen. En Wilfred. . . .

Maar Joos, die begrijpt dat Frans om de kinderen te plezieren een klein ommetje met hen gaat maken, kijkt om en knipoogt geruststellend tegen hem.

Dan kruipt Jan Jaap weer heerlijk in z'n hoekje terug. Als Joos zo kijkt komt het wel goed. Daar zal Joos wel voor zorgen. En hij vindt het best fijn zo'n lange rit. Maar dan maken ze weer een bocht en even later nog een en dan. . . .

Dan zijn ze opeens bij de molen. O, en nu rijden ze weer op de Merellaan. En daar. . . ., daar is „Klein Beukenheim” al. Nu hoeven ze helemaal niet te lopen. Is dat even een bofje. Ze hebben rondgereden.

Ze bedanken Frans van Popta zo uitbundig als alleen kinderen dat maar kunnen doen, wuiven de wagen na tot ze er zelfs ook nog geen stipje meer van kunnen zien en hollen dan naar binnen om hun moeder enthousiast hun autotocht te verslaan.

Frans en Joos zijn inmiddels het dorp alweer uit, rijden op de grote weg naar de stad. Joos geniet. Ze praten niet veel. Net als in 't begin op die vorige rit. Maar het hindert helemaal niet. Met iemand te kunnen zwijgen, zo, dat er geen pijnlijke stilte is, maar een wonderlijke harmonie, is iets zeldzaams en heerlijk. Ze zou zo uren willen doorrijden. En in-

tussen dromen over haar ideaal, dat deze man naast haar ten voorbeeld heeft.

Ze naderen de stad al. En dan is daar opeens Frans' stem, die zegt: „We gaan eerst m'n kleine meiskes ophalen.” En terwijl hij strak voor zich uitkijkt: „Bauk heeft je zeker wel verteld dat ik twee dochtertjes heb.”

„Ja,” weet Joos enkel zacht te antwoorden.

Dan is het weer stil tussen hen. Maar het is nu een heel andere stilte dan daareven. Deze stilte is vol van Frans' verdriet, dat plotseling zo kersvers en zo heel dichtbij lijkt.

Zal hij nog meer gaan zeggen straks? Iets , iets over hun moeder, die ze zo missen? Of denkt hij dat zij er alles wel van afweet? Dat Bauk haar alles verteld heeft?

Ze zijn nu vlak bij de stad. Daar staan de eerste huizen al.

Joos kijkt hem even stil van op zij aan en dan dadelijk weer voor zich. O nee, over z'n vrouw spreken met haar zal hij niet. Dat heeft ze in dat ene ogenblik heel goed begrepen. Z'n gezicht is geslotener dan ooit. Z'n lippen heeft hij zo stijf op elkaar geklemd, alsof hij niet van plan is ooit weer een woord te zeggen. Verbeeldt ze zich dat nu of drukt z'n hele houding werkelijk afweer uit? Dit: Raak niet aan mijn leed. Dat is iets waarover ik niet wens te spreken. Met jou niet. En met niemand niet.

Is ze nu teleurgesteld? Heeft ze heimelijk gehoopt dat

Ze weet het niet. Maar 't zal zeker goed zijn zo. Alleen hij lijkt zo zo ver nu. Of hij een heel ander iemand is dan de Frans met wie ze daarnet zo , ja, zo prettig zweeg.

Ze gaan een brug over. Dan slaat Frans linksaf een rechte, vrij brede straat in. Halverwege die straat stopt hij voor een vriendelijk, vrijstaand huisje.

Daar binnen is naar hem uitgekeken. Want nog voordat hij

het portier geopend heeft gaat de deur met een zwaai open en komt een blond meisje van een jaar of vijf, een grote, lichtblauwe strik in haar haar, het voortuintje doorhollen.

„Pappal Pappal”

„Pappa's meiskel”

Joos' ogen staan plotseling vol tranen. Zo teer als dat klonk: „Pappa's meiskel!” Ze durft niet meer kijken, omdat ze bang is, dat ze haar ontroering zal verraden. En toch moet ze kijken.

Frans heeft z'n dochttertje op z'n arm genomen, drukt haar een ogenblik heel stijf tegen zich aan. Dan lijkt hij zich Joos opeens weer te herinneren. Hij keert zich tenminste om en zegt: „Ga even mee naar binnen, zeg. We drinken hier een kopje thee.”

„O, maar ik kan best een ogenblikje wachten,” komt Joos bescheiden. „Ik heb een boek in m'n tas en . . .”

„Ben je mal? Oma Verhey zet zulke lekkere thee, hè, Agnietje? Die zou ik maar niet versmaden.” Het klinkt bijna jongensachtig vrolijk.

Inmiddels is een kleine, grijze vrouw, die zeker al flink in de vijftig is, in de deuropening verschenen. Dat is oma Verhey natuurlijk.

„Kom toch gauw binnen, jongen,” noodt ze Frans hartelijk. Maar dan ontdekt ze Joos.

„O, heb je een passagier,” zegt ze. „Die hoeft toch niet in de auto te blijven zitten. Ik heb de thee klaar, hoor!”

Joos is al uit de wagen.

„Juffrouw Van Heek, een vriendin van Bauk Bestebreurtje. Mevrouw Verhey, mijn schoonmoeder,” stelt Frans voor.

Mevrouw Verhey geeft Joos een hand, kijkt haar een ogenblik onderzoekend aan met haar pientere, grijs-blauwe ogen, vertelt dan en passant: „Vader is maar in de kamer gebleven.

Die hoest een beetje," en brengt hen intussen naar binnen. Joos krijgt een stoel naast opa Verhey, die, ondanks z'n hoesterij, gezellig z'n pijpje rookt.

„Slaapt Tineke nog?" informeert Frans zodra ze zitten.

Oma Verhey, die al bedrijvig heen en weer loopt met haar thee en koekjes, glimlacht vertederd. „Ja, ze sliep daarnet nog zo heerlijk. Ik vond het een beetje jammer om haar wakker te maken. En ze is straks zó klaar."

„Ik hoor haar, geloof ik, net," zegt haar man.

Ze luisteren allemaal.

Ja, hoor. Mijnheer Verhey heeft zich niet vergist. „Oma," roept een zacht stemmetje.

Oma Verhey wil meteen de deur uitgaan om haar kleindochtertje op te halen. Maar Frans is haar voor.

„Laat maar, moeder. Wij gaan wel," en met Agnietje, die op z'n knie gezeten heeft, aan z'n hand is hij de kamer al uit.

Hij blijft langer weg dan Joos verwacht. Z'n schoonouders beginnen intussen een gesprek met haar. Of ze in Friesland woont. Of ze bij Bauk gelogeerd heeft.

Horen ze haar een beetje uit? Kijken ze haar een tikkeltje argwanend aan? Zien ze . . . , zien ze in haar een kaper op de kust?

Och, welnee. Laat ze zich nu toch niets verbeelden.

Ze gluurt intussen 's clandestien de kamer rond. Zou hier nu niet ergens een portret van Frans' vrouw staan of hangen? Dat moet toch bijna wel. Al te erg durft ze ook weer niet te kijken. Het lijkt zo nieuwsgierig. En die beide oudjes zijn lang niet van gister. Dat zie je zo.

Nee, ze kan nergens iets ontdekken. Wat jammer.

Daar klinkt gepraat en gelach op de trap. Opa en oma Verhey lachen naar elkaar.

„Frans heeft Tineke vast al aangekleed," zegt oma Verhey

dan tegen Joos. „Dat kan hij toch zo handig. Och, 't is zo'n beste jongen. Altijd even lief voor de kinderen. En zo goed voor ons.”

Vertelt ze haar nu expres deze dingen? Deze goede dingen? Zou ze...., zou ze misschien juist wel graag willen dat de kinderen weer een moeder kregen en.... Och, het is toch zeker al te dwaas, dat ze zoiets denkt. Ze moet niet overal wat achter zoeken. Zij....

Daar zijn ze. Ja, hoor, Tineke, al even blond als Agnietje, zit keurig netjes aangekleed op haar vaders brede schouders.

„Huup, paardje, huup, huup!” lacht ze. Maar dan ziet ze Joos en op slag zwijgt ze en zet een verlegen snuitje.

Joos is verstandig genoeg om helemaal geen notitie van haar te nemen. En dan is het zomaar gedaan met haar verlegenheid. Na een poosje komt ze zelfs naar Joos toe. Een jaar of drie is ze en helemaal geen mooi kindje. Maar zo lief. Agnietje ook trouwens. Wat moet het toch wat voor Frans zijn om die twee schatten niet in z'n eigen huis.... Want hij is een echte vader. Dat merk je aan alles. Sinds het ogenblik dat hij Agnietje begroet heeft lijkt hij een totaal ander mens geworden te zijn. Dat stugge, geslotene is helemaal weg uit z'n gezicht.

Kijk, daar heeft hij ze warempel allebei tegelijk op z'n knieën. En maar paardje rijden. Het kan hem blijkbaar niets schelen ook dat zij dit allemaal meemaakt. Hij....

Een half uur later vertrekken ze. Joos gaat eigener beweging achter in de wagen zitten. Frans, die nog even iets tegen z'n schoonmoeder zegt, merkt het pas als hij bij de auto komt. „Wil je niet liever weer voorin komen zitten? De kinderen....,” begint hij.

Maar Joos schudt zeer beslist haar hoofd.

„Nee,” zegt ze dan. „De kinderen horen naast jou.”

Hij dringt niet langer aan.

't Wordt een heel andere tocht dan die van laatst. Een vreemde tocht en tegelijkertijd een heerlijke tocht. Zij tracteert Frans en de kleine meisjes op chocolaadjes en jodekoeken. De kinderen delen haar gul mee van de snoepjes, die oma hun voor onderweg heeft toegestopt. Ze tonen haar trots hun kleine koffertjes en vertellen honderd uit. Van opa, die altijd grapjes met hen maakt en van oma, die zulke mooie verhaaltjes kan vertellen. Van pake en beppe en tante Akke en oom Siebren in Friesland, bij wie ze nu een hele week gaan logeren. En ze noemen haar uit zichzelf tante, zonder meer. Maar dan vergeten ze haar 's weer een poosje en besteden al hun aandacht aan hun vader.

Van die momenten geniet Joos nog het meest. Frans als vader! Het is gewoon een openbaring voor haar. Maar nog iets anders is dat ook. Nog iets anders wordt haar op deze reis heel duidelijk. Ze hoeft zichzelf niet langer wijs te maken dat Frans alleen voor haar het levende voorbeeld is van het ideaal, dat zij zich als man droomt. Ze houdt van hem zelf. Ze heeft van hem gehouden van het eerste ogenblik af dat ze hem zag, al was ze zich dat toen nog niet bewust. Ze weet dat nu opeens heel zeker. En die zekerheid maakt deze hele rit tot zo'n vreemd-heerlijke tocht.

Telkens opnieuw moet ze naar hem kijken zoals hij daar zit achter het stuur. Maar dan slaat ze op een gegeven moment plotseling haar ogen neer, omdat ze heel even de zijne ontmoeten in het auto-spiegeltje. Hij mag haar geheim niet weten. En ze is zo erg bang, dat haar ogen het desondanks zullen verraden. Ze moet dit alles ook nog verwerken. Ze heeft een man lief die weduwnaar is en twee kinderen heeft. Zij, een meisje van nog geen een en twintig. Een man, die zo

ontzaglijk veel van z'n vrouw gehouden heeft, dat er zeer waarschijnlijk nooit plaats voor een ander in z'n hart zal komen. Ze moet zich dat goed realiseren.

Waarom maakt dit weten haar nu niet verdrietig? Waarom is er nu toch alleen maar dat wonderheerlijke geluksgevoel in haar hart? Is liefhebben dan zoiets geweldigs, zoiets groots, dat het je door en door gelukkig kan maken, terwijl je helemaal niet weet of je gevoelens wel ooit beantwoord zullen worden? Maar liefde wekt immers wederliefde. Misschien. . . . Eens. . . . Na jaren. . . . Ze is nog jong. En ze kan wachten. Als ze hem dan enkel maar 's zo af en toe mag zien, 's met hem mag spreken. Of alleen maar stil naast hem mag zitten, zoals op die namiddag toen ze uit de stad kwamen en zoals daarnet toen ze er samen naar toe reden. Meer begeert ze nu nog niet. Ze wil zich ook geen zorgen maken over de toekomst. Ze wil alleen maar genieten van het ogenblik nu. En van de grote liefde, die zuiver en oprecht in haar hart is opgebloeid voor deze dikwijls zo eenzame man. Ze is nog zo jong, deze Joos van Heek en nog zo heerlijk idealistisch.

Tegen halfzes stoppen ze voor Joos' ouderlijk huis.

„Gaan jullie even mee naar binnen?” vraagt ze, terwijl ze haar tas dicht ritst en haar handschoenen van de bank pakt.

„Even kennismaken met m'n vader en moeder en m'n zusje en een kopje koffie drinken?”

Ze weet zelf niet of ze hoopt dat ze het zullen doen of niet. Ineke. . . .

Maar Frans zegt al: „Nu liever niet, Joos. Dan komen we zo laat bij mij thuis. En mijn ouders zitten waarschijnlijk al naar ons uit te kijken.”

„Natuurlijk. Dat begrijp ik.” Ze dringt niet aan. Het is zo goed.

„Nu, dan maar reusachtig bedankt voor het mogen meerijden, hoor! 't Was een fijne tocht.”

Ze geeft Frans een hand, stopt de kinderen nog gauw een chocolaadje in hun mond.

„Dag, Agnietje! Dag, Tineke! 'k Hoop dat jullie een fijn weekje krijgen bij pake en beppe, zeg!”

„Daag, tante!” De kinderen lachen naar haar. Ze voelt dat ze haar een aardige tante vinden. Ook dat maakt haar gelukkig. Zij heeft hen dadelijk allebei in haar hart gesloten. Natuurlijk. Frans' kinderen.

Frans springt uit de wagen en maakt het portier voor haar open.

„Hoe laat gaat je trein Maandag?” vraagt hij, terwijl zij uitstapt. Joos moet heel even een kleine teleurstelling verwerken. Ze heeft heimelijk aldoor gehoopt, dat ze Maandag ook weer met hem zou mogen terugrijden. En nu

„Om halfnegen,” zegt ze dan.

„Mooi. Dan hoop ik hier om die tijd te zijn.”

„Echt? Mag ik dan weer meerijden? Kan dat heus?” Joos kan het niet helpen dat ze bloost van verrassing. Het gebeurt dus toch nog. O!

„Natuurlijk kan dat. Tot Maandagmorgen dan bij leven en welzijn. Een prettige Zondag.”

„Dank je. Jij ook.”

De wagen rijdt weg. Frans steekt nog even z'n hand op. De kinderen wuiven.

Nu draait hij de hoek om.

Langzaam loopt Joos het trottoir voor hun huis op, opent de winkeldeur. Zo gelukkig als ze nu toch is.

Mijnheer Van Heek helpt net een dame. Hij kijkt blij verrast op als hij haar ziet binnenkomen. Vlak daarop mompelt hij:

„Een ogenblikje,” laat de klant de klant en komt van achter de toonbank haastig naar haar toe.

„Nu al?” zegt hij. „Dat is een meevaller!”

Joos lacht.

„Ik kon met een kennis meerijden,” legt ze dan haar vroeger thuishkomen uit.

„O, ik dacht tenminste al. Maar ga nu maar gauw naar boven. Moeder zal er ook van opkijken dat je er al bent. Moeder en Ineke zouden je straks van de trein gaan halen samen.”

„Zijn ze nu met ere vrij, hè?” Joos geeft haar vader een knip-oogje van verstandhouding.

„Ondeugd,” lacht die.

Boven zijn Joos' moeder en Ineke al even verrast als haar vader het beneden was. Ze begroeten haar hartelijk, allebei. Moeder schenkt meteen koffie voor haar in.

„Hier kind, een vers gezet kopje. En een gevulde koek van Dijkstra er bij. Expres voor jou gekocht. Daar houd je immers zo van?”

„Nou! Heerlijk!” Joos nestelt zich dankbaar behaaglijk in een hoekje van de bank. Hè, 't is toch ook echt fijn om 's weer thuis te zijn.

Ze moet even om zich heen kijken. Al die bekende, vertrouwde dingen. En wat staan er veel bloemen.

„Wat is 't hier gezellig,” waardeert ze dan. „En zo feestelijk met al die bloemen.”

„Allemaal ter ere,” lacht Ineke. „Maar vertel nu eerst 's hoe je hier zo vroeg komt. Mocht je een trein eerder weg van mevrouw?”

Joos schudt haar hoofd.

„Ik kon met iemand meerijden.”

Ineke veert opeens overeind.

„Zat jij dan soms in die mooie, grijze slee die hier zoëven stopte?” En als Joos lachend knikt, een beetje spijtig: „Als ik dat toch geweten had. Ik zei nog tegen moeder: Tsjonge, wat voor een deftige klant of we nu toch krijgen. En jij. . . .” En dan, dodelijk nieuwsgierig: „Van wie was die wagen eigenlijk?”

„Van Frans van Popta.” Het klinkt een tikje triomfantelijk. „Frans van Popta? Wie is dat? Heb je ons nooit over geschreven.” Moeder van Heek en Ineke zeggen het bijna tegelijkertijd.

„O, dat kan best zijn. 't Is een vriend van de Bestebreurtjes. Bauk en hij komen van hetzelfde dorp. Bij hen ontmoet ik hem weleens een heel enkel keertje. En nu ging hij toevallig ook net vandaag naar z'n ouders en. . . .”

„Een leuke knul? Nog zu haben?” Het is natuurlijk Ineke die haar met deze vragen in de rede valt.

Joos aarzelt even. Nu zou het toch wel fijn zijn als ze kon zeggen: „Ja, dat is hij. En jammer voor jou dat je al verkocht bent, want Toon kan niet aan hem tippen.” Of nog veel fijner: „Nee, dat is hij niet.” En verder niets meer te vertellen, maar zelf te weten: hij is van mij. Dan zegt ze een beetje spottend: „Daarvoor moet je natuurlijk net mijn zus weer zijn om dadelijk aan zoiets te denken. Kind, hij is al dertig geweest en hij heeft twee kinderen.”

„O, het is dus een getrouwde man.” Ineke is kennelijk teleurgesteld.

Joos voert even een kleine strijd. Zal ze het zo maar laten?.... Dan is ze meteen van alle verdere gevraag af. Maar als het dan later eens uitkomt, zeggen ze natuurlijk: „Waarom heb je dat dan toen niet verteld?” Dan lijkt het net. . . .

„Nu ja, getrouwd. Dat is te zeggen. . . . Hij is weduwnaar,” vertelt ze dan toch maar.

„Och, wat zielig,” komt mevrouw Van Heek meteen meewarig. „Zo’n jonge man.”

Maar Ineke bekijkt de medaille aan de andere kant en ruikt een roman. Een roman van Joos en. . . . een weduwnaar met twee kinderen. Eigenlijk is het om te gillen van de lach. Maar zo’n slee er bij. Dat is natuurlijk lang niet gek.

„Moeder, moeder, let ’s op m’n woorden. Ons begijntje sleept daar in haar rimboe straks nog een man in de wacht,” begint ze te plagen. „Hoe bestaat het. Die arme Douwe, de trouwe.”

Joos’ blijde stemming van daareven verdwijnt op slag. Moet Ineke nu ook al aan dit. . . . , dit mooie van haar raken? Het besmeuren met haar oppervlakkig gepraat?

Ze is op het punt om iets lelijks tegen haar te zeggen. Iets heel scherps. Iets venijnigs. Maar op het laatste moment bedenkt ze zich nog. Och, als iemand anders dit nu deed. Maar Ineke doet het. Die is nu eenmaal zo. En ze meent het ten slotte niet zo kwaad als het lijkt. Bovendien, ze kan immers niet weten dat zij. . . . Daar heeft ze natuurlijk geen flauw vermoeden van.

En opeens gooit ze het over een andere boeg. Ze negeert Ineke’s „plagerij” totaal en vriendelijker dan ze daarnet gedacht heeft dat ze het zou kunnen, vraagt ze: „Hoe is ’t met Toon?”

Ineke haalt onverschillig haar schouders op. „Weet ik het?” Joos is meer dan verbaasd. Wat betekent dit?

„Ja, natuurlijk weet jij dat. Jullie schrijven of bellen elkaar toch iedere dag. En dan komt Toon ook nog op z’n minst eens per week hier.”

„Nu niet meer.” Ineke steekt lachend haar linkerhand omhoog.

Joos kijkt naar die hand. Wat is daar mee? En dan ziet ze het opeens. Ineke draagt geen verlovingsring meer.

„Het is toch niet...., het is toch niet....,” begint ze te hakkelen.

„Ja, het is af tussen Ineke en Toon,” vertelt haar moeder nu.

„Ja, dat is....” Ze zwijgt en schudt misprijzend en medelijdend tegelijk haar hoofd.

Joos is perplex. Ze kan eerst geen woord uitbrengen. Maar dan vraagt ze: „Maar waarom dan toch? Hoe komt dat nu zomaar zo opeens.”

Ineke lacht maar.

„Och,” begint ze dan.

Maar Joos wordt plotseling razend. Hoe kan Ineke zo'n houding aannemen. Zij heeft het natuurlijk afgemaakt. Dat begrijpt ze aan alles. En Toon was dol op haar. Arme jongen. Hij heeft zich tegenover haar niet fraai gedragen destijds, dat is waar. Maar dit! Nee, dit verdient hij toch niet.

„Jij schijnt je er niet zo heel veel van aan te trekken,” zegt ze opeens vinnig.

„Welnee. Dat doe ik ook niet,” komt Ineke akelig eerlijk.

„Het is 's weer wat anders. Ik vond er niets meer aan, weet je. En verveelt dit me, dan heb ik 'm zo weer terug. De vorige Zondag heb ik het afgemaakt en ik heb van de week alweer driemaal een brief van 'm gehad.” Dit laatste zeer triomfantelijk.

„Ba!” zegt Joos uit de grond van haar hart. En dan: „Weet je wat jij verdient? Dat een ander, aan wie jij nog 's echt je hart verliest, jou precies eender behandelt als jij Toon nu doet. Jij.... je speelt met een van de allermooiste en allerkostbaarste dingen die er zijn in 't leven.”

Meteen staat ze op en loopt de kamer uit.

XIII

Als Joos de volgende morgen wakker wordt tikt de regen tegen de ruiten. Maar het deert haar niet. Ze ligt thuis in haar eigen bed en het is nog heerlijk vroeg. Het kan nog wel tien keer droog worden eer ze moet opstaan. Op 't moment wenst ze het zelfs nog helemaal niet. Terwijl het regent fijn in je bed liggen! Kun je je op een Zondagmorgen, een vakantie-Zondagmorgen nog wel, iets genoeglijkers voorstellen? Ze draait zich lekker nog 's om. Hè, echt behaaglijk is het zo. Ze gaat nog fijn een poosje slapen.

Maar echt slapen kan ze niet meer. Daarvoor is haar geest plotseling te helder. Alles wat ze gisteren heeft meegemaakt is er opeens weer. De tocht met Frans alleen, het korte bezoekje bij z'n schoonouders, de rit later met Agnietje en Tineke er bij. Het thuiskomen daarna. Het gesprek met Ineke over Toon. O, hoe kan Ineke! . . .

Ze kijkt 's even naar het bed aan de overzijde van de kamer waarin Ineke rustig ligt te slapen. Hoe bestaat het, dat ze dat kan, terwijl ze iemand zo'n groot verdriet heeft gedaan. En dat niet omdat het niet anders kon, omdat het uiteindelijk beter was voor hen allebei, maar zomaar. „Ik vond er niets meer aan.”

O, ze zou haar door elkaar kunnen rammelen. Zeggen: „Wie geeft jou het recht om zo onnodig op het hart van een ander

te trappen?" Ineke. Nee, dit! Zoiets had ze toch nooit van haar verwacht. Zou ze nu wel kunnen bidden? Ze knielde gisteravond wel voor haar bed. Was dat enkel gewoonte, sleur, vorm? Als ze echt gebeden heeft, dan moet ze, dan moet ze haar handelwijze immers als zonde gezien en voor God beleden hebben. En dat niet pas gisteravond. Maar al dadelijk de eerste keer dat ze weer bad, nadat ze Toon, nadat ze Toon dit aangedaan had. Maar dan kan ze haar toon en heel haar houding van gister daar weer niet mee rijmen. Ineke Wat weet ze eigenlijk bitter weinig van haar innerlijk af. Als ze het goed bedenkt: niets. Hebben ze wel ooit 's echt samen gepraat? Nee. Ze kan zich geen enkel gesprek met Ineke dat wat dieper ging herinneren. Wat is dat eigenlijk erg. Twee zusjes. Heeft zij hier ook schuld aan? Ze zijn zo erg verschillend van karakter. Maar zij is tenslotte de oudste. Heeft zij er zich wel moeite genoeg voor gegeven? Is Ineke alleen maar een oppervlakkig vlindertje? Een verwend meisje, dat zonder nadenken van het leven neemt en geniet wat haar lijkt en weer weggooit zodra het haar niet langer interesseert? Zodra ze er genoeg van heeft? Zij, haar enig zusje, moest dat toch weten. En ze weet het niet. Maar diep in haar hart gelooft ze het wel. En een mens moet toch verantwoording doen van z'n daden. Van z'n woorden, van z'n gedachten zelfs. Ineke net zo goed als ieder ander. En ze weet dat ook wel. Zou ze daar nooit bij stilstaan? Zou die gedachte haar nooit 's aanvliegen? Haar nooit 's bang maken? Een kind is ze tenslotte ook niet meer. Negentien. Anderhalf jaar jonger maar dan zijzelf. Ze gaat ook wel geregeld naar de kerk en naar de catechisatie. Alleen omdat ze zo is grootgebracht en omdat de anderen uit haar kring dat ook doen? Ze weet het niet. Ze wil ook niet oordelen. Ze zijn altijd al verschillend geweest. Ineke fleurig

en zorgeloos. Zij serieus, zwaar op de hand bijna in sommige dingen. Is zij daarom beter dan Ineke? Als ze heel eerlijk is. . . ., ja, diep in haar hart vindt ze dat wel. En dat is toch weer vreeslijk eigengerechtig. En eigengerechtigheid is ook een afschuwelijke zonde. Misschien nog wel een veel ergere dan oppervlakkigheid.

Ze draait zich op haar andere zij. Het is al helemaal licht in de kamer. Eind April zijn de nachten niet meer lang. De regen klettert nog steeds gezellig tegen de ramen. De wind lijkt ook wel op te steken. Best knus, zo'n winderige regen-zondag thuis.

Zou Frans dat nu ook prettig vinden? Ze heeft zo'n idee van wel. Echt huiselijk lijkt hij haar. En dat zo'n man nu juist... O, als zij nog 's eens! Wat zou ze proberen hem deze eenzame jaren vol verdriet dubbel en dwars te vergoeden. . . . Een bescheiden klopje op de deur.

Joos glimlacht. Daar is vader natuurlijk.

Ja, hoor, daar stapt hij al naar binnen. Het blaadje met de kopjes thee en de beschuiten draagt hij voorzichtig voor zich uit.

Joos kan zich niet herinneren dat dit Zondags ooit anders is geweest. Al van dat ze klein waren af, heeft vader moeder en hen Zondagsmorgens met een kopje thee op bed verwend.

„Al wakker zie ik,” lacht mijnheer Van Heek tegen Joos. „Slaapt het niet meer zo goed in je eigen bed?”

„Nou, en of. 'k Heb heerlijk geslapen, vader. Maar het is ook wel 's fijn om een poosje wakker te liggen,” vindt ze. Ze heeft zich intussen op haar elleboog opgericht en pakt nu een kopje van het blaadje.

„Lekker. Dank u wel. U blijft ons maar verwennen, hè, vader?”

Mijnheer Van Heek glundert.

„k Was blij dat ik vanochtend 's weer vier kopjes kon inschenken inplaats van drie,” zegt hij dan.

Ineke merkt van alles niets, slaapt maar rustig door. Zal ze 's met vader over Ineke en Toon praten? Och nee, nu maar niet. Zo op de vroege morgen. En als Ineke 's wakker wordt intussen. Nee. Maar vader is het natuurlijk lang niet met deze handelwijze van haar eens. Dat weet ze zo wel. Moeder keurt die trouwens ook af. Dat heeft ze gister best gemerkt en daar is ze dan toch zo blij om. Ineke kan anders eigenlijk nooit kwaad doen in moeders ogen. Moeder praat alles wat Ineke misdoet in de regel maar goed. Maar nu dit. . . . Gelukkig.

Tegen tien gaan ze met z'n vieren naar de kerk. De zon laat zich nog niet zien, maar de regen heeft toch opgehouden. Mevrouw Van Heek en Ineke lopen voorop, gearmd. Mijnheer Van Heek en Joos volgen, ook arm in arm Dit is ook al jaren zo geweest. Joos begrijpt opeens hoe vader haar ook in dergelijke, eigenlijk kleine dingen, moet missen. Voor haar is dat anders. Zij is in een totaal nieuwe omgeving. Maar vader. . . . , hier. . . .

Er preekt een vreemde dominee vanmorgen. Iemand, die een jaar of wat terug nog op een kantoorkruk zat en pas op latere leeftijd predikant is geworden. Er gaat een grote roep van hem uit.

Joos is vol verwachting. Iemand, die er zoveel voor over heeft gehad om dominee te kunnen worden, moet zich toch wel echt geroepen voelen tot dit mooie, maar ook zo moeilijke en verantwoordelijke ambt.

De kerk is afgeladen vol. Ze komen op de stoelen, helemaal voorin, terecht.

Joos vindt het niet erg. Je zoekt deze plaatsen in de regel

niet uit en zegt dan schertsend: „Ik bemin de vooraanzittingen niet.” Maar eigenlijk zit ze er wel graag. Je hebt zoveel minder afleiding dan meer naar achteren. En, voor haar gevoel tenminste, ook meer contact met de predikant.

De dominee leest Genesis 48, het Bijbelgedeelte waar boven staat: Jacob zegent de zonen van Jozef, en heeft als teksten voor zijn preek gekozen de verzen 13, 14, 17, 18 en 19a:

„En Jozef nam hen beiden, met zijn rechterhand Efraïm aan Israëls linkerhand, en met zijn linkerhand Manasse aan Israëls rechterhand, en hij bracht hen dicht bij hem. Toen strekte Israël zijn rechterhand uit en legde die op het hoofd van Efraïm, hoewel hij de jongste was, en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse; hij legde zijn handen kruiselings, ofschoon Manasse de eerstgeborene was. Toen Jozef zag, dat zijn vader zijn rechterhand op Efraïms hoofd gelegd had, was dat verkeerd in zijn ogen, en hij greep de hand van zijn vader om die van Efraïms hoofd te verleggen naar het hoofd van Manasse. En Jozef zeide tot zijn vader: Zó niet, mijn vader, want deze is de eerstgeborene, leg uw rechterhand op zijn hoofd. Maar zijn vader weigerde het en zeide: Ik weet het, mijn zoon, ik weet het.”

Joos is lichtelijk teleurgesteld als ze deze tekstwoorden hoort. Zoveel teksten bij elkaar. En dan uit het Oude Testament. Ze had vanmorgen zomaar liever één tekst gehad en dan ook nog uit het Nieuwe Testament. Zo'n tekst die je onthouden kunt, die je door de week nog 's weer voor jezelf opzegt. Dit, nee.

Maar als de dominee begint te preken, zet ze zich echt tot luisteren. Wie weet.

En dan schaamt ze zich al heel gauw over haar gedachten van daareven. Ze heeft in geen tijden een preek gehoord, die haar zo heeft getroffen, die haar zoveel doet, die haar zoveel

zegt. Ze drinkt de woorden van de predikant als 't ware in. En de hele gemeente schijnt dat te doen. Het is tenminste zo stil in de toch vrij grote en nu eigenlijk overvolle kerk. „En zoals Jozef meende het veel beter te weten dan z'n vader, zo denken wij dikwijls, dat wij het veel en veel beter weten dan onze Hemelse Vader. En wij maken onze plannen. Goede plannen. Prachtige plannen. Plannen waar ook inderdaad niets op aan te merken schijnt te zijn. Maar we vergeten daarbij maar al te vaak, dat God Zijn plan met ons al van eeuwigheid af gemaakt heeft. En dat dat plan gemaakt is met Goddelijke wijsheid en met Goddelijke liefde. En dat het daardoor juist dikwijls een heel ander plan is dan dat wat wij kortzichtige, onverstandige, egocentrische mensen gemaakt hebben.

En dan kruist God Zijn handen. Hij doorkruist met Zijn handen onze plannen. En als wij dat merken, denken we: Nee, zo moet het niet. Zo gaat het helemaal mis. Zo bedoel ik het niet. Zo wil ik het niet. En dan beginnen we te roepen, te schreeuwen: Zó niet, mijn God. Zó niet. We denken dat God Zich vergist. Alsof God Zich ooit zou kunnen vergissen.

Maar God wordt niet boos over onze eigenwijsheid. God is zo lankmoedig. God heeft zo'n eindeloos geduld met ons opstandige en eigengereide mensenkinderen. God zegt vriendelijk: Ik weet het, Mijn zoon of Mijn dochter, Mijn kind. Ik weet het. Maar Ik wil je juist zegenen met Mijn gekruiste handen, opdat Mijn volmaakt bestek — hoort ge het goed? — Mijn volmaakt bestek in eeuwigheid zal rijzen.”

Joos zit onbeweeglijk. En ze luistert!

O, als Frans dit nu toch 's zou kunnen horen. En Bauk. Maar Frans vooral. Wat zou ze er wat voor over hebben als hij hier nu ook in de kerk zat. Zo'n preek, die moest hem

toch troosten, helpen. Dat kan niet anders. God heeft zijn plannen ook doorkruist. En hij heeft toen stellig geschreeuwd: „Zó niet, God. Zó niet.” En toch. . . ., het is niet te begrijpen, nee. Maar God moet hem toch ook juist toen hebben willen zegenen.

Morgen. . . . Als ze samen in de auto zitten. . . . Als ze hem er dan 's van vertelt? Dat. . . .

Maar ze weet nu al wel dat ze dat niet zal durven.

Na het „Amen”, zingen ze het zo bekende eerste vers van Psalm 89:

— 'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên;
Uw waarheid t' allen tijd vermelden door mijn reên.
Ik weet hoe 't vast gebouw van Uwe gunstbewijzen,
Naar Uw gemaakt bestek, in eeuwigheid zal rijzen:
Zo min de hemel ooit uit zijnen stand zal wijken,
Zo min zal Uwe trouw ooit wank'len of bezwijken.

Joos zingt het, zoals ze het nog nooit tevoren gezongen heeft. Ze voelt zich opeens zo heel gerust. Ook over haar eigen toekomst. God heeft voor haar ook Zijn plan klaargemaakt naar Zijn volmaakt bestek. Waarom zal ze dan nog tobben. Frans. . . .

De mensen vouwen hun handen, sluiten hun ogen, buigen hun hoofden. De dominee gaat danken met en voor de gemeente.

Hij doet het kort met eenvoudige woorden. Maar die woorden haken zich vast in Joos' hart.

„Wij danken U, Here, dat wij weten dat Gij U nooit vergist. Wij danken U, omdat wij boven het dikwijls onbegrepen kruis in ons leven, Uw lichtend kruis mogen zien, Heer Jezus. Leer ons vrede hebben in dat kruis.”

Bij de uitgang staat Douwe Ploegstra hen op te wachten. Arme Douwe. Als hij eens wist hoe haar hart vervuld is van iemand anders. Als hij maar niet meer wilde, niet op meer bleef hopen dan gewone vriendschap. Want als vriend mag ze hem echt graag. Ze kan ook altijd zo goed met hem praten over allerlei onderwerpen. Maar dat andere, dat kan ze hem niet geven. Dat mag ze hem ook niet geven, ook al zou ze het tenslotte uit medelijden willen doen. Omdat het niets anders dan een surrogaat van de echte liefde zou zijn. En daarmee mag ze hem nooit afschepen. Dat zou niet eerlijk zijn. Daarvoor is hij ook een veel te fijne vent.

„Joos! Fijn dat je er 's weer even bent. Ik had je pas de volgende week verwacht.” Hij kijkt haar, blij als een kind, zo echt trouwhartig aan.

„Douwe.” Ze drukt z'n uitgestoken hand hartelijker dan misschien verstandig is. „Ja, de vier weken zijn ook nog niet om. Maar zo kwam het voor mevrouw beter uit, weet je.”

Ze kan het niet over haar hart verkrijgen hem te vertellen dat ze nu in een hele poos niet weer komt, omdat mevrouw een reis met mijnheer mee gaat maken. Dat zou zo'n koude douche voor hem zijn. Hij ziet het straks vanzelf wel.

Hij loopt een eindje met hen op, hoopt in stilte op een invitatie om mee te gaan koffiedrinken.

Maar Joos is niet van plan hem mee naar huis te nemen. Ze mag 'm toch door dergelijke dingen geen valse hoop geven. Op zichzelf zou ze 't heus niet ongezellig vinden als hij een uurtje mee naar binnen ging. Maar 't is om hem veel beter dat het niet gebeurt.

„Nu, dan het beste maar weer en de groeten bij je thuis, Douwe,” zegt ze bij de hoek van de straat waar hij linksaf moet.

Maar op dat moment keert haar moeder zich om en noodt

hartelijk: „Je gaat toch even mee om een kopje koffie, Douwe?” Wat mankeert Joos toch om die jongen altijd zo op een afstand te houden. Zo'n beste, degelijke jongen. Zij zou 'm best als schoonzoon willen hebben. Zij zal 'm maar een beetje aanhalen nu Joos zelf zo dom is om 'm af te stoten. Wie weet hoe dankbaar het kind er haar later voor is. Ze is nu nog jong, ziet haar eigen best niet altijd, denkt natuurlijk nog, dat eens de grote liefde in haar leven zal komen. Och wat, de grote liefde. Het klinkt allemaal heel mooi, maar als die 's uitblijft? Wat dan? Overblijven is ook heus zo leuk niet voor een meisje als je 't haar vraagt.

Douwe kijkt heel even naar Joos. Als die nu

Maar Joos zegt net iets tegen haar vader.

„Graag, mevrouw,” accepteert hij dan gretig.

't Wordt een gezellig koffieuurtje.

Ze praten ook nog even over de preek.

„Prachtig was het,” vindt Douwe. „Zo echt, hè? Een mens schreeuwt immers altijd: „Nee, zo niet, God!” als 't anders loopt dan hij graag wil.”

„Zo is 't, jongen,” is mijnheer Van Heek het met hem eens.

„Dat doen we allemaal op onze beurt. Maar wat is het dan heerlijk vast te mogen geloven dat Gods plan met ons naar een volmaakt bestek is gemaakt en dus ook volmaakt is.”

Ineke zegt niets.

Maar moeder Van Heek knikt.

Joos moet beurtelings naar haar ouders kijken. Gaat er in moeder toch meer om dan je zo oppervlakkig in de regel zou zeggen? Kan moeder er alleen maar niet over spreken? Maar haar egoïsme dan? Och, ieder mens heeft immers z'n speciale zonden. Alleen vallen die van de een meer op dan die van de ander. Boze gedachten kun je nu eenmaal moeilijk

lezen. Jaloerse gevoelens weet men vaak zo goed te verbergen, dat een ander er totaal geen erg in heeft. Maar zijn dat als het er op aankomt niet even erge, misschien zelfs nog wel ernstiger zonden, als je dat zo zeggen mag, dan die van iemand met een egoïstische inslag?.... En vader?.... Vader lijkt altijd zo tevreden. Vader is altijd precies dezelfde rustige, vriendelijke vader. Zou vader in zijn leven dan toch ook de dingen weleens anders gewenst hebben?

De hele Zondag wordt voor Joos overglansd door de herinnering aan de ochtendpreek, door de zegen, die deze kerkdienst haar gebracht heeft.

Tot na de avondboterham.

Inplaats van de tafel mee af te ruimen, kruipt Ineke lekker in een hoekje van de bank en zegt met haar vriendelijkste gezicht en haar liefste stem: „Heerlijk, nu hoef ik vanavond 's niet af te wassen. Dat doe jij voor mij, hè, Joosje? Je weet hoe 'n gruwelijke hekel ik er aan heb.”

Joos, nog steeds in de milde, gulden stemming waarin ze die morgen uit de kerk is gekomen, belooft goedig: „Nou, vooruit dan maar. Iedereen verwent jou toch. Laat ik daar dan ook maar 's weer aan meedoen.”

„Je bent de beste,” vindt Ineke. En zonder enig gewetensbezwaar blijft ze heerlijk zitten waar ze zit.

„Ik help je, hoor, Joos,” komt mevrouw Van Heek dan. En met een knipoogje: „Die luie Ineke, die...!”

Maar Ineke trekt haar moeder naast zich op de bank. „Nee, hoor, mamsie, jij hebt vanavond ook vrijaf.”

Joos' goede stemming begint aanmerkelijk te zakken. Ze ergert zich. Dat ge-je en ge-jij dat Ineke zich de laatste tijd gaat aanwennen. Ba, dat past niet in hun huis. Moeder moest het niet toestaan.

„Maar ik help jou toch anders ook,” zegt haar moeder intussen tegen Ineke.

„Ja, maar vanavond ben je vrij. Echt.”

Mevrouw Van Heek geeft toe. En Joos leest van haar gezicht de gedachte: Och, wat is Ineke toch altijd lief voor me. Ze denkt opeens wrevelig: Dat is nu weer eens een frappant voorbeeld van Ineke's liefde en hartelijkheid. Ze laat er mij netjes voor opdraaien. Maar ze doet dat zo, dat moeder het gevoel heeft, dat zij degene is die haar dit pleziertje bezorgt. Dat moeder het wil. Bal Dat moeder het niet dóór heeft, op z'n mooist ook nog denkt: zo hartelijk is Joos nu nooit 's voor me. Nee, zo hartelijk zou zij ook nooit van z'n levensdagen willen zijn. Valse hartelijkheid noemt ze dat. En moeder bij lieve naampjes noemen. Dat heeft ze nu eenmaal nooit gekund. Aanstellerij heeft ze dat altijd gevonden. En wat koopt moeder er voor.

Ze maakt zich inwendig kwaad.

Als het er op aankomt heeft moeder toch zeker heel wat meer aan haar hulp gehad dan aan Ineke's lieve woordjes en aanhaligheidjes. Moeder. . . . O, het is toch eigenlijk wel heel erg om dat van je eigen moeder te denken en ze zou ook voor geen goud willen dat een ander het wist, maar soms. . . . Soms vindt ze moeder echt een dom gansje.

Ze zegt niets meer en gaat de kamer uit.

Het hele aanrecht staat vol. De vaat van 's middags moet ook nog afgewassen worden. Die hebben ze laten staan. Op zichzelf vindt ze dat niet erg. Op „Klein Beukenheim” doet ze het ook alleen en daar heeft ze ook lang geen kleine afwas. Maar. . . .

Dan staat vader opeens in de keuken.

Hij pakt een theedoek van het rekje en zegt: „Deze, hè?”
Joos moet opeens slikken. Wel twee, drie keer.

Dat is nu echt vader. Een schat van een vader heeft zij. Daar dan. Denken kan ze zoiets wel. Zeggen niet.

„Och, neen, vader, dat hoeft immers niet,” komt ze, zodra ze haar stem weer vertrouwt.

Ze wil 'm de droogdoek afpakken. Maar hij schudt z'n hoofd en houdt 'm stevig vast.

„Nee, nee. Laat mij nu maar. Kunnen we meteen nog 's een ogenblikje rustig samen praten. Ik mis je, kind. Alle dagen.”

Joos wordt helemaal warm van binnen. En ze heeft plotseling zo'n medelijden met haar vader. Vader, die altijd maar geeft, altijd maar weer zichzelf wegcijfert. Och, misschien heeft vader er zelf niet eens erg in. Hij houdt immers zoveel van moeder. En moeder is ook niet lelijk tegen vader. Nooit. Maar intussen dikwijls wel erg egoïstisch en egocentrisch. Net als Ineke. En vanmorgen, toen vader dat tegen Douwe zei, over die preek. . . . Zou vader het toch vaak veel moeilijker hebben dan zij vermoeden. . . .?

Zal ze zeggen dat ze misschien al gauw weer thuiskomt? Ze. . . .

Maar dan ziet ze Frans' gezicht plotseling zo duidelijk voor zich als stond hij ook hier bij hen in de keuken. Nee, ze kan het niet. Ze kan het echt niet. Ze wil zo heel graag in Frans' omgeving blijven.

Is zij. . . . is zij nu ook egoïstisch? Is ieder mens dat tenslotte als het er op aankomt?

Prompt om halfnegen rijdt Frans van Popta voor op die Maandagmorgen.

Joos is een beetje zenuwachtig.

Vader en moeder en Ineke doen haar uitgeleide. Hoe zal Ineke zich gedragen? Wat zal Frans van haar zeggen? Hoe zal hij haar vinden, haar mooie zusje?

Ze stelt hen aan Frans voor.

Ineke doet ontzettend uitbundig. Ze wil echt Frans' aandacht trekken.

Wat stelt ze zich weer aan, denkt Joos. Zou Frans haar ook, net als de meeste jongens, begerenswaardiger vinden dan haar?

Ze kijkt 's naar Frans. Ze kijkt 's naar Ineke.

Ineke is mooi. En ze ziet er schattig uit in dat geruite jurkje. Eerlijk is eerlijk. En even is het of haar hart in elkaar krimpt. O, als Frans! . . . Je leest het wel eens in boeken. Het ene zusje houdt van iemand met heel haar hart, maar ze kan zich niet zo best uiten, durft zich niet te geven. En het andere zusje, veel minder serieus, weet hem met haar aanhalige maniertjes en lieve gezichtje in te palmen.

Maar Frans lijkt zo onbewogen. Hij schenkt ternauwernood enige aandacht aan Ineke, praat rustig met mijnheer en mevrouw Van Heek.

Maar als ze eenmaal rijden, blijkt het, dat hij intussen toch wel degelijk een indruk van Ineke heeft gekregen. Dan zegt hij opeens: „Dat zusje van je lijkt niets op je, Joos. Ze is zeker nogal een vliindertje?”

„Och,” komt Joos.

Maar inwendig juicht ze. Heeft Frans zoveel mensenkennis? Kijkt hij ook naar 't wezen van de mensen? Zal hij eenmaal misschien toch om haar komen? . . .

O nee, hij hoeft die ander niet te vergeten om haar. Natuurlijk niet. De moeder van Agnietje en Tineke! Stumperdjes. Wat missen ze veel. Hun oma en opa zijn allerliefst voor hen. Dat merk je aan alles. Maar ze zijn zoveel ouder. O zij! Ze zou ze willen koesteren. Ze zou . . . Mensen die hertrouwen en op de kaart of in de advertentie niet vermelden dat ze weduwe of weduwnaar zijn van die of die . . . Nee. Dat

heeft ze altijd als een soort onrecht, een soort verraad aan de eerste man of vrouw en zijn of haar familie, maar ook vooral aan de kinderen uit zo'n eerste huwelijk aangevoeld. En wat vond ze dat verleden jaar niet geweldig sympathiek van die tweede vrouw van mijnheer Terluin en van hemzelf ook. Jarenlang was hij weduwnaar gebleven, terwijl hij niet eens kinderen had. Maar tenslotte was hij dan toch weer getrouwd. En toen ze na een poosje een kindje kregen, noemden ze dat naar de eerste mevrouw Terluin. Zo prachtig vond ze dat. O ja, zij. . . . Zij zou ook. . . . Als zij nog 's een kindje. . . .

Maar dan knapt ze plotseling haar eigen gedachtengang af, zo schrikt ze er van. O, als Frans dit 's van haar wist. Ze zou zich geen raad weten, zich weg schamen gewoon.

„Wat kun jij heerlijk zwijgen, Joos,“ hoort ze dan Frans op eens zeggen.

Ze krijgt meteen een kleur bij deze woorden van lof, wordt tegelijk prompt kwaad op zichzelf. Hè, wat vervelend is dat gebloos toch altijd. Wat mag Frans wel van haar denken.

„Ja?“ weet ze dan alleen een beetje onnozel te vragen.

„Ja. Je mag 's weer mee, hoor!“

„Fijn!“ Dit komt regelrecht uit Joos' hart. Alles jubelt en zingt weer in haar.

O, ze kan wachten. Jaren desnoods. Als ze hem telkens maar 's weer even zien mag, als ze maar 's zo af en toe zo'n reisje als dit met hem mag maken. Zij. . . .

XIV

Joos popelt die hele dag van verlangen om naar Bauk te gaan en van haar reis met Frans te vertellen. Ze moet haar blijdschap aan iemand kwijt. Alleen, ze moet oppassen dat ze zich niet verraadt. De eigenlijke, de diepste oorzaak van haar grote vreugde mag niemand weten. Geen mens. God kent die. Hem heeft ze het verteld. Dadelijk Zaterdagmiddag in Frans' wagen. Met haar hele hart. „Here, ik houd zo heel veel van hem. Ik zou hem zo graag gelukkig willen maken.” Dat heeft ze gezegd. Maar verder is ze toen niet gekomen. En later ook niet. Ze heeft niet durven vragen: „Here, geef hem aan mij. Leer hem mij ook lief te hebben.” Er is iets, wat haar weerhoudt die woorden uit te spreken. Wat? Dat weet ze eigenlijk zelf niet. Een vreemde schroom? Een eerbied ook voor zijn stellig nog steeds heel groot verdriet? Ze wil er niet over piekeren. Ze begeert immers voor het ogenblik ook nog niet meer dan dat wat er is. Maar Bauk heeft zelf dit meerij-plannetje verzonnen. 't Zou te dwaas zijn als ze er haar nu niet van vertelde uit angst, dat ze zich zal verspreken. Het zou Bauk natuurlijk juist opvallen als ze er over zweeg. Ze zou het vreemd vinden en zich gaan afvragen: waarom? En ze zou er juist wat achter kunnen gaan zoeken. Nee, ze moet heel gewoon doen.

Diezelfde Maandagavond nog gaat ze naar de Berkenlaan. Het is nu bijna Mei. Het groen van de dennen lijkt vaal en oud en echt bronskleurig, zo steekt het af bij dat van berken en eiken, dat nog zo prachtig jong en fris is. En er gaat steeds meer bloeien. Het is heerlijk om nu zo in de avond door het stille dorp te lopen, terwijl je hart zo vederlicht en zo ontzaglijk blij is.

„Alles lebet, alles schwebet, alles, alles reget sich,” zingt ze zacht voor zich heen.

„Je mag 's weer mee, hoor!”

Is dat niet een heerlijke belofte? . . .

Eigenlijk is dit een veel te mooie avond om binnen te zitten, bedenkt ze dan. Zou Bauk niet een eindje met haar willen gaan wandelen? Als ze zich niet al te moe en akelig voelt? Wie weet. Het doet haar vast goed. Ze vraagt het in ieder geval, als Steven thuis is, straks dadelijk. Dan kan hij wel 's voor een keertje een uurtje op de kinderen passen.

Hè ja, daar heeft ze nu 's echt zin in. Een eind de hei op. De zon is nog maar net onder. En de lucht is nog zo mooi. En dan wil ze Bauk meteen naar Frans' vrouw vragen. Ja. Als ze samen wandelen kan ze dat veel onbevangerder doen dan binnen, waar ze tegenover elkaar zitten en mekaar telkens weer moeten aankijken. En waar Steven ieder moment kan komen storen.

Steven is thuis. Hij werkt een beetje in z'n voortuintje en groet Joos, door joviaal z'n hand op te steken.

Joos lacht naar hem.

„Wat ben jij ijverig, zeg!” komt ze dan. Ze kan 'm vanavond best verdragen, iets, waarmee ze anders de laatste tijd nogal eens moeite heeft. Maar als je je zo gelukkig voelt. . . .

„Nou, hè?” Steven gaat direct weer aan de slag. „Je vindt het wel, hè? De deur staat aan.”

„Natuurlijk.” Joos stapt meteen de gang in.

Bauk, die voor het raam even de krant zat in te kijken en haar tegen Steven hoorde praten, komt haar al tegemoet.

„Ha, die Joos,” lacht ze. „Fijn weekend gehad?”

„Heerlijk!” Joos' ogen glanzen. „Maar 't is zo'n pracht-avond, Bauk. Ga je mee een eind lopen? Dan vertel ik je er onder-tussen alles van.”

Bauk aarzelt even. Ze moet eigenlijk nog wat doen van-avond. Er ligt een overhemd van Steven, waarvan ze de man-chetten moet omkeren. En o, nog veel meer. Maar veel zin er in heeft ze eigenlijk niet. Ze heeft nergens zin in, de laat-ste tijd. Als er geen moeten was. Anders. . . .

Maar vooruit, ze doet het. Dat werk blijft er wel. En morgen kan het wel weer regenen. Ze moet het nu maar even waar-nemen. En zo'n rustige wandeling doet haar vast ook goed. „Ja, dat doe ik,” zegt ze opeens resoluter dan ze de laatste weken ooit geweest is.

„Goed zo!”

Joos helpt haar in haar mantel. Dan stappen ze samen de deur uit.

„Waar gaat dat naar toe?” vraagt Steven stomverbaasd, zo-dra hij hen ziet. Bauk zet bijna geen stap buiten de deur de laatste tijd en nu. . . .

„Een eindje wandelen,” vertelt Bauk. „Jij let wel even op de kinderen, hè?”

„Dat zal dan wel moeten,” komt Steven slachtofferachtig. „Ik had anders net zo'n zin in thee.”

„Die kun je krijgen. Er staat een pot vol in het mandje. Schenk je zelf maar even in.”

„Nee, ik wacht op jullie.” Dit een beetje kinderachtig-koppig. „Jullie blijven niet te lang weg, hè?”

„Kunnen we echt niet beloven, mijnheer Bestebreurtje,” lacht Joos. Ze is in zo'n overmoedige bui. Ze zou zomaar iets heel gek kunnen doen.

„Waar gaan we naar toe?” vraagt Bauk, zodra ze op de weg zijn.

„De hei hier achter op?”

„Best.”

Ze lopen de Berkenlaan af, slaan rechtsaf, gaan een eindje langs het bos. En dan ligt daar plotseling de dorre hei, onder een hemel, waarin de felle, feestelijke kleuren, die de zons-
ondergang daareven gebracht heeft, langzaam zijn over-
gegaan in zachte, prachtige pasteltinten, als een onafzien-
bare vlakte voor hen. Het is er zo stil.

Langzaam lopen ze het heipad op, genieten een poosje zwijgend van deze zeldzaam mooie lucht. Maar tenslotte zegt Bauk: „En vertel nu 's van je vrije Zondag, Joos.”

Joos doet het maar wat graag.

„Het was zo'n fijn weekend, Bauk,” begint ze dadelijk enthousiast. „Die autotocht. Heerlijk gewoon. Terug ook weer.” En met een hartelijk klopje op Bauk's schouder: „Nog bedankt dat je me aan die meerijderij hielp, hoor, Baukje.”

Bauk lacht maar 's.

„Het kon immers zo mooi zo,” zegt ze dan.

Joos knikt.

„We hebben eerst Frans' kinderen bij z'n schoonouders van-
daan gehaald,” vertelt ze dan. „Wat een schatten zijn dat, hè? Die kleine Tineke! Agnietje trouwens ook. Ze noemden me prompt tante. En ze babbelden zo leuk.”

Bauk kijkt Joos even onderzoekend aan. Wat is ze blij van-
avond. Haar ogen stralen gewoon. Ze heeft wel erg genoten

van alles. Fijn. Hè, ze wou dat zichzelf 's weer zo blij om iets of iemand zou kunnen zijn.

„We hebben daar bij die mijnheer en mevrouw Verhey een kopje thee gedronken,” gaat Joos intussen verder. „Aardige mensen leken het me. Maar wel een hele zorg voor hen, hè, twee van die kleine hummels alle dagen om zich heen. Zo jong zijn ze dunkt me ook niet meer.”

Bauk hoeft niet veel commentaar te geven. Joos praat maar aan één stuk door.

Maar eindelijk heeft ze toch het hele weekend verslagen.

„Wat kun jij toch altijd gezellig vertellen,” vindt Bauk dan. „Echt?” vraagt Joos. „Maar ik heb ook zo genoten van alles, weet je.”

Het begint al aardig te schemeren.

Bauk schrikt er eigenlijk een beetje van.

„We moeten terug, Joos,” zegt ze opeens. „'t Is straks zo donker.”

„Ja, je hebt gelijk.” Het valt Joos plotseling ook op.

Ze keren meteen om, lopen hetzelfde pad terug.

Joos kijkt Bauk 's even van op zij aan. Zou ze nu. . . . ? Ja, ze doet het. Het is er nu een pracht-gelegenheid voor hier in de schemer op de stille hei.

Ze wacht nog heel even.

„Zeg, waaraan is Frans' vrouw eigenlijk gestorven?” vraagt ze dan als terloops.

Bauk kijkt Joos heel verbaasd aan. Wat vraagt Joos daar nu toch? . . .

„Gestorven?” herhaalt ze dan, nog niet begrijpend. „Maar....”

Dan zwijgt ze plotseling. Een wirwar van gedachten tuimelt opeens kriskras door elkaar door haar hoofd. Weet Joos dan niet? Heeft ze haar dan niet verteld, dat. . . . Nee, dat heeft ze niet. Ze herinnert het zich plotseling allemaal weer heel

precies. Ze hebben maar één keer samen over Frans gepraat. Joos was hier toen nog maar kort op het dorp. Ze heeft toen wel gezegd dat hij zo'n groot verdriet in z'n leven had. Dat hij zo'n zwaar kruis moest dragen. Dat hij hier eigenlijk naar toe gevlucht was om alleen te kunnen zijn met z'n leed. En dat z'n beide kinderen hier in de stad bij z'n schoonouders waren. Maar waarom hij zo'n groot verdriet had, heeft ze toen niet verteld. Expres niet. Dat weet ze ook nog heel goed. Omdat Frans niet wilde, dat daarover gesproken werd, dat ze dat hier op het dorp zouden weten.

Ze voelt nu dat dat fout is geweest. Ze hebben dat gesprek toen die avond niet afgemaakt, omdat Steven opeens binnenkwam. En later ook nooit. O, ze heeft daarin helemaal verkeerd gehandeld. Joos heeft nu natuurlijk niet anders kunnen denken dan dat Frans weduwnaar is. Weduwnaar en dus . . . vrij. Het is zo logisch als iets maar logisch zijn kan. En ze is van hem gaan houden. O, dat gelooft ze plotseling zo zeker. Ze voelt het. Zo enthousiast als Joos daarnet deed vertel je niet over een meerijderijtje als er verder niets achter zit. En haar ogen. . . . Ja, haar ogen straalden de hele tijd ook al zo bijzonder. Wat een wonder ook. Zo'n fijne vent als Frans is. Zij heeft genoeg van zijn edel karakter verteld om. . . .

Ze voelt zich opeens zo schuldig. Ze had moeten bedenken, dat Joos ook een hart heeft dat wil liefhebben. Ze had tegen Frans moeten zeggen: „Luister 's Frans. Joos vertel ik het, hoor! Die ontmoet je geregeld. Doe moet het weten. Dit is een heel ander geval dan hier met de mensen uit het dorp. Dat voel je wel. En je hoeft heus niet bang te zijn dat ze er ooit tegen je over zal beginnen te praten. Ik zal wel zeggen dat je dat niet wilt.”

Ze is opeens ook een beetje boos op Frans, die alleen maar aan zichzelf gedacht heeft in deze dingen. Die er nooit bij

schijnt te hebben stilgestaan, dat mensen, die het niet weten, wel moeten veronderstellen dat hij weduwnaar is en dus vrij. Maar die boosheid maakt meteen weer plaats voor zelfverwijt. Zij had dit moeten voorzien. Zij had op Joos moeten letten. Dit is natuurlijk niet zomaar ineens gekomen. Dit is langzaam gegroeid. Arme, arme Joos. Iemand met Joos' karakter, zo serieus, valt niet van de ene verliefdheid in de andere. Misschien komt er in haar hart nooit meer plaats voor een ander. O! Is zij dan zo blind geweest? Zo van haar eigen zorgen om Steven en alles vervuld, dat ze de vriendschap van Joos maar egoïstisch-gretig heeft aangepakt als een heerlijke vergoeding en troost, zonder genoeg op Joos zelf te letten....? Maar nu moet ze Joos de waarheid vertellen. De vreselijke waarheid.

Ze kan het niet. Ze durft het niet. Maar het moet. Ze heeft al veel te lang gezwegen. Wat mag Joos intussen wel niet allemaal denken en vermoeden....

Ze zet zich schrap. Ze mag niet langer wachten. Ze moet wat zeggen nu. En misschien.... misschien vergist ze zich toch, vindt Joos hem alleen maar sympathiek, schiet er dan opeens als een heel dun lichtstraaltje een nieuwe gedachte tussen de donkere warwinkel van vermoedens en veronderstellingen in haar brein. O, wat hoopt ze dat vurig. Hij is toch ook wel tien jaar ouder dan Joos. En dan, zoals ze gedacht heeft, weduwnaar met twee kinderen. Joos is jong en flink en aardig. Die kan immers best een jongen krijgen, voor wie zij de eerste is. Iemand wat meer van haar eigen leeftijd ook.

En dan zegt ze het eindelijk, heel zacht en hakkelend: „Frans is geen weduwnaar, Joos. Ik had je.... Z'n vrouw.... Willy zit in een inrichting. Ze is.... Ze is ongeneeslijk krankzinnig.” Ze durft Joos niet aan te kijken, knijpt van louter

spanning en nervositeit haar handen in haar mantelzakken almaar weer tot vuisten.

Alle kleur trekt weg uit Joos' gezicht. Ze heeft angstige vermoedens gekregen toen Bauk zo verbaasd leek over haar vraag en daarna zo heel lang bleef zwijgen. Ze heeft gedacht, dat hij toch misschien gescheiden is. Of dat z'n vrouw hem en z'n kindertjes in de steek heeft gelaten. Maar dit . . . ! Nee.

Het is of de grond onder haar voeten wegzakt. En ze voelt zich opeens zo verschrikkelijk duizelig. Ze moet haar uiterste krachten inspannen om niet te vallen. Haar hoofd lijkt plotseling helemaal leeg. Alleen één gedachte tolt maar al door die leegte heen: Je geheim niet verraden. Je geheim niet verraden.

Het duurt alles met elkaar maar een ogenblik. Maar het lijkt, het lijkt. . . .

Dan trekt dat duizelige gevoel weg. Maar een barstende hoofdpijn komt er voor in de plaats. Toch kan ze nu weer doordenken.

Ze moet wat zeggen. Ze zal zo. . . .

Maar ze kan niet. Ze. . . .

Het mòet.

„O, wat erg, Bauk,” zegt ze dan tenslotte hees. „Wat erg voor Frans. En voor die lieve, kleine meiskes.”

En voor jou, denkt Bauk. De daarnet even opgekomen illusie dat ze zich vergist heeft, dat Joos Frans enkel maar sympathiek vindt, kan ze opgeven. Dat voelt ze aan alles. Arme, arme, lieve Joos. Probeer je toch niet zo dapper te houden. Huil maar 's even uit. Vecht toch niet alleen. Ik wil je immers zo graag helpen. Ik. . . .

Kon ze dat nu maar zeggen. Kon ze nu maar haar arm om Joos heenslaan en haar een heel klein beetje troosten. Zij

weet toch ook wel wat van teleurstelling en verdriet af. . . .
Ja, maar heeft zij dat ook niet altijd krampachtig voor
anderen verborgen trachten te houden? Ook voor Joos. Ze
kan haar in dit alles ook weer zo heel goed begrijpen.

De avond valt nu snel. Joos is daar dankbaar voor. Bauk ook.
Ze durft nog steeds niet naar Joos te kijken.

„Ja, het is ook heel, heel erg,” komt ze dan.

En als Joos blijft zwijgen, vertelt ze verder, deels om die
benaauwende stilte tussen hen te verbreken en deels omdat
ze vindt, dat Joos er recht op heeft om nu alles te weten:
„Na de geboorte van Agnietje is Willy ook al weggebracht
naar dat gesticht. Toen was het ook helemaal mis met haar.
Maar gelukkig is dat toen al betrekkelijk gauw weer terecht
gekomen. Een paar jaar later kwam Tineke. En 't ging weer
precies eender. Dat leek tenminste zo. Maar toen bleek het
al gauw, dat het deze keer erger en anders was. Volgens de
doktoren wordt ze nu nooit meer beter.”

Joos moet zich beheersen om niet hardop te kreunen: „Arme,
arme Frans. Kan God iemand wel een zwaarder kruis te
dragen geven dan dit?”

Ze lopen nu weer langs het bos, komen even later op de
Berkenlaan.

„Je gaat toch nog even mee naar binnen een kopje thee
drinken?” noodt Bauk hartelijk als zij bij het huis van de
Bestebreurtjes zijn.

Joos strijdt een korte strijd. Als ze mee gaat en heel gewoon
doet, merkt Bauk allicht niets. En als ze nu naar huis gaat
of tenminste. . . ., dan denkt ze misschien. . . .

Maar ze kan niet. Ze moet alleen zijn. Ze houdt dit niet
langer uit. Bauk moet dan maar denken wat ze denken wil.

„Ik ga nu maar liever door,” zegt ze dan eerlijk. „Ik heb
hoofdpijn.”

Bauk dringt niet aan.

„Wat jammer,” vindt ze enkel. „Neem een akkertje, Joos en ga dan gauw naar je bed. Ben je morgen misschien alweer klaar. Je bent natuurlijk met dat weekend thuis twee avonden achter elkaar laat naar bed geweest.”

„Ja.” Gelukkig dat Bauk denkt dat het daarvan komt. Ze schijnt verder nergens erg in te hebben.

„Wil ik je nog een eindje wegbrengen? Of zal ik Steven vragen. . . .!” Bauk wil haar rol tot het eind toe goed spelen. En ze laten Joos anders ook nooit alleen naar huis gaan. 't Is nu nog wel niet zo heel erg laat, maar toch. . . .

Maar nu dwingt Joos zich tot een lach.

„Nee, hoor. Dat is helemaal niet nodig. Ga jij je man maar gauw laven. Die stumperd versmacht intussen natuurlijk zowat.”

Bauk lacht mee, maar haar hart krimpt intussen ineen om Joos' in-witte gezicht, dat ze, nu ze hier eindelijk tegenover elkaar staan, pas goed ziet.

„Nu, welterusten dan maar. En beterschap.”

„Dank je. Slaap jij ook maar lekker. 'k Hoop, dat de wandeling je goed gedaan heeft. En de groeten aan Steven, hoor!” Joos loopt door.

Bauk gaat het tuinpaadje op. Ze voelt zich onbevredigd. Ze zou Joos zo graag willen helpen nu. Haar willen laten voelen hoe vreeslijk ze dit alles voor haar vindt. Maar het is waarschijnlijk beter zo. Misschien helpt ze Joos momenteel het allerbest, door net te doen of ze nergens erg in heeft. Ja, eigenlijk weet ze dat wel zeker. En. . . . ze kan toch voor haar bidden. Och, dat heeft ze immers aldoor al gedaan. De hele weg langs. Dat is toch het allereerste wat de ene christen voor de andere doet. En het allerbeste wat hij doen kan

ook. O, als een mens toch niet zou kunnen bidden! . . . Voor zichzelf niet en voor een ander niet! . . .

Joos wacht tot ze Bauk de deur van haar huis achter zich heeft horen sluiten. Dan keert ze ogenblikkelijk op haar schreden terug. Haar plan staat vast. Ze gaat de hei weer op. Ze moet alleen zijn nu. Helemaal alleen.

Is het gevaarlijk wat ze gaat doen? Onverantwoordelijk? . . . Ze kan daar nu niet over piekeren. Ze moet dit uitvechten. En dat kan ze niet in het dorp, dat nog niet slaapt en waar ze telkens kans loopt mensen te ontmoeten. Ook niet in huis, waar de muren haar zullen aanvliegen. Ze moet nu ruimte om zich heen hebben. Ruimte en rust. En waar kan ze die beter vinden dan op die eindeloze heivlakte.

Ze loopt de Berkenlaan nog eens af. Ze gaat weer langs het nu al helemaal donkere bos. En dan is ze opnieuw bij de hei.

Vastbesloten gaat ze het pad op. Nee, ze zal heus niet roekeloos zijn en maar raak lopen, zodat ze kan verdwalen in de steeds dichter wordende duisternis. Ze is tenslotte te nuchter van aard om haar verstand bij dit alles te verliezen. Ze blijft op ditzelfde pad, waarop ze daarnet met Bauk heeft gewandeld.

En ze loopt maar heen en weer, heen en weer. Hoe lang ze daar loopt beseft ze niet. Even komt op een gegeven moment de gedachte bij haar boven: zou mevrouw ook ongerust over me worden? Maar ze dringt die ogenblikkelijk terug. Ach, welnee. Ze komt wel 's vaker laat van de Berkenlaan thuis. En dan gaat mevrouw ook altijd gewoon naar bed. Mevrouw zal er heus geen erg in hebben.

Dat ze vanmorgen nog zo ontzettend gelukkig was. Och, een paar uur geleden immers nog. Zo gelukkig als nog nooit tevoren. Het is bijna niet te geloven. Want nu . . .

Treiterig begint er een versje, dat ze vroeger eens ergens gelezen heeft, door haar hoofd te drenzen.

— Es ist das Glück ein Omnibus
Auf dem man lange warten musz
Und kommt er dann zu guter Letzt
So ruft der Konducteur besetzt ¹.

Ze wil het wegduwen, maar het komt telkens weer terug.

— Es ist das Glück.... Es ist das Glück....

Is het overigens niet net van toepassing op haar? Zij heeft ook op het geluk gewacht. Lang. Ze is niet tevreden geweest met een surrogaat geluk. En nu.... Nu het leek te zullen komen, groot en rijk en zo wondermooi, nu heeft een ander de plaats, die naar zij hoopte eens voor haar zou zijn. Al is die ander zich dat waarschijnlijk helemaal niet meer bewust.

Nu moet ze plotseling aan Frans' vrouw denken. Willy noemde Bauk haar. Dol-gelukkig en innig-dankbaar is ze natuurlijk haar huwelijk begonnen. Een huwelijk met een man als Frans. Dat kan niet anders. En blij heeft ze hun eerste kindje verwacht. En toen.... Maar gelukkig kwam alles weer terecht. Zou ze daarna beseft hebben wat er was gebeurd?.... Als dat zo is, wat zal ze dan tegen de komst van Tineke hebben opgezien. Of zou dat voor haar weggenomen zijn?.... En nu?.... Zou ze Frans en haar kindertjes ook missen? Of zou ze in een heel eigen wereld, waarin voor hen geen of ternauwernood plaats is, leven? Maar Frans! Frans weet. Die lijdt bewust. O Frans!.... En zij!.... Zij houdt van een getrouwde man. Nu nog meer

¹ Weber

dan eerst als dat mogelijk is. Omdat ze nu weet wat voor een kruis hij moet torsen. Misschien wel zolang als hij leeft.

Maar zij mag hem nu niet meer liefhebben. Niet zo tenminste. Dat is zonde. Ze weet het wel. Maar. . . .

En dan begint ze opeens met God te praten, daar in de eenzaamheid van die dorre, donkere heivlakte.

„Ik wist het niet, Heer Jezus,” zegt ze. „Ik wist het immers niet. Ik meende toch. . . .”

Heb ik daarom nog niet echt om hemzelf durven vragen, denkt ze dan opeens. Heeft God Zelf mij daarvan teruggehouden? Heeft God zoveel bemoeienis met een mens, dat Hij zelfs. . . . Automatisch keert ze op dezelfde plaats als de vorige keren om.

Allerlei momenten komen in haar herinnering terug. Die eerste avond, toen hij zo sarcastisch tegen Steven was en Bauk het naderhand toch voor hem opnam tegen haar eigen, door hem beledigde man nog wel. Die andere, waarop hij haar naar huis bracht en ze zich zo echt veilig voelde naast hem. De avond ook, waarop ze elkaar voor het eerst bij de naam genoemd hebben. Die middag, waarop ze zo onverwachts met hem meegereden is naar huis uit de stad vandaan en hij zo vertrouwelijk met haar over Bauk praatte. „Ga maar vaak naar Bauk toe. Ze is blij met jou.” Dat zei hij toen. En later: „Dit blijft natuurlijk tussen ons. Daar vertrouw ik op.” Als tussen heel, heel goede vrienden. En toen diezelfde avond nog dat zingen met elkaar.

— 't Zij vreugde mijn deel is, of smart mij verteert
En stormwind en nacht mij verschrikk';
Gij hebt mij mijn Heiland te roemen geleerd
't Is mij goed wat mijn God mij beschikk'.

Wat zong hij dat met overtuiging. Terwijl hij toch toen dat zware kruis al droeg.

Er rollen opeens tranen over Joos' wangen. Ze veegt ze haastig weg met de rug van haar hand. Maar het helpt niet. Er komen er al maar meer. Dan doet ze geen moeite meer om ze tegen te houden. Het hindert immers ook niet. Niemand ziet het hier. En het is net of het zomaar een heel klein beetje goed doet.

Ze loopt voor de zoveelste keer de hei weer op.

Zij heeft zichzelf die avond afgevraagd of zij het ook wel zo gelovig en overtuigd zou kunnen zingen als Frans en Bauk het toen deden, als er in haar leven nog eens werkelijk een groot leed zou komen. Ze twijfelde daar toen al aan. Nu is het er. En nu heeft ze meteen de zekerheid. Ze kan het niet. Nu nog niet tenminste. Haar hart schreeuwt immers: „Zo niet, Here. Zo niet!”

Wat maakte die preek haar Zondag blij. Nu doorkruist God met Zijn plan voor haar... ja, haar toekomstdromen. Nu moet ze ook geloven, dat God Zich niet vergist. Dat God haar juist hierdoor zegenen wil. Dat Gods plan met haar naar een volmaakt bestek is gemaakt... Maar het is zo moeilijk, zo heel erg moeilijk.

Ze zit plotseling weer bij Bauk in de kamer. Bauk oppert het meerij-plannetje. En Frans vindt het dadelijk goed. Dan zit ze weer naast hem in zijn wagen, op weg naar Agnietje en Tineke. „We gaan eerst m'n kleine meiskes ophalen. Bauk heeft je zeker wel verteld dat ik twee dochtertjes heb.” Dan is er dat bezoekje bij mijnheer en mevrouw Verhey. De kennismaking met de kinderen. De tocht daarna. „We gaan een hele week naar pake en beppe, tantel”

Och, wat is het alles bij elkaar genomen eigenlijk maar bitter weinig geweest. Als ze hier met iemand over zou spreken,

zelfs als ze dat deed met iemand die haar door en door kent, met vader bijvoorbeeld, of met Fok, of met oma Van Heek zelf, dan zouden ze stuk voor stuk zeggen: „Ik begrijp best dat je ontzettend teleurgesteld bent, Joos. Het is ook heel erg als je plotseling zoiets moet verwerken, terwijl je je juist zo'n mooie toekomst droomde. Maar als je nu alles 's rustig en nuchter bekijkt — dat kun je nu nog niet, dat begrijp ik wel, maar over een poosje wordt dat heel anders, dat zul je zien — als je alles 's nuchter bekijkt: er was immers helemaal niets tussen jullie. Nu ja, waarschijnlijk wat wederzijdse sympathie, die bij jou veranderde in liefde. Dat meen je tenminste. Maar ik voor mij ben daar nog niet eens zo zeker van. Ik geloof, dat je medelijden met hem daarin ook een rol gespeeld heeft. Een grote rol zelfs. Medelijden en liefde liggen zo dicht in elkaars buurt. Maar als je nu met hem verloofd was geweest en je raakte hem dan opeens kwijt. Dat zou heel iets anders wezen. En het zou toch ook best hebben kunnen zijn dat, al was hij vrij, hij naderhand jouw liefde toch niet had beantwoord. Dat hij je wel sympathiek en aardig had gevonden, een goede vriendin zelfs, maar meer niet. Bedenk maar 's hoe of je zelf tegenover Douwe staat. En Joos, ik geloof graag dat het iemand is met een edel karakter, een man uit één stuk, een fijne vent, maar hij heeft toch twee kinderen. Vergeet dat niet. O ja, jij zou voor die hummels een heel lieve moeder zijn. Daar twijfel ik geen moment aan. Maar lijkt het je, nu je nog zo jong bent, toch niet veel en veel mooier om samen te beginnen? Toe kind, kijk 's naar de minder mooie kanten van dit alles. Dan kom je beslist gauwer over deze teleurstelling heen. Je moet het echt niet te zwaar nemen.”

Och, ze weet het wel. Het is allemaal waar. Zijzelf zou waar-

schijnlijk op deze zelfde manier iemand, die zo iets meemaakte, proberen te troosten en er overheen te helpen. Maar zij. . . . Dit betekende voor haar immers alles. Dè grote liefde, waarop zij steeds gehoopt en gewacht heeft.

Douwe, de trouwe. In een grote mildheid gaan haar gedachten in deze ogenblikken plotseling naar hem uit. Ze kan nu een klein beetje peilen wat zijn verdriet om haar weigering voor hem betekenen moet. Zij is immers zijn grote liefde. Alleen. . . . hij blijft hopen. Hij kan dat ook doen, zolang zij nog vrij is. . . .

Hoop doet leven. Teleurgestelde hoop krenkt het hart. Wat begrijpt ze die beide spreuken nu opeens goed. Wat vindt ze ze waar. Voor haar is alle hoop vervlogen. En haar liefde is juist zo mogelijk nog groter geworden. Omdat ze nu weet. . . . Arme, arme Frans.

De torenklok begint te slaan. Ze luistert er naar, telt de slagen. Twaalf zware slagen zijn het. Je kunt het hier zo duidelijk horen.

Middernacht.

Ze moet naar huis. Ze moet naar bed. Morgen moet ze fit zijn. Haar werk opgewekt doen, als was er niet die grote leegte en die vreeslijke pijn van binnen. Maar een ander mag geen last hebben van haar verdriet, het helemaal niet eens merken. „Elk harte kent zijn bitterheid, zijn eigen bitterheid. En ieder oog weet wel waarom het heim'lijk schreit”. Wat zei oma Van Heek vroeger toch ook maar 's weer toen een van haar kennissen, die ergens verdriet over had, rondliep met een gezicht, waarvan je dat verdriet op meters afstand al kon afscheppen. Ja, ze weet het weer. „Joos, kind,” zei ze, „we moeten vasten met een vrolijk gezicht.”

Zij. . . ., zij zal het proberen. Ze weet best dat zij niet de

enige mens is die verdriet heeft. Bauk. Frans. Douwe. Toon. O, er zijn er zoveel. Maar. . . .

Over een dag of wat komt mijnheer thuis. En dan gaan mijnheer en mevrouw al gauw samen op reis. Ze zal het druk krijgen. Dat is goed. Dan zal ze niet zoveel tijd hebben om te piekeren. Werken. Werken. Werken is een zegen.

Ze zal hier daarna niet blijven. Dat kan niet. Maar wat zal ze „Klein Beukenheim” missen. De kinderen. Wilfred en Marlieske. Jan Jaap en Ditty ook. En mevrouw. Ze hoort er zo echt bij, heeft zich ook met haar hele hart aan dit gezin gehecht. Gelukkig, dat ze mevrouw nog niets vast beloofd heeft. Mevrouw zal het toch nog vast heel jammer vinden. Het misschien ook niet kunnen begrijpen. En ze zal haar de eigenlijke reden niet kunnen vertellen.

Maar vader heeft haar nodig. Vader zal heel blij zijn. Ja. Dat is een heel klein lichtpuntje in deze donkerheid. Een kleine troost ook in haar groot verdriet. Maar steeds thuis blijven. . . . Ze gelooft niet dat ze dat nu nog zal kunnen. Na dit. . . . Och, maar daarover hoeft ze nu immers ook nog niet te denken. Iedere dag kan er zoveel gebeuren. Iedere dag heeft genoeg aan z'n eigen kwaad.

— Ich bitte nicht für morgen mehr
Noch ferne Zeit,
Bewahr vor Sünde und vor Schuld,
Jesus, mich heut!

Ja, ze zal bij de dag moeten leven, meer dan ooit. Anders komt ze er niet. De weg lijkt zo heel lang nu en zo heel eenzaam.

– So bitt' ich nicht für morgen Dich
Noch ferne Zeit,
Doch rein'ge, gründe, leite mich,
Jesus, nur heut!

Heeft dit gebed ooit eerder zo'n diepe inhoud voor haar gehad als vanavond? . . .

Ze loopt nu langs het bos. Aardedonker lijkt het. Op andere avonden zou ze hier bang geweest zijn. Nu is ze dat niet. Ze let er ternauwernood op.

Ze passeert het huis van Steven en Bauk. Alles is er donker. Ze slapen natuurlijk allang. Bauk heeft niets aan haar gemerkt. Daar is ze toch blij om.

Ze haast zich niet.

Waarom moet zij dit doormaken? Om straks anderen beter te kunnen begrijpen? Misschien te kunnen helpen zelfs. . . .? Dit alles moet toch een bedoeling hebben. Waarom moest zij hier komen? Waarom moest zij Frans hier ontmoeten. . . .? Ze heeft het toch zelf niet gezocht. Waarom moest zij denken dat Frans. . . . vrij was en hem zo gaan liefhebben? Waarom? Waarom?? Waarom???

Vader zou zeggen: „Dat mogen we niet vragen, Joos. We moeten zeggen: Waartoe?”

Ach ja, ze weet dat in theorie allemaal wel. Maar nu ze het in de praktijk moet gaan beleven. . . .

Nu staat ze voor „Klein Beukenheim”.

Een klein eindje verder weet ze Frans. Frans, die nooit van haar zal zijn. Frans, die ze niet troosten mag. Frans, die ze helemaal los moet laten. Frans, die. . . . Die bij Willy hoort. Die van Willy is. Nu nog. Willy, die nooit meer beter zal worden volgens de doktoren. Ja, volgens de doktoren. Maar

God! God is toch nog altijd precies Dezelfde. God kan nu immers ook nog alles

Als Als zij Als zij nu 's God smeekte om herstel van Willy Als Willy en Frans dan toch nog eens weer samen Agnietje en Tineke

Deze gedachte overweldigt haar.

Maar zij dan

En dan zegt ze het opeens: „O God, ik kan het niet. Ik kan dat gebed niet bidden. Ik heb Frans nog te egoïstisch lief. Maar leer Gij, Gij, Die alles kunt — leer Gij het mij. Dan zal Frans misschien toch nog eens”

Ze houdt plotseling op. Dit is nog te veel.

„Ik kan het niet, Here,” zegt ze dan nog eens.

Zo voelt zich zo heel eenzaam nu, zo volkomen hulpeloos, hier alleen buiten in de stille nacht.

Maar dan is er ook tegelijk Gods troostend: „Ik weet het, Mijn kind. Ik weet het” in haar hart.

Ze is intussen het hekje doorgegaan, blijft nu opeens staan, midden op het tuinpad.

Ze vond de preek Zondagmorgen zo heel, heel mooi. Maar luisterde ze er eigenlijk niet naar voor Frans? Dacht ze niet aldoor: O, als Frans dat nu 's hoorde? Zo'n preek, die moet hem toch troosten, toch helpen? En en gaf de Here die preek misschien juist net toen voor haarzelf? De Here, Die alles weet? Die alles bestuurt? Die wist dat zij de volgende dag dit, dit heel erge zou moeten horen, deze verschrikkelijke teleurstelling zou moeten verwerken? Wilde Hij haar al, al bij voorbaat helpen en troosten? Is God zo goed, ook in het leed, dat Hij de mensen moet toezenden, omdat het bestek van Zijn plan voor hen anders niet volmaakt kan zijn en niet in eeuwigheid kan rijzen?

Nu schreit ze weer. Maar dit is een ander schreien dan van

daareven op de hei. Niet meer een schreien omdat. . . . omdat ze eigenlijk ook zo'n innig-medelijden met zichzelf heeft. Nee. Haar verdriet is ook niet zomaar plotseling weg. Maar ze ziet het nu allemaal anders. Dit is. . . ., dit is bovenal een schreien van dankbaarheid, omdat ze het nu ineens heel zeker weet: God is in dit alles. En al vind ik het nu ook nog zo moeilijk en al begrijp ik er ook niets van: Hij zegent mij. Juist nu!

Max de Lange-Praamsma

JOOS VAN HEEK VLIEGT UIT

Joos van Heek helpt haar vader in de zaak, maar dat bevalt haar hoe langer hoe minder. Ze wil wel eens wat anders. Als dan blijkt dat haar zusje best een poosje haar baantje wil overnemen gaat Joos – voorlopig voor een periode van vier maanden – als kindermisje bij een jong gezin in huis. Dat na die vier maanden er veel veranderd is in het leven van Joos, zal niemand verbazen; zij verlaat definitief haar ouderlijk huis en ‘vliegt uit’.

Uitgeverij G. F. Callenbach bv – Nijkerk

ISBN 90 266 4501 5

M. 12 e.o.